

UNIVERZITA KARLOVA



FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studijní program sociální a kulturní ekologie

Mgr. Tereza Chábová

SEKURITIZACE SUCHA V ČESKÉ REPUBLICE

Diplomová práce

Praha 2021

UNIVERZITA KARLOVA



FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studijní program sociální a kulturní ekologie

Mgr. Tereza Chábová

SEKURITIZACE SUCHA V ČESKÉ REPUBLICE

Securitization of drought in the Czech Republic

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze, dne 23. července 2021

Mgr. Tereza Chábová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce PhDr. Ivanu Ryndovi, který mi během psaní poskytoval cenné rady a nápady a neváhal se mnou práci kdykoli konzultovat, dokonce ani během terénní praxe. Velké poděkování také patří rodičům za jejich podporu při psaní této práce.

V Praze, dne 23. července 2021

Mgr. Tereza Chábová

Abstrakt

Tato diplomová práce zkoumá konstrukci hrozby sucha v České republice, která se dá řadit do oblasti environmentální bezpečnosti, při použití teorie sekuritizace představené autory Kodaňské školy. Tato teorie popisuje sekuritizaci jako intersubjektívni proces, kdy je daná hrozba konstruována sekuritizačními aktéry jako otázka bezpečnosti. Cílem práce tak bylo skrze kvalitativní výzkum při použití metod jednopřípadové studie zjistit, zda v posledních deseti letech bylo sucho na území České republiky úspěšně sekuritizováno. Dále si práce dala za cíl zjistit, kdo v českém prostředí působí jako sekuritizační aktér hrozby sucha a jaké objekty jsou těmito aktéry prezentovány jako nejvíce ohrožené, tedy kdo nebo co je referenčním objektem. Na základě výzkumu pomocí diskurzivní a obsahové analýzy relevantních zdrojů bylo zjištěno, že ve zkoumaném období byla hrozba sucha úspěšně sekuritizována, neboť byla splněna kritéria úspěšné sekuritizace, tedy bezpečnostní řečový akt, přijetí publikem a navrhnutí mimořádných opatření v boji proti suchu. Práce dále na základě analýzy výstupů možných sekuritizačních aktérů včetně neziskových organizací, politických stran a státní sféry, určila hlavní sekuritizační aktéry, kterými jsou především ústřední orgány státní správy v podobě Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a Ministerstva vnitra. Analýza dokumentů také odhalila, že jako referenční objekt jsou prezentovány objekty jak z environmentální, tak ze společenské a ekonomické oblasti. Na hrozbu sucha v České republice byla tak poprvé aplikována teorie sekuritizace, přičemž je toto téma stále velmi aktuální a v současnosti se jedná o naléhavý a přitom dlouhodobý problém české krajiny.

Klíčová slova

sekuritizace, sucho, environmentální bezpečnost, Česká republika

Abstract

This Master's thesis deals with the construction of the threat of drought in the Czech Republic (which can be perceived as a matter of environmental security) using the securitization theory introduced by the Copenhagen school. This theory describes securitization as an intersubjective process, in which a particular threat is constructed by securitizing actors as a matter of security. The goal of the thesis was to find answers to the following research questions: I set to find out if the threat of drought in the Czech Republic was successfully securitized in the last ten years, who is the securitizing actor of the threat and what or who is the referent object, or in other words, the object which is being threatened. To find out the answers to the research questions, I used a qualitative research method of single case study; I analysed relevant primary sources using discourse and content analysis. The analysis showed that the securitization of drought in the Czech Republic was successful during the last ten years, since all the three criteria for successful securitization were met; there was a security speech act present, the audience has accepted the existence of the threat and the propositions of emergency measures against the threat of drought have been made. Based on the analysis of the primary documents I have concluded that the main securitizing actors are from the state sphere, particularly the central state authorities such as the Ministry of the Environment of the Czech Republic, the Ministry of Agriculture of the Czech Republic, and the Ministry of the Interior of the Czech Republic. The analysis of the documents showed that the objects being threatened by drought are according to securitizing actors, objects from environmental, social and economic sphere. In this Master's thesis, the securitization theory has been applied on the threat of drought in the Czech Republic for the first time and we can say that the topic of droughts in this region is still persistent while being a long-term problem at the same time.

Key words

securitization, drought, environmental security, Czech Republic

Obsah

1. ÚVOD	12
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	14
3. METODY PRÁCE.....	15
3.1 Dosavadní výzkum v České republice	18
3.2 Vymezení výzkumu.....	19
4. TEORETICKÁ ČÁST	20
4.1 Bezpečnostní studia.....	20
4.1.1 Pojmy	20
4.1.2 Vývoj bezpečnostních studií	22
4.1.3 Prohloubení a rozšíření podle Kodaňské školy.....	24
4.2 Environmentální bezpečnost	25
4.2.1 Vývoj konceptu environmentální bezpečnosti.....	25
4.2.2 Vymezení rámce environmentální bezpečnosti	27
4.2.3 Definice Environmentální bezpečnosti	29
4.3 Sekuritizace a související koncepty.....	33
4.3.1 Proces sekuritizace a řečový akt	33
4.3.2 Nastolování tématu	36
4.3.3 Referenční objekt	36
4.3.4 Sekuritizační aktér	37
4.3.5 Publikum	38
4.3.6 Mimořádná opatření.....	40
4.3.7 Funkcionální aktér	41
4.3.8 Zneužití sekuritizace	42
4.3.9 Desekuritizace.....	42
4.3.10 Limity teorie sekuritizace	43
4.3.11 Sekuritizace a environmentální hrozby.....	43
4.3.12 Kritéria úspěšné sekuritizace	44
4.4 Globální změny klimatu	46
4.4.1 Změny klimatu v České republice	47
4.5 Sucho.....	50
4.5.1 Vnímání sucha v České republice v minulosti.....	52
4.5.2 Sucho v letech 2010 až 2020 na území České republiky	54
5. EMPIRICKÁ ČÁST	58

5.1 Nastolování tématu sucha	58
5.2 Analýza sekuritizačních aktérů	65
5.2.1 Nestátní neziskové organizace s ekologickým zaměřením	66
5.2.2 Politické strany	69
5.2.3 Státní aktéři: Vláda ČR.....	73
5.2.4 Státní aktéři: Ústřední orgány státní správy	75
5.2.5 Státní aktéři: Legislativní ukotvení ochrany před suchem na celostátní úrovni	88
5.3 Vnímání sucha jako hrozby veřejností.....	94
5.4 Zhodnocení sekuritizace hrozby sucha v České republice	98
6. DISKUSE.....	100
7. ZÁVĚR	102
8. SEZNAM LITERATURY	106
8.1 Primární zdroje	106
8.2 Legislativní normy	109
8.3 Knižní, časopisecké a další odborné zdroje	110
8.4 Absolventské práce	115
8.5 Internetové články.....	116
8.6 Internetové stránky	117
9. SEZNAM ZKRATEK	122
10. SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	123

1. ÚVOD

Česká republika, stejně jako další země Střední Evropy, zažila v posledním desetiletí extrémní období sucha, která byla podle některých výzkumů největší za posledních 2000 let [Carrington, 2021]. V kontextu sucha v České republice je důležité si uvědomit, že co se týče vodních zdrojů, je naše země odkázána v podstatě pouze na srážky. Většina řek na našem území vodu odvádí do sousedních zemí a velmi málo řek naopak přitéká k nám; z tohoto důvodu je Česká republika někdy označována jako „střecha Evropy“. Při nedostatku srážek je tak česká krajina zasažena suchem ještě více než jiné oblasti. Sucho se však neodvíjí pouze od nedostatku srážek; v důsledku klimatické změny se ukazuje, že se mění intenzita a četnost srážek, kdy intenzivní a krátkodobé deště nedokážou dostatečně nasycit půdu vláhou. Také změny v krajině způsobené člověkem, jako je systematické odvodňování zemědělské půdy, narovnávání toků, zastavování a další, přispívají k hlubším dopadům sucha na českou krajinu.

Jelikož problém sucha byl v posledních letech v České republice takřka všudypřítomný a můžeme ho označit za jeden z nejnaléhavějších současných problémů české krajiny, rozhodla jsem se tento jev podrobit výzkumu při využití přístupu bezpečnostních studií. Bezpečnostní studia můžeme podle novějších dělení vnímat jako oblast výzkumů, které se zaměřují na pět sektorů bezpečnosti, ze kterých mohou plynout hrozby; jedná se o sektor vojenský, politický, společenský, ekonomický a environmentální. V této práci jsem se tak rozhodla zaměřit na sektor environmentální, kam spadají hrozby jako klimatické změny, povodně, a právě sem můžeme zařadit i hrozbu sucha. Pro výzkum sucha v České republice použiji uznávanou teorii sekuritizace, která byla představena autory Kodaňské školy Barry Buzanem, Ole Wæverem a Jaap de Wildem. Pod sekuritizací si můžeme zjednodušeně představit proces, kdy se z určitého tématu stává bezpečnostní hrozba, a to skrze sociální konstrukci. Zasazením případu hrozby sucha v ČR do teorie sekuritizace se tak pokusím zjistit, jak byla hrozba sucha v posledních deseti letech v České republice konstruována a popřípadě vnímána, kdo se na této konstrukci podílil a kdo je označován jako objekt, který je suchem ohrožen.

Co se týče struktury mé diplomové práce, v teoretické části nejdříve uvedu vědecký obor bezpečnostní studia a důležité pojmy s touto oblastí spojené. V další části představím bezpečnost podle autorů Kodaňské školy a sektor environmentální bezpečnosti, pod který spadá i problematika sucha. V neposlední řadě bude v teoretické části představena podrobně sekuritizační teorie, její jednotlivé koncepty, fáze a úskalí.

Pro pochopení empirické části zaměřující se na sekuritizaci sucha v podmínkách ČR práce dále představí obecně problematiku globálních změn klimatu a v návaznosti na ně problematiku sucha, jeho dělení a objektivní projevy, a to jak v historii ČR, tak v posledních deseti letech. Na základě teoretického základu se pak v rámci praktické části diplomové práce nejdříve zaměřím na aktéry, kteří nastolují téma hrozby sucha v českém prostředí, a poté se přesunu k samotné analýze sekuritizačních kroků jednotlivých sekuritizačních aktérů v rámci procesu konstrukce hrozby sucha v České republice.

Práce může svým dílem přispět obecně k výzkumu environmentálních hrozeb v České republice, kterým v současné době není ze strany akademické komunity věnována taková pozornost, jako je věnována například hrozbám vojenského či politického původu [Martinovský, 2016: 43]; práce tak může přiblížit proces konstrukce hrozeb v rámci environmentální bezpečnosti v českém prostředí a může být také malým příspěvkem k samotné teorii sekuritizace.

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Práce si klade za cíl porozumět konstrukci a vnímání hrozby sucha v České republice; k tomu bude využit analytický rámec teorie sekuritizace a souvisejících konceptů. Výzkumy sekuritizace mají podle autorů Kodaňské školy především za cíl zjistit, kdo se v sekuritizačním dění angažuje, za jakých podmínek a kdo je referenčním objektem (neboli ohroženou entitou) [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 44].

Na základě těchto východisek byly pro tuto diplomovou práci zvoleny následující výzkumné otázky:

Kdo jsou hlavní sekuritizační aktéři hrozby sucha v České republice?

Kdo nebo co je v procesu sekuritizace hrozby sucha referenčním objektem?

Byla hrozba sucha v České republice úspěšně sekuritizována?

Cílem této diplomové práce tedy nebude určit, zda mnou vybraný environmentální problém je nebo není objektivní hrozbou pro referenční objekty (ohrožené entity), ani zda je nutno tyto objekty před hrozbou sucha chránit. Jak v této diplomové práci vysvětluje rozbor konceptu sekuritizace, mým úkolem bude podle této teorie porozumět sociální konstrukci bezpečnostní hrozby, v tomto konkrétním případě environmentální hrozby sucha v České republice.

3. METODY PRÁCE

V mé diplomové práci si kladu mimo jiné za úkol přispět svým výzkumem k porozumění konstrukce hrozeb v rámci environmentální bezpečnosti v českém prostředí, konkrétně konstrukce hrozby sucha, a to použitím teoreticko-metodologického rámce tzv. *sekuritizace*, který byl vypracován autory Kodaňské školy v knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* z roku 1998. Ti v knize nejen představují samotnou teorii sekuritizace, ale také ilustrují možnosti aplikace sekuritizace jako výzkumného designu [Martinovský, 2016: 61]. Výzkum v rámci mé diplomové práce tak můžeme označit jako **kvalitativní výzkum**, konkrétně jako **disciplinovanou interpretativní případovou studii**, která využívá existující teorie pro analýzu jednotlivého případu. V rámci tohoto typu případové studie slouží teorie jako vodítko pro práci s vybraným případem, který považujeme za jedinečný a významný, a zároveň na něj tato vybraná teorie ještě nebyla aplikována [Kořan, 2008: 34]. Cílem tohoto typu případové studie je tedy porozumění případu, popřípadě může studie také přispět k testování použité teorie [Urbanovská, 2013]. Podle Roberta Yina si obecně případová studie klade za cíl zkoumat fenomén do hloubky a v rámci svého kontextu (v tomto případě politicko-sociálního), a to především v případech, kdy hranice mezi samotným fenoménem a jeho kontextem nejsou zřetelné [Balzacq, 2011: 33]. Musíme však mít stále na paměti riziko „selektivní rekonstrukce události“, které je spojené s tímto typem případové studie, kdy výzkumník může ohrozit výzkum nepřesnou interpretací z toho důvodu, aby výzkum odpovídal zvolené teorii [Martinovský, 2016: 46-47].

Jak bude uvedeno v kapitole věnující se teorii sekuritizace, jde o proces, v rámci kterého je pojem *bezpečnost* (a související pojmy jako například *hrozba*) sociálně konstruován skrze *řečový akt* (neboli *speech act*). Tento akt si neklade za cíl popsat realitu, ale především je aktem, který realitu vytváří (nebo se o to alespoň snaží). Proto pro popsání procesu sekuritizace včetně určení referenčních objektů bude v této případové studii jako metoda výzkumu použita *diskurzivní analýza*, která přistupuje k textu (tedy k řečovému aktu) jako k součásti politicko-společenské reality, a ne jako k nástroji, který tuto realitu popisuje [Beneš, 2008: 92-93]. Obecně se dá říci, že důležitou součástí diskurzivní analýzy je proto zaměření na kontext, v rámci kterého je řečový akt, ať už písemný nebo orální, uskutečňován [Urquijo; De Stefano; La Calle, 2015: 279]. Co se týče diskurzivních analýz, kdy je předmětem zkoumání bezpečnost a hrozba, je pochopení diskurzivního kontextu obzvláště důležité při zkoumání takových hrozeb,

kteří mají pomalý a postupný nástup, respektive mohou trvat dlouhodobě [Sonnett; Morehouse; Finger; Garfin; Rattray, 2006: 95]. Jak uvidíme na dalších stránkách, sucho je často prezentováno jako sucho *dlouhodobé*, a proto by se dalo řadit mezi tento typ hrozeb; v takových případech se každopádně kontext v průběhu času může lišit.

Pro porozumění účelu použití diskurzivní analýzy je také důležité představit samotný pojem *diskurz*. Podle sociologické encyklopedie je v dnešní době chápán pojem *diskurz* jako „*uspořádaný soubor vět o daném předmětu, konkrétní podoba vědění*“ [Horák, 2017]. V literatuře můžeme popsat dvě nejvýznamnější pojetí diskurzu; první je pojetí Michela Foucaulta, ze kterého vychází v české literatuře například i autorka Markéta Sedláková a druhé pojetí je od autora Jürgena Habermase. Habermas chápe diskurz jako formu interakce v podobě rozhovoru či konverzace, kdy může být diskurz snahou o ideální typ komunikace skrze racionální argumenty [Hájek, 2013: 7]. Habermas předpokládá jistý rovný přístup v rámci diskurzu, a ten se tak stává „*platformou pro projednávání a řešení jakýchkoliv problematik*“ [Hájek, 2013: 32]. Naopak Foucault chápe diskurz jako otázku dominance a nerovnosti, kdy je diskurz nástrojem moci a „*veškeré naše poznání se děje na základě mocenského boje různých mocenských subjektů*“ [Hájek, 2013: 49]. Toto pojetí přebírá v české literatuře Markéta Sedláková, která uvádí, že „*vědění je diskurzivně formováno skrze praktiky moci a následně podporuje tvorbu nových podob moci*“ [Sedláková, 2018: 164].

„*Diskurzivní analýza ve svých nejrůznějších variantách zkoumá proces, kterým se významy a jednotlivé kategorie sociálního světa utváří, jakým způsobem člověk svět kategorizuje*“ [Beneš, 2008: 98]. Cílem diskurzivní analýzy je tak uchopit způsob, jakým je realita konstruována skrze jazyk [Beneš, 2008: 95]; v případě mého výzkumu se tedy bude jednat o analýzu způsobu, jak je bezpečnostní environmentální hrozba sucha konstruována skrze *řečový akt* popsaný teorií sekuritizace v českém prostředí. Zaměřovat se tedy budu především na *řečové akty*, které budou obsahovat klíčová slova, jako jsou například *hrozba, riziko, bezpečnost, mimořádnost, krize* a jiné výrazy spojené s bezpečností.

Diskurzivní analýza, i přes možnost použití dalších metod k výzkumu sekuritizace jako procesu, je nejpobulárnější metodou, co se týče využití teorie sekuritizace v rámci bezpečnostních studií [Balzacq, 2011: 31]. Tento druh analýzy je pro sekuritizační procesy používán i samotnými autory Kodaňské školy, je však nutno podotknout, že tato analýza především pomáhá výzkumníkovi odhalit, *jakým způsobem* byl daný problém

sekuritizován (pokud byl), není však schopná odpovědět na otázku, *proč* byla daná hrozba sekuritizována, popřípadě *kdy* [Balzacq, 2011: 47].

Doplňující metodou výzkumu bude v této diplomové práci *obsahová analýza*, která poslouží při analýze některých primárních pramenů, jako jsou například koncepční a bezpečnostní dokumenty, které půjdou porovnat v čase. Obsahová analýza „zkoumá obsah sdělení pomocí počítání výskytu klíčových slov odpovídajících určité kategorii v textu“ [Beneš, 2008: 98]. V rámci této metody je předem stanoveno kódovací schéma, kdy je slovům či slovním výrazům přisouzen význam (kategorie) – u zkoumaných textů je pak sledována frekvence těchto kategorií. Jak uvádí Beneš v publikaci *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, tyto kvantitativní techniky obsahové analýzy je možné použít jako „doplňek“ kvalitativní metody diskurzivní analýzy [Beneš, 2008: 98]. Dále podle teorie sekuritizace Kodaňské školy budu zkoumat snahu o zavedení *mimořádných opatření*, která budou v následující kapitole dále popsána, a zaměřím se tak na jejich výskyt při analýze primárních pramenů.

Jak bude představeno v kapitole *Sekuritizace a související koncepty*, sekuritizační aktér hraje v procesu sekuritizace stěžejní roli; právě tento aktér označuje určitý problém jako hrozbu a je tedy původcem *řečového aktu*. Sekuritizačními aktéry mohou být především politické elity, ale i nevládní organizace či jednotlivci [Martinovský, 2016: 51]. Budou to právě jejich výstupy, včetně strategicko-koncepčních dokumentů, volebních programů, prohlášení aj., které poslouží jako hlavní zdroj dat v rámci mého výzkumu sekuritizace sucha v České republice. Dále budou v diplomové práci analyzovány výstupy aktérů nastolujících toto téma či také průzkumy veřejného mínění. Tyto zdroje budou v rámci výzkumu zasazeny do teoretického rámce sekuritizace a souvisejících konceptů, což následně povede ke zodpovězení výzkumných otázek stanovených v této diplomové práci.

Kromě primárních zdrojů, jako jsou strategické a koncepční dokumenty, volební programy aj., budou v rámci diplomové práce použity jako vedlejší zdroj sdělovací prostředky, je však důležité zdůraznit, že se nebude jednat v tomto případě o mediální analýzu. V rámci procesu sekuritizace mohou *teoreticky* média zastávat různé role; jednak mohou být v roli sekuritizačního aktéra, aktéra nastolujícího téma či „zprostředkujícího aktéra“ [Martinovský, 2016: 74]. Kodaňská škola se v rámci vymezení teorie sekuritizace roli médií nevěnuje a lze tak předpokládat, že média vnímá jako aktéra, který zprostředkovává informace od sekuritizačního aktéra (popřípadě aktéra nastolujícího téma) k publiku. Hlavní role médií spočívá tak v přenosu informací mezi

těmito subjekty, v této práci budu tedy primárně vycházet z tohoto předpokladu. Mediální zdroje budu používat pro analýzu sekuritizačního procesu, média však budu vnímat jako zprostředkovatele pro řečový akt sekuritizačního aktéra. Jak uvádí Martinovský, je potřeba se vyvarovat přisouzení role sekuritizačního aktéra médiím pouze na základě toho, že o daném bezpečnostním problému informují [Martinovský, 2016: 75].

3.1 Dosavadní výzkum v České republice

V případě této diplomové práce se tedy bude jednat o analýzu konstrukce sucha jako bezpečnostní hrozby, a lze tak tuto práci zařadit k výzkumům aplikující sekuritizační teorii v rámci environmentální bezpečnosti. V českém kontextu obecně empirický výzkum environmentálních problémů v bezpečnostních studiích výrazně zaostává za zahraničním výzkumem a pokud jde o reflexi environmentálních hrozeb, Martinovský uvádí, že zde můžeme mluvit dokonce o „neexistenci“ studií zaměřených na tuto problematiku [Martinovský, 2016: 46]. Právě Petr Martinovský tak v roce 2016 vydal publikaci *Environmentální bezpečnost v České republice*, kde zkoumá environmentální hrozby a konkrétněji se za použití teorie sekuritizace věnuje sekuritizaci degradace zemědělské půdy v České republice. Výzkum reflexe hrozeb souvisejících s životním prostředím v České republice tak ještě nabízí prostor pro bádání, z toho důvodu byl vybrán v poslední době často diskutovaný fenomén sucha pro aplikaci konceptu sekuritizace; tento teoreticko-metodologický rámec nebyl pro analýzu konstrukce hrozby sucha v České republice do dnešní doby použit. Je ovšem důležité neopomenout bakalářskou práci Petra Martinovského z roku 2008 s názvem *Sekuritizace nedostatku vody v České republice*. Tuto práci podrobněji uvedu v další kapitole, jde však o práci, které má odlišný jak předmět výzkumu, tak zkoumané období, přesto lze na tuto práci volně navázat. Co se týče výzkumu environmentálních hrozeb v České republice skrze teorii sekuritizace, na Katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity vzniklo za posledních deset let několik absolventských prací na tuto tematiku. Jedná se o výzkum sekuritizace negativních důsledků zemědělské výroby, klimatických změn či hrozby znečištění ovzduší [Kauzalová, 2014] [Pulchartová, 2018] [Patržilková, 2018].

3.2 Vymezení výzkumu

Teorie sekuritizace bývá v převážné většině aplikována na analytickou rovinu *jednotky* státu. Jednotka, jako je například stát, by měla disponovat dostatečnou vnitřní jednotou a nezávislostí, aby byla odlišitelná od ostatních aktérů (např. jiných států) a zároveň by se měla samostatně pohybovat na vyšší, například mezinárodní, úrovni [Buzan; Waeaver; Wilde, 2005: 14-15]. Z tohoto důvodu jsem jako oblast svého výzkumu vybrala Českou republiku, ve které se jako v samostatné jednotce bude nejlépe aplikovat a ověřovat teorie sekuritizace. Zároveň ale nesmíme přehlédnout fakt, že Česká republika je od roku 2004 součástí *mezinárodního subsystému* Evropské unie. Sucho, stejně jako další environmentální problémy, nezná a nerespektuje státní hranice, a hrozba sucha tak působí i na sousední státy České republiky a do jisté míry i na Evropskou unii jako celek, která pak má své cesty, jak reagovat. I přes to jsem se ale z důvodu rozsahu práce rozhodla koncept sekuritizace aplikovat pouze na Českou republiku, i když jsem si vědoma, že tato problematika překračuje české hranice.

Co se týče časového vymezení výzkumu, práce se bude zabývat výstupy sekuritizačních aktérů v období zhruba od roku 2010 do současnosti. Důvody pro toto časové vymezení nacházím dva; za prvé se podle výzkumů jedná o desetiletí, během kterého evropské území (včetně toho českého) postihla nevýznamnější a nejrozsáhlejší sucha za posledních 2000 let [Carrington, 2021] a zadruhé vidím jisté, byť nepatrné, navázání na absolventskou práci *Sekuritizace nedostatku vody v České republice* Petra Martinovského z roku 2008. Tato 13 let stará práce ve svém závěru uvádí, že téma nedostatku vody je sekuritizováno v podstatě jen v souvislosti s nedostatkem pitné vody, jinak však „*sekuritizační proces hrozby nedostatku vody v České republice aktuálně neprobíhá*“ [Martinovský, 2008: 49]. Můžeme však říci, že na území České republiky projevy klimatických změn včetně sucha v posledním desetiletí značně zintenzivněly a společenský kontext vnímání hrozby sucha a její konstrukce se tak mohl výrazně proměnit. Jak také uvidíme dále, nedostatek vody a sucho *není* jedno a to samé. Předměty výzkumu tak jsou poněkud odlišné; to může být dobře znázorněno kategorizací v rámci environmentální bezpečnosti, kdy Petr Martinovský uvádí, že na nedostatek vody lze nahlížet optikou *surovinové bezpečnosti*, kdy je voda chápána jako surovina, a ne jako složka životního prostředí [Martinovský, 2008: 7].

4. TEORETICKÁ ČÁST

4.1 Bezpečnostní studia

Pro porozumění konceptualizace bezpečnosti a samotné teorii sekuritizace, z které bude tato diplomová práce vycházet, je potřeba nejprve představit jednotlivé pojmy, které vycházejí z bezpečnostních studií a se kterými bude tato diplomová práce hojně pracovat. V další části této kapitoly bude představeno studium bezpečnosti a stručně přiblížen vývoj zejména na konci 20. století, kdy se pojetí bezpečnosti zásadním způsobem proměnilo a vyústilo v „sektorizaci“ bezpečnosti, tedy mimo jiné i k ustanovení environmentálního sektoru bezpečnosti.

4.1.1 Pojmy

Pro pochopení vývoje bezpečnostních studií je důležitá definice klíčových pojmů, s kterými tyto studia pracují. V rámci bezpečnostních studií, které jsou považovány za podobor mezinárodních vztahů, je klíčovým pojmem *bezpečnost*. Jak uvádí ve své publikaci Rita Floyd, tento koncept je do jisté míry sporný, neboť význam tohoto pojmu se mění v průběhu času a není tak ontologicky daný; pro každou tradici v rámci bezpečnostních studií v průběhu historie tak tento koncept představuje trochu něco jiného [Floyd, 2008: 51].

Jako doporučenou definici bezpečnosti Miroslav Mareš uvádí: „*bezpečnost jako stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy [...]*“ [Mareš, 2002: 17]. Z této definice je zřejmé, že jako referenční objekt je převážně brán stát, avšak jak uvidíme na dalších stránkách, povaha referenčního objektu je často diskutovaným tématem v rámci bezpečnostních studií a konkrétních sektorů bezpečnosti, jako je i ten environmentální. Dále však ve stejné knize nacházíme další popis *bezpečnosti* v podobě, ve které je podle autora v současnosti přijímán většinou autorů bezpečnostních studií; Eichler uvádí, že „*bezpečnost je chápána jako nepřítomnost či neexistence ohrožení nejvyšších hodnot státu či společnosti, bezpečnost nemůže být absolutní, vždy je relativní*“ [Eichler, 2002: 54]. Zde stojí za povšimnutí, že jako referenční objekt je vnímán nejen stát, ale i společnosti, a také především je zde opět vyjádřena relativita konceptu bezpečnosti. Klíčové dílo *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*, které rozvíjí oblast bezpečnosti a environmentální bezpečnosti, a to především skrze teorii sekuritizace, představuje

bezpečnost mimo jiné jednoduše jako „*přežití čili zachování existence (survival)*“. Toto pojetí bezpečnosti však řadí mezi tradiční chápání bezpečnosti, tedy patřící do vojensko-politického sektoru [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 31].

V souvislosti s bezpečností, ať už státu nebo jiného referenčního objektu, se velmi často setkáváme s pojmy *hrozba* a *riziko*. Tyto pojmy jsou součástí živého jazyka a jsou velmi často používané jak v oblasti politiky, tak v oblasti médií. Oba tyto výrazy se v českém jazyce velmi často zaměňují, každý pojem však označuje trochu něco jiného. Co se týče *hrozby*, doporučená definice podle Zemana zní: „*hrozba je primární, mimo nás nezávisle existující, vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Termín ohrožení je synonymem termínu hrozba*“ [Zeman, 2002: 93]. Má diplomová práce bude vycházet z teorie sekuritizace autorů Kodaňské školy, kteří však hrozbu jako nezávisle existující fenomén nevnímají. Pojem *hrozba* (nebo také *existenční hrozba*) není podle jejich slov univerzální a musíme ho pojmut individuálně při každé bezpečnostní situaci; tomuto pojmu můžeme porozumět tedy pouze ve vztahu ke konkrétnímu referenčnímu objektu. Charakter *existenční hrozby* (v angl. *existential threat*) se bude tedy zejména lišit, porovnáme-li povahu hrozby v každém jednotlivém sektoru bezpečnosti, které byly popsány autory Kodaňské školy v knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 32].

Co se týče pojmu *riziko*, zde se podle publikace *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů* jedná o „*pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne danou hodnotu. Jinak je riziko možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jež se liší od toho, co si přejeme*“ [Zeman, 2002: 94]. U rizika tedy můžeme říci, že jde o sekundární fenomén a jde jej odhadnout *analýzou rizik* [Zeman, 2002: 90]. Fenomémem rizik v environmentálním kontextu se mimo jiné zabýval Ulrich Beck ve svém díle *Riziková společnost*. Zde popisuje rizika jako hlavní produkt moderní industrializované společnosti: „*v pokročilé moderně je společenská produkce bohatství systematicky doprovázena produkcí rizik*“ [Beck, 2011: 25].

Rozdíl mezi pojmy *hrozba* a *riziko* Zeman ilustruje v následující formulaci: „*Hrozeb se obáváme, rizika z nich plynoucí jednak poměřujeme, jednak je podstupujeme*“ [Zeman, 2002: 91]. Tyto pojmy jsou často volně používány a zaměňovány, zároveň jsou tyto pojmy nezbytné pro analýzu sekuritizace bezpečnostních problémů, a proto zde poskytují aspoň základní a obecné rozlišení mezi oběma pojmy.

Poslední termín, který je v bezpečnostní literatuře často používán a objevuje se ve spojitosti s bezpečím, je pojem *krize*. Hlaváč krizi definuje jako „*situaci vážného, ale ne*

vždy transparentního narušení fungování určitého systému či jeho části, spojená s potřebou časově a systémově adekvátního rozhodnutí a řešení“ [Hlaváč, 2002: 112]. Zajímavý je tak rozdíl mezi *krizí* a *katastrofou*; katastrofa je dobře viditelný fenomén, kdežto krize často může mít vlastnosti plíživé a latentní, kdy se projevuje poruchou určitého procesu [Hlaváč, 2002:109]. V české legislativě je však pojem katastrofa, popřípadě pohroma, chápán jako *krizová situace*. „*Krizová situace je mimořádná událost, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (tj. krizový stav)*“ [MŽP, 2016: 4].

4.1.2 Vývoj bezpečnostních studií

Bezpečnostní studia jsou relativně mladým oborem, který je tradičně řazen pod studia mezinárodních vztahů a který se zabývá nejrůznějšími aspekty bezpečnosti. Podle Šárky Waisové mezi témata bezpečnostních studií bezpochyby patří války, zdroje hrozeb a bezpečnostních rizik, udržení a zajištění bezpečnosti. Tradičně se bezpečnostní studia zabývala otázkami národní bezpečnosti; v centru výzkumu tak byla především bezpečnost státu před vojenskými a politickými hrozbami. V průběhu 20. století se pozornost soustředila na bezpečnost státu a ústředním tématem tak byla hrozba a použití vojenských sil, mezi které spadaly především vojenské nástroje bezpečnostní politiky, ale také jaderné zbraně a koncepce jaderného odstrašování (v tomto směru se hovoří také o tzv. strategických studiích) [Waisová, 2005: 20-23] [Eichler, 2002: 52].

Po skončení bipolární konfrontace v podobě rozpadu Sovětského svazu a konce studené války se v rámci bezpečnostních studií rozpoutala debata o tom, co všechno pod pojem *bezpečnost* spadá. Svoji roli v odvrácení od chápání bezpečnosti jako čistě vojenské oblasti hrál jistě pokles mezinárodního napětí po skončení studené války, ale také nárůst vlivů transnacionálních aktérů či nárůst počtu celosvětových environmentálních hrozeb [Mareš, 2002: 16]. Hlavní otázkou byla tedy především reforma bezpečnostních studií a konceptu bezpečnosti; na základě těchto diskusí lze rozdělit vědce z oblasti bezpečnostních studií do několika skupin.

První skupinu můžeme označit jako tzv. *tradicionalisty*, kteří vychází z neorealistického pojetí bezpečnosti a orientují se tak především na vojenské hrozby a na stát jako na referenční objekt. „*Většina tradicionalistů tak zdůrazňuje význam vojenského konfliktu jako analytického klíče k chápání bezpečnosti*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 11]. Pro *tradicionalisty* tedy konec studené války neznamena předěl

v chápání bezpečnostní hrozby, který by vyžadoval změnu agendy bezpečnostních studií; tradiční vojenské konflikty i přes pád železné opony budou dle jejich názoru nadále představovat hlavní hrozbu pro státní jednotky [Martinovský, 2016: 24-25].

Druhá skupina, takzvaní *rozšiřovatelé*, podporuje umírněnou reformu agendy bezpečnostních studií. Stejně jako pro tradicionalisty je pro druhou skupinu cílem zkoumat národní bezpečnost, autoři této skupiny však upozorňují i na existenci *nevojenských hrozeb*. Co se týče hrozeb, zaměřuje se tato skupina autorů vedle vojenských také na zkoumání ekonomických, sociálních, kulturních a environmentálních hrozeb. V rámci této skupiny tak vznikl koncept jednotlivých sektorů, které se dělí podle charakteru bezpečnostní hrozby; na počtu těchto sektorů, čili šíři konceptu, se autoři této skupiny plně neshodují. Autoři Kodaňské školy se s rozšiřovateli shodují na potřebě rozšířit výzkumnou agendu bezpečnostních studií o jiné než vojenské hrozby.

Třetí skupinu můžeme označit jako tzv. *prohlubovatele*, kteří podporují radikální reformu bezpečnostních studií. Stejně jako rozšiřovatelé, tak i prohlubovatelé vidí nutnost rozšířit koncept v oblasti zdrojů hrozeb a dle jejich názoru jsou hrozby vojenského původu jen jedna oblast hrozeb z mnoha. Vedle zdrojů hrozeb vidí však nutnost prohlubovat koncept i co se týče referenčního objektu. Autoři této skupiny jsou toho názoru, že se nejedná pouze o stát, a tedy o národní bezpečnost, která může být ohrožena, ale že referenčním objektem může být také jedinec, kmen, lidstvo či životní prostředí [Martinovský, 2016: 25] [Waisová, 2005: 27-28]. Jak bude popsáno na dalších stránkách, Kodaňská škola přispěla svým vymezením a teorií sekuritizace k rozšíření a prohloubení konceptu bezpečnosti a z toho důvodu bychom mohli její autory řadit to skupiny prohlubovatelů, i když samotní autoři své pojetí vnímají mimo tyto tři kategorie.

V 90. letech 20. století se tak rámec bezpečnostních studií výrazně rozšířil na nevojenské hrozby, které mají povahu ekonomickou, politickou, environmentální, sociální a kulturní. Výrazný rozdíl je tak v povaze hrozeb, kdy se ve vojenském sektoru jedná především o *záměrné* hrozby vojenské agrese. Povaha „nových“ hrozeb, kterými se bezpečnostní studia postupně začala zabývat, je tak někdy zcela odlišná, může se jednat i o hrozby *nezamýšlené*, jako může být například nedostatek přírodních zdrojů včetně vody a potravin či šíření pandemií [Eichler, 2002: 53]. Základní popis vývoje bezpečnostních studií a vymezení tří názorových proudů nám pomůže pochopit ustanovení sektoru environmentální bezpečnosti a pojetí konceptu bezpečnosti podle Kodaňské školy.

4.1.3 Prohloubení a rozšíření podle Kodaňské školy

Kodaňská škola byla vytvořena skupinou vědců z Kodaňského institutu pro mír (COPRI, Conflict and Peace Research Institute) a je reprezentována především publikacemi z pera tří bezpečnostních teoretiků Barry Buzana, Ole Waevera a Jaap de Wildeho. Autoři Kodaňské školy ve svém díle *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* z roku 1998 nabízejí *rozšíření* konceptu bezpečnosti (ve smyslu charakteru hrozeb) a zároveň také *prohloubení* konceptu (ve smyslu referenčních objektů, tedy ohrožených entit). Kodaňská skupina dále nastavila hranice rozšiřování konceptu bezpečnosti představením *teorie sekuritizace* (a desekuritizace), která popisuje proces, při kterém dochází k přijetí sekuritizačního kroku sekuritizujícího aktéra publikem. Teoreticky do tohoto procesu může vstoupit jakýkoli aktér, a sekuritizováno může být teoreticky jakékoliv téma; rozhodující je zde však vždy akceptace tématu jako bezpečnostního ze strany publika [Waisová, 2005: 95] [Emmers, 2010: 137].

Autoři Kodaňské školy využívají mnohem širšího pojetí konceptu bezpečnosti, než jaké používají tradiční přístupy mezinárodních vztahů, a využívají i dalších oblastí, jako je sociologie, rozvojová studia či právě environmentální studia [Waisová, 2005: 101]. Samotná kniha *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* je členěná podle sektorů, které autoři vytyčili pro bezpečnostní analýzu. Kniha tak má 5 kapitol, které se věnují rozdílným sektorům a jsou řazeny následovně: *vojenský sektor, environmentální sektor, ekonomický sektor, společenský sektor, politický sektor*. Sami autoři ale vzápětí ve svém díle uvádí, že „*sektory sice v rovině teorie vydělují charakteristické vztahové vzorce, ty však ve skutečnosti zůstávají vzájemně neoddělitelnými součástmi komplexních celků. Smysl jejich vydělení spočívá pouze v redukci této komplexnosti v zájmu usnadnění analýzy*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 17]. Konkrétně na environmentální sektor v pojetí Kodaňskou školou se zaměřím po představení konceptu environmentální bezpečnosti jako takového.

4.2 Environmentální bezpečnost

4.2.1 Vývoj konceptu environmentální bezpečnosti

Při úvahách o životním prostředí ve spojitosti s hrozbami a bezpečností je důležité si uvědomit, že environmentální hrozby ohrožují státy a lidské civilizace po tisíceletí. Historici v této souvislosti zkoumají možné vazby nejrůznějších přírodních katastrof či degradací půd (které vedou k úbytku zdrojů) na zánik celých lidských civilizací či populací [Hák; Oulehová; Janoušková, 2015: 9]. Jako příklad můžeme uvést zánik sumerské civilizace v Mezopotámii, kde některé studie uvádí, že za zánikem tak vyspělé civilizace mohly být právě změny životního prostředí. Uvádí se, že se mohlo jednat o více faktorů najednou; především se však podle historiků jednalo o pokles zemědělské produkce z důvodu dlouhého období sucha (které mohlo trvat až 200 let) [Web 1].

I přes takřka neustálou přítomnost hrozeb environmentálního původu se těmto hrozbám v pojetí bezpečnosti moderního státu nedostávalo patřičné pozornosti, a to mimo jiné z toho důvodu, že se jednalo především o hrozby přírodního původu, které se nedaly předvídat a nebyly spojovány s lidskou aktivitou. Environmentální bezpečnost se tak řadí mezi nové, netradiční pojetí bezpečnosti, které zároveň rozšiřuje a prohlubuje koncept bezpečnosti. Environmentální bezpečnost prohlubuje koncept bezpečnosti odvrácením se od státocentrického přístupu; referenčním objektem tak nemusí být pouze stát, ale také společnost či životní prostředí a související subsystémy. Zároveň rozšiřuje koncept vnímáním hrozeb i nevojenského původu; v tomto sektoru se jedná o rizika, která představují změny životního prostředí [Barnett, 2010: 219].¹

Abychom pochopili, jak je environmentální bezpečnost vnímána odbornou komunitou v dnešní době, je potřeba si nejdříve ujasnit, jakým způsobem začala environmentální témata pronikat do agendy bezpečnostních studií. Zlom vidíme v druhé polovině 20. století, kdy začalo být evidentní, že k environmentálním hrozbám přírodního původu se stále ve větším počtu přidávají hrozby antropogenního původu. Už v 60. letech 20. století se ve Spojených státech začala pozornost obracet na environmentální problémy lidského původu; jako nejdůležitější dílo v tomto ohledu můžeme jistě uvést knihu *Mlčíci jaro* autorky Rachel Carson z roku 1962, která upozorňuje na negativní důsledky používání DDT na ekosystémy i lidské zdraví. V 60. letech se také zásadním způsobem zvyšuje počet nevládních environmentálních hnutí (jako jsou Greenpeace nebo Friends

¹tzv. *environmental changes*

of Earth), která si kladou za cíl upozorňovat na environmentální problémy, často spojené s hospodářským rozvojem západních zemí. Vznikají také první politické strany, které se věnují problematice spojené s životním prostředím, jako jsou strany Zelených. Na mezinárodní scéně se poprvé této problematice věnuje Stockholmská konference konaná v roce 1972, celým názvem *Konference OSN o životním prostředí člověka* [Martinovský, 2016: 15-17] [Barnett, 2010: 220]. Autoři Kodaňské školy uvádí, že se environmentální diskurz začal prosazovat právě od této konference konající se v roce 1972 [Buzan; Waeber; Wilde, 2005: 87]. Nás ale především zajímá pronikání environmentální problematiky do bezpečnostních studií, které byly až do konce studené války převážně soustředěny na ozbrojené konflikty a národní bezpečnost.

I přes to, že byly environmentální hrozby přijaty do bezpečnostní agendy až v průběhu 90. let, již od 70. let se začali objevovat mezi výzkumníky bezpečnostních studií první autoři, kteří upozorňovali na environmentální hrozby v kontextu národní bezpečnosti. Jedním z takových autorů byl i Lester Brown, který v roce 1977 vydal článek *Redefining National Security*. V tomto článku například uvádí, že obrovské armádní rozpočty či sofistikované zbraně nedokážou zastavit odlesňování a zhoršování lokálních ekosystémů nebo vyřešit krizi ohledně nedostatku palivového dříví v zemích třetího světa [Brown, 1977: 37]. Větší pozornosti environmentálním hrozbám se však dostalo až díky článku s názvem *Redefining Security* od Richarda Ullmanna, který byl vydán v roce 1983. Ullman zde upozorňuje, že důraz na vojenské hrozby v souvislosti s národní bezpečností je zavádějící, neboť odvrací pozornost od nevojenských hrozeb, které mají potenciál v budoucnosti podkopat stabilitu národních států. Podle Ullmanna toto „vojenské“ pojetí mylně předpokládá, že největší hrozby pro národní bezpečnost přicházejí z vně státu a ne zevnitř. Ullman vysvětluje vazbu hrozby a národní bezpečnosti jako sled událostí, které „1. výrazně ohrožují nebo jsou schopné v krátkém čase oslabit/snížit kvalitu života obyvatel státu nebo 2. významně ohrožují a zužují možnost výběru alternativních politik, a to jak pro vládu, tak pro soukromé nevládní entity uvnitř státu, jako jsou lidé, skupiny či korporace“ [Ullman, 1983: 133].² Mezi první skupinu hrozeb, které jsou schopny snížit kvalitu života obyvatel, Ullman řadí nejružnější vojenské konflikty, vnitřní revolty, nedostatek surovin, ale také přírodní katastrofy, jako jsou povodně či právě sucha [Ullman, 1983: 133]. Podle Ullmanna se jedná o kvalitu života obyvatel, která je

² Překlad z: WAISOVÁ, Šárka. 2005. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. str. 113.

v ohrožení a můžeme jí tedy označit za referenční objekt, který je ohrožen mimo jiné i ze strany environmentálních hrozeb.

V 90. letech 20. století se někteří autoři z této výzkumné oblasti začali zabývat vztahem mezi environmentálními problémy, které mohou například vyústit v nedostatek surovin, a násilnými konflikty. Kausalitu těchto vztahů hledali skrze konkrétní empirické výzkumy, a právě důraz na konkrétní příklady a sběr empirických dat podle Martinovského výrazně přispěl k prosazení konceptu environmentální bezpečnosti (a to i přesto, že souvislost mezi nedostatkem surovin a konfliktem nebyla v těchto výzkumech prokázána) [Martinovský, 2016: 22].

Z tohoto vývoje jasně vyplývá, že environmentální bezpečnost je brána ve vztahu k lidstvu; nemusí se jednat pouze o bezpečnost státu, ale jedná se také o bezpečnost společnosti, lidských hodnot, jedince, civilizací. Jiný přístup k environmentální bezpečnosti, který je v některých publikacích označován jako *ekologická bezpečnost*, bere v úvahu bezpečnost životního prostředí a zdůrazňuje, že ekosystémy a ekologické procesy jsou ty entity, které potřebují ochránit; hlavní hrozbou pro životní prostředí je lidská aktivita. Bezpečnost lidstva je v tomto pojetí brána jako předmětná, pouze pokud je součástí bezpečnosti životního prostředí [Barnett, 2010: 224].

4.2.2 Vymezení rámce environmentální bezpečnosti

Jelikož problematika sucha spadá jasně do sektoru environmentální bezpečnosti, bude potřeba tento rámec vymežit. V odborné literatuře jsou především zmiňována dvě díla, která zásadním způsobem přispěla k vymezení rámce environmentální bezpečnosti; prvním dílem je (pro tuto diplomovou práci stěžejní) kniha *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* z roku 1998 od autorů Kodaňské školy, druhým dílem je odborný článek *Environmental Security: Concept and Analysis* z roku 2000 od autora Bradena Allenbyho. Allenby vnímá environmentální bezpečnost jako „*protnutí úvah environmentální a národní bezpečnosti na úrovni národní politiky*“ [Allenby, 2000: 5].³ Z jeho definice je tedy patrné, že Allenby na rozdíl od Kodaňské školy neprohlubuje koncept bezpečnosti a jako jediný referenční objekt vnímá především stát a jeho bezpečnost. Allenby vytyčil tři zásadní otázky, podle kterých analytik může určit, zda problém spadá pod environmentální bezpečnost: „*Došlo k takové změně daného environmentálního jevu (degradace, ohrožení), že se stává národním ohrožením? Je*

³ Přeloženo autorkou.

skutečně prokazatelná vazba mezi environmentálním ohrožením a bezpečností pro konkrétní společnost/stát? V případě zásadního tématu a prokázané kauzality mezi ním a ohrožením bezpečnosti, existuje institucionální zázemí pro vyřešení tohoto problému nebo alespoň jeho části? Existuje případně vůle takovou instituci zřídit?“ [Allenby, 2000: 13-14].⁴

Allenby dále vytváří analytický rámec „*umožňující překlad konceptu environmentální bezpečnosti do konkrétních programů a projektů*“ [Hák; Oulehová; Janoušková, 2015: 20]. Environmentální bezpečnost jako koncept je podle Allenbyho dělena za účelem systematizace environmentálních hrozeb do čtyř dimenzí:

1. *Surovinová bezpečnost*, pod kterou spadá přísun surovin a soutěžení o vzácné zdroje.
2. *Energetická bezpečnost*, která zahrnuje zajištění dodávek energetických surovin a zdrojů.
3. *Biologická bezpečnost*, pod kterou spadají podle Allenbyho lidské systémy, přírodní společenství a potraviny (pod potraviny dále řadí zemědělství a rybolov);
4. *Dimenze tradiční bezpečnosti*, kterou rozumí tradiční hrozby (jako jsou válečné konflikty), které mají vliv na národní bezpečnost a mají environmentální příčiny [Martinovský, 2016: 27].

Konceptualizace environmentální bezpečnosti v České republice se ujali autoři Tomáš Hák, Alena Ouhelová, Svatava Janoušková a kolektiv v rámci knihy *Environmentální bezpečnost* z roku 2015. Autoři této publikace vycházejí z rámce environmentální bezpečnosti podle Allenbyho a rozšiřují Allenbyho dimenze na podtémata a jejich úzkou specifikaci; vzniká tak první vymezení rámce environmentální bezpečnosti pro Českou republiku. Zároveň však autoři upozorňují, že při tvorbě rámce environmentální bezpečnosti vycházeli i z koncepce navržené Kodaňskou školou [Hák; Oulehová; Janoušková, 2015: 21-23]. Martinovský toto schéma rámce environmentální bezpečnosti podle zmíněných českých autorů kritizuje pro jeho příliš široké vymezení, kdy by se na základě tohoto vymezení dalo stanovit, že „*všechna bezpečnostní témata mají environmentální dimenzi*“ [Martinovský, 2016: 36].

Jelikož má diplomová práce pracuje s teoretickým konceptem sekuritizace představeným Kodaňskou školou, bude to také pojetí environmentální bezpečnosti, které představila Kodaňská škola, kterému budu věnovat největší pozornost. Ve své knize

⁴ Překlad z: HÁK, Tomáš; OULEHOVÁ, Alena; JANOUŠKOVÁ, Svatava. 2015. *Environmentální bezpečnost*. Praha: Ekopress. str. 19.

nabízejí výše uvedení autoři základní vodítka pro analýzu sekuritizace environmentálních témat a je proto důležité zde zmínit všechna témata, která podle nich spadají pod environmentální bezpečnost.

Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, Kodaňská škola pojednává o environmentální bezpečnosti jako o jednom z pěti sektorů, které spadají pod rámec bezpečnosti. Autoři vymezují environmentální bezpečnost ze široka z důvodu komplikovanosti sektoru životního prostředí a jsou si vědomi, že některá témata mohou zasahovat do jiných sektorů, než je ten environmentální. Autoři uvádí celkem šest širších témat spadajících do environmentální agendy bezpečnosti:

1. *Narušení ekosystémů*, mezi které patří zejména změny klimatu, ale také úbytek biodiverzity či odlesňování.
2. *Energetické problémy*, které se týkají především vyčerpávání zdrojů, havárií spojených s energetickými zdroji, nebo také nerovných distribucí energetických zdrojů.
3. *Populační problémy* jako jsou epidemie, nekontrolovatelné migrace, či nárůst obyvatelstva a s tím spojená spotřeba přesahující únosnou kapacitu Země.
4. *Potravinové problémy*, mezi které řadíme chudobu, hladomory, nebo také úbytek úrodné půdy a zdrojů pitné vody.
5. *Ekonomické problémy*, které zahrnují neudržitelné způsoby výroby, strukturální asymetrie a nerovnosti či imperativ růstu.
6. *Občanské spory*, mezi které patří poškozování životního prostředí během válečných konfliktů či násilí, které vyplývá z degradace životního prostředí [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 91].

Nejvíce se čistě environmentální oblasti blíží tematický okruh *narušení ekosystémů*, pod který spadá změna klimatu a v návaznosti na ni také sucho, kterým se v českých podmínkách budu zabývat. Sucho však může mít také vliv na úrodnost zemědělské půdy a zdroje pitné vody, proto můžeme říci, že tato environmentální hrozba má potenciál zasahovat i do tematického okruhu č. 4, a tedy do *potravinových problémů*.

4.2.3 Definice Environmentální bezpečnosti

„Základní logika environmentální bezpečnosti spočívá v přesvědčení, že z hlediska planety Země překračuje lidstvo svými aktivitami její únosnou kapacitu“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 99].

Oblasti výzkumu spadající pod environmentální bezpečnost se dají vnímat v podobě *užší a širší*. *Užší pojetí* se zabývá výzkumem válečných konfliktů, při kterých jsou problémy s životním prostředím důležitými faktory a mají přímou souvislost se zkoumanými konflikty. Jako příklad zkoumaného konfliktu v tomto pojetí můžeme uvést válku v Sýrii, kdy podle některých analytiků byly roky 2007-2010 v této oblasti poznamenány obrovskými suchy, která vedly k masové migraci do městských oblastí a spoluzapříčinily tak občanské nepokoje v letech následujících [Stojanov, 2018].

V rámci *širokého pojetí* se environmentální bezpečnost zaměřuje na environmentální hrozby globálních i lokálních rozměrů, kdy mohou tyto hrozby ohrozit bezpečnost státu či společnosti a jejích hodnot. Mezi tyto hrozby můžeme právě řadit globální změny klimatu, ztrátu biodiverzity, živelné pohromy, ale i havárie přímo spojené s lidskou činností [Khol, 2002: 33].

Pro pochopení hrozeb v rámci environmentálního sektoru, a zejména pro koncept sekuritizace, je důležité si ujasnit, jaký objekt je v souvislosti s tímto sektorem v ohrožení. Kohl se tento problém snaží uchopit tím způsobem, že životnímu prostředí v rámci environmentální bezpečnosti přiřazuje dvě role. První role životního prostředí je role fungujícího ekosystému, který je součástí bezpečnosti státu a společenství (a stává se z něj tedy referenční objekt v souvislosti s člověkem); druhá role je naopak ta, že je na životní prostředí nahlíženo jako na zdroj ohrožení, který ohrožuje bezpečnost lidstva (ať už státu anebo společenství) [Khol, 2002: 32]. Toto pojetí je dle mého názoru antropocentrické a nebere v potaz životní prostředí jako takové, a tedy jeho hodnotu nezávisle na lidském společenství.

Autoři Kodaňské školy uvádějí v souvislosti s environmentální bezpečností dva různé druhy referenčních objektů; prvním je *životní prostředí jako takové*, čímž autoři uznávají hodnotu životního prostředí a přírody nezávisle na člověku. Druhý druh referenčního objektu vychází ze *vztahu životního prostředí a lidské civilizace*, kdy jde primárně o zachování současné civilizační úrovně, která je závislá na bezpečném životním prostředí. Dále uvádí, že se bezpečnost životního prostředí týká „*zachování lokální i celoplanetární biosféry, jakožto základního podpůrného systému, na němž závisí veškeré lidské konání*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 92].

Pro teorii sekuritizace je tak velmi důležité vymezení referenčního objektu, autoři se ale také věnují logice hrozeb v tomto sektoru, kdy jsou tyto hrozby děleny na tři typy vztahů. První typ popisuje hrozby *přírodního původu*, které ohrožují lidskou civilizaci (například zemětřesení). Druhý typ popisuje hrozby, které jsou *antropogenního původu* a

ohrožují přírodní systémy, přičemž toto ohrožení znamená i ohrožení pro lidské civilizace nebo její části (jako typický příklad se nabízí globální změna klimatu). Třetí typ zahrnuje hrozby *antropogenního původu*, které také ohrožují přírodní systémy, přičemž však změny ve vztahu s tímto ohrožením *neznamenají ohrožení pro lidské civilizace* (například vyčerpání nejrůznějších nerostných zdrojů) [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 11]. Je důležité zasadit tyto tři typy vztahů do historického kontextu, kdy právě druhý typ hrozeb předešel ten první především skrze hospodářský růst ve 20. století, spojený s globalizací a populační explozí.

Jsem toho názoru, že autoři Kodaňské školy zvládli při vymezení referenčních objektů a vztahů hrozeb pokrýt hlavní problematiku souvislosti životního prostředí a bezpečnosti, a proto budu v mé diplomové práci pracovat právě s tímto vymezením. Je však důležité podotknout, že pojetí environmentální bezpečnosti autory Kodaňské školy má i své kritiky, kdy někteří namítají, že se jedná o pojetí až moc široké. Pro úplnost zde tak uvádím definice z dalších dvou publikací, které si však s pojetím Kodaňské školy dle mého názoru neprotiřečí. Publikace *Environmentální bezpečnost*, která si dala za úkol vymezit rámec environmentální bezpečnosti pro Českou republiku, definuje environmentální bezpečnost jako „*zajištění relativního bezpečí (uplatňováním principu ALARA⁵ – maximální eliminací rizik) obyvatelstva a ekosystémů před ničivými následky přírodních nebo antropogenních procesů zapříčiených ignorací, nehodami nebo špatným managementem okolního prostředí*“ [Hák; Oulehová; Janoušková, 2015: 14].

Zajímavou definici, ve které je zdůrazňován princip trvalé udržitelnosti, nabízí Khol: „*Environmentální bezpečnost lze definovat jako stav, kdy lidská společnost a ekologický systém na sebe vzájemně působí trvale udržitelným způsobem, jednotlivci mají přístup ke všem přírodním zdrojům a existují mechanismy na zvládání krizí a konfliktů přímo či nepřímo spojených s životním prostředím. V tomto stavu jsou minimalizovány hrozby spojené s životním prostředím a způsobené přírodními nebo společností vyvolanými procesy (popř. jejich kombinací), ať už záměrně, nezáměrně nebo následkem nehody*“ [Khol, 2002: 34].

Je tak zcela evidentní, že pojem environmentální bezpečnosti, který spojuje problematiku bezpečnosti a životního prostředí, nemá jasnou definici a může být vykládán rozdílně v různých podmínkách a kontextech. Pro účely této diplomové práce je důležité se seznámit především s pojetím Kodaňské školy a s hlavními definicemi

⁵As low as reasonably achievable

uváděnými v české literatuře, neboť tato práce bude zkoumat environmentální hrozbu v kontextu České republiky. Zároveň je podstatné mít neustále na paměti, že se jedná o problematiku velmi širokou a komplexní.

4.3 Sekuritizace a související koncepty

Tato kapitola vychází především z klíčového díla *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* od tří autorů Barry Buzana, Ole Weavera a Jaap de Wildeho, kteří se řadí mezi výzkumníky takzvané Kodaňské školy, jež představila *teorii sekuritizace*. Kodaňská škola se začala formovat v 80. letech 20. století, kdy postupně vypracovala nový ucelený koncept pro bezpečnostní studia po konci studené války a vytvořila takový koncepční přístup, který bral v potaz i hrozby, jež jsou jiného než vojenského charakteru. Podstata tohoto konceptu bezpečnosti je ve vnímání hrozby jako existenční, avšak bezpečnost (a hrozbu) pojímá Kodaňská škola jako politickou konstrukci, nikoli jako nezávislou existující skutečnost [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 48].

Pro úplné pochopení pojmu sekuritizace je potřeba nejdříve vyjasnit rozdíl mezi dvěma základními významy tohoto konceptu. Zaprvé jde o *proces*, během kterého se určité téma stane tématem bezpečnostním. Sekuritizaci jako procesu se tato kapitola věnuje detailně, je však důležité zmínit i druhý význam, tedy ten, kdy sekuritizací označujeme také stav. Sekuritizace jako *stav* je výsledkem procesu sekuritizace. Sekuritizace daného tématu tedy v tomto pojetí znamená, že bylo přijato publikem, bylo umístěno do bezpečnostní agendy a je tedy vnímáno jako bezpečnostní hrozba [Martinovský, 2016: 48-51]; kritériím úspěšné sekuritizace se budu věnovat v poslední části této kapitoly.

4.3.1 Proces sekuritizace a řečový akt

Sekuritizací nazýváme proces, v rámci něhož jsou bezpečnost, a tedy také hrozba a riziko, sociálně konstruovány skrze tzv. *speech act* neboli *řečový akt*. Můžeme tak říci, že teorie sekuritizace je součástí sociálně-konstruktivistické konceptualizace bezpečnosti. Kodaňská škola se v průběhu 90. let vymezuje vůči tradičnímu realismu a přijímá myšlenku, že bezpečnost závisí na intersubjektivní percepci hrozeb, která ovšem zřídka kdy realitu skutečně odráží. Oproti tomu tradiční pojetí bezpečnosti se vždy soustředilo na materiální povahu hrozby. Dá se tedy říci, že prostřednictvím sekuritizace se pozornost přesouvá od údajně objektivních hrozeb ke způsobu, jakým jsou tyto hrozby konstruovány a jestli jsou tyto hrozby jako diskurz přijímány publikem [Emmers, 2010: 140]. Eichler nabízí pro pojem sekuritizace volný překlad „*vnímání a označení problému jako bezpečnostní hrozby*“ [Eichler, 2002:165].

Konstruktivistický přístup Kodaňské školy je patrný i ve využití jazykové teorie *řečového aktu* při konceptualizaci bezpečnosti. Pro nás je ale důležité především uvědomění, že bezpečnost jako řečový akt je sám o sobě pokus vytvořit realitu a nejedná se tedy o popis reality. [Waisová, 2005: 90-94]. Význam řečového aktu sekuritizace tedy není v označení nějaké „skutečnější události“, ale „*již sama diskurzivní výpověď je tímto aktem*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 37].

K pochopení využití teorie řečového aktu ve výzkumu sekuritizace je důležité si uvědomit, že jazyk jako takový může mít rozdílné funkce. Vedle základní funkce jazyků, tedy dorozumívání (sdělování si informací), dělíme funkci jazyka na emotivní, referenční, konativní, estetickou, fatickou a metafyzickou [Černý, 1998: 13-16]. Jazykovědec John Austin popsal řečový akt jako *performativ*, tedy že jazyk má vedle klasického dělení ještě performativní funkci, kdy vyslovením něco vznikne (například svazek manželský). John Austin tak formuluje performativní funkci jazyka, kdy vyřčení Austin vnímá jako *vykonání akce*, tedy že vyřčení věty není pouhým konstatováním faktu [Austin, 1975: 3-4], toto pojetí funkce jazyka je tak využito v teorii sekuritizace. Austin rozlišuje dvě kategorie podmínek pro úspěšnost řečového aktu. První kategorie je *vnitřní, lingvisticko-gramatická*; zde je konkrétně pro koncept sekuritizace nejdůležitější podmínkou dodržení „gramatiky bezpečnosti“, což zahrnuje varování před *existenční hrozbou* nebo také před *nezvratným bodem*, dále představení *možné cesty* ke zvládnutí hrozby (opatření) a v poslední řadě *specifický žargon* charakteristický pro jednotlivé sektory bezpečnosti (jako příklad autoři uvádí téma trvalé udržitelnosti v sektoru environmentálním).

Druhá kategorie je *vnější, kontextuální a sociální*; v té autoři Kodaňské školy nacházejí především dvě hlavní usnadňující podmínky úspěšného řečového aktu. První je *sociální kapitál* subjektu sekuritizace, jde tedy o to, aby sekuritizační aktér měl postavení, které mu zaručuje společenskou autoritu. Čím lepší postavení sekuritizačního aktéra, tím je pravděpodobnější, že publikum prosazovaný bezpečnostní narativ přijme. Druhá podmínka v rámci vnější kategorie se týká *vnějších projevů* hrozby samotné; pokud se hrozba projevuje, tyto projevy proces sekuritizace velmi usnadní (například projev v podobě mrtvých ryb při znečištění vod) [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 44-45]. U environmentálních témat nezřídka dochází k odstartování sekuritizace při pouhé předpovědi, že nastane jistá katastrofa, ne tedy až při jejich přímých projevech. Otázkou však zůstává, jak je v těchto případech následný proces sekuritizace úspěšný při prosazování mimořádných opatření [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 90].

Můžeme tedy říci, že v procesu sekuritizace nejde o objektivní vyhodnocení vlastností hrozby, ale o intersubjektivní vnímání. Samotné projevy hrozeb mohou sekuritizaci usnadňovat, nejsou však podmínkou či vůbec tím hlavním projevem procesu sekuritizace [Martinovský, 2016: 48]. Naopak např. Thierry Balzacq s Kodaňskou školou v tomto směru nesouhlasí a je toho názoru, že pro to, aby byla hrozba úspěšně sekuritizována aktérem, musí být obvykle viditelná, aby aktér mohl dělat prohlášení v souvislosti s jejími projevy [Balzacq, 2011: 13].

Proces sekuritizace můžeme také označit jako proces *extrémní politizace*, kdy je určité téma označeno jako bezpečnostní a je přesunuto do témat bezpečnostní agendy státu. Kodaňská škola považuje sekuritizaci za „radikálnější verzi politizace“. U *politizace* veřejného tématu jde o proces, kdy se z nepolitického tématu stane politické, to znamená, že se téma stane součástí veřejné politiky. Dále toto politizované téma může být označeno za *existenční hrozbu*, jejíž existence vyžaduje *mimořádná opatření*; v tomto případě se z politizovaného tématu stává sekuritizované. V souvislosti s tématem mé diplomové práce je důležité již na tomto místě zmínit, že životní prostředí patří mezi témata, která nejradikálněji vystoupila z oblasti veřejné depolitizované kategorie a v mnoha případech přešla z nepolitických témat rovnou do kategorie témat sekuritizovaných [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 34]. Ať už jde o politizaci či sekuritizaci, dle Kodaňské školy se jedná o intersubjektivní procesy; žádný analytik není schopen zaručit, že by vytvořil absolutně objektivní měřítko bezpečnosti. Faktem je, že každý vnímáme hrozby do jisté míry odlišně, ať už jde o jednotlivce či o státy [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 41-42].

Autoři Kodaňské školy upozorňují na existenci dvou agend v rámci environmentální bezpečnosti, a to na agendu *vědeckou* a *politickou*. Vědecká agenda vychází z přírodovědeckých oborů (a částečně také z aktivit nevládních organizací), kdy se na ní podílejí vědci a výzkumné ústavy. Vědci přicházejí se studii ohledně environmentálních problémů, které mohou ohrožovat vývoj naší civilizace; v důsledku tak mohou podporovat sekuritizační kroky, neboť svým poznáním mohou *nastolovat témata*. Vědecká agenda se může týkat i jiných sektorů (například sociálního), ale v environmentálním sektoru a diskusích o bezpečnosti životního prostředí zaujímá vědecká komunita velmi silnou pozici. I přesto, že se obě agendy navzájem prolínají, politická agenda je oproti té vědecké především záležitostí vlád, popřípadě mezivládních jednání, a je ovlivňována mnohem více aktuálním, krátkodobým děním. Předpokládaná *naléhavost* environmentálního problému je pak pro politickou agendu ústřední otázkou,

protože především ta poskytuje prostor pro politizaci a následnou sekuritizaci problému [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 88-89].

4.3.2 Nastolování tématu

Proces sekuritizace můžeme tedy rozdělit do několika fází, kdy na počátku se nachází *agenda setting* neboli *nastolení* či *nastolování tématu*. Můžeme tuto fázi chápat jako jakýsi prvotní impuls, který upozorní na dané téma. Z politologického hlediska během nastolování tématu problémy ztrácejí nebo získávají pozornost politických elit nebo veřejnosti (jedná se tedy o jiné vnímání procesu nastolování tématu, než o kterém pojednává dominantní definice podle mediálních studií) [Martinovský, 2016: 65]. Nastolení tématu může být důsledkem tvrzení z řad vědecké komunity, například skrze zveřejnění predikce budoucího stavu určité složky životního prostředí na konkrétním území. Nastolení tématu se ale může udát také skrze samotný referenční objekt, kdy by v tomto případě referenčním objektem byli obyvatelé bezprostředně v ohrožení. Může se tak stát například skrze požadavek obyvatel na ochranu před další povodní v ohrožené oblasti [Martinovský, 2016: 49].

Zde je důležité upozornit na odlišné pojetí *nastolování tématu* (neboli *agenda setting*) podle sekuritizační teorie a teorie mediálních studií. Klíčová teorie spadající pod mediální studia vnímá nastolování tématu v podstatě jako „*funkci masových médií, která pomocí preferování určitých témat ovlivňuje postoje veřejnosti*“ [Nečas, 2013: 26]. Jde tedy o schopnost sdělovacích prostředků ovlivnit význam, který je tématům přiřazován v rámci veřejné debaty. Pod „*médiem*“ se rozumí forma sdělovacího prostředku, tedy televize, rozhlas či tisk (včetně internetu). Teorie sekuritizace podle Kodaňské školy však nesměřuje svoji pozornost na sdělovací prostředky, co by aktéry agenda settingu, nýbrž se zaměřuje na široké spektrum aktérů, kteří se dané problematice věnují a nějakým způsobem ji nastolují publiku [Martinovský, 2016: 65-66]. Teorie tak „*nepřejímá názor na význam médií pro utváření obsahu veřejného diskurzu*“ [Martinovský, 2016: 65].

4.3.3 Referenční objekt

Obecně autoři Kodaňské školy chápou referenční objekty jako „*entity, jež jsou existenčně ohroženy a mohou si legitimně nárokovat právo na přežití*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 48].

Co se týče referenčního objektu, v tradičním pojetí bezpečnosti se nejčastěji jednalo o stát, který se nacházel v situaci ohrožující jeho existenční přežití. S rozšířením konceptu bezpečnosti a vymezením jednotlivých sektorů se referenční objekty sekuritizace dostávají daleko za hranice státu; postupem času význam státu „*oslabuje ve prospěch koncepcí životního prostředí, lidstva, národa, jedince, lidských práv aj.*“ [Martinovský, 2016: 51]

Ve *vojenském sektoru* (tedy v tradičním pojetí bezpečnosti) bývá referenční objekt (ten, který je „v ohrožení“) především stát, často skrze ozbrojené síly. V *politickém sektoru* Buzan a kol. vnímají jako referenční objekt suverenity státu, popřípadě někdy také oficiální státní identitu. Nejnáročnější je podle autorů určení referenčního objektu v *ekonomickém sektoru*, kdy u firem je běžné jejich vznikání a zanikání. Co se týče národních ekonomik, existenční hrozba pro ekonomiku jako celek je výjimečná, a když už se objeví, je to často bez přispění nějakého širšího bezpečnostního problému (např. válka). Referenční objekty ve *společenském sektoru* autoři vnímají jako kolektivní identity, jako například národ či náboženská identita. Velmi záleží na jednotlivých identitách, někdy však i schopnost zachovat jazyk či soubor jistých pravidel chování může být vnímána jako otázka přežití, a tím pádem jejich zánik jako existenční hrozba [Buzan; Waeaver; Wilde, 2005: 32-33].

Tím se dostáváme k poslednímu sektoru, a tedy k *sektoru environmentálnímu*. Povaha hrozby, a tedy i spektrum referenčních objektů, je v tomto sektoru velmi široké; může se jednat o velmi konkrétní objekt, jako je přežití konkrétního druhu (například tygrů) nebo také jako je zachování přirozeného prostředí (například jezer). Referenčním objektem ale může být také planetární klima a jeho udržení ve stanovených mezích [Buzan; Waeaver; Wilde, 2005: 33-34].

4.3.4 Sekuritizační aktér

„*Sekuritizující aktér představuje entitu, která tematizuje a extrémně politizuje (sekuritizuje) určitý problém jako bezpečnostní hrozbu*“ [Waisová, 2005: 91].

V procesu sekuritizace hraje klíčovou roli sekuritizační aktér, který přijme nastolené téma a prezentuje ho jako *existenční hrozbu* pro daný referenční objekt. Vedle argumentace existenční hrozbou může aktér argumentovat výrazy, jako je *nevyhnutelnost, naléhavost* či *zlomový bod*, z něhož není návratu. Dá se také říci, že sekuritizační aktér je někdo, kdo vykonává *bezpečnostní řečový akt*, a tento akt mimo jiné

závisí i na společenském postavení daného řečníka neboli aktéra. Referenční objekt je tedy aktérem označen jako entita, která se ocitá v ohrožení; hlavním cílem sekuritizačního aktéra je přesvědčit publikum o existenci této hrozby. Jak uvádějí autoři Kodaňské školy, „v bezpečnostním diskurzu dostává téma dramatický náboj a veřejnosti je předloženo jako otázka nejvyšší důležitosti“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 36-37].

Aktérem sekuritizace může být jedna osoba nebo i větší skupina osob, obvykle jimi bývají nevládní neziskové organizace, politické strany, profesní a zájmové organizace, a především vláda a ústřední orgány státní správy. Tito aktéři „poukazují na nebezpečnost určitých hrozeb a zároveň prosazují přijetí konkrétních opatření“ [Martinovský, 2016: 70-71], které můžeme nazvat jako *mimořádná*. Nemusí to tedy být vždy stát, který k sekuritizaci přistoupí, ale může se jednat také o další nestátní sekuritizační aktéry, kteří problém označí pojmy jako *naléhavý*, *existenční* a další [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 34]. Vždy lze při zkoumání sekuritizačního procesu dospět i v rámci širšího pojetí aktéra, jako je například politická strana, ke konkrétnímu jednotlivci, který se dopustil onoho řečového aktu. Autoři Kodaňské školy shledávají relevantnější mluvit v takovýchto případech ne o jednotlivcích jako o aktérech, ale jako o „mluvčích“ větších jednotek, které tento řečník zastupuje a které jsou tím pádem oním sekuritizačním aktérem [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 54].

Abychom mohli konkrétního aktéra označit jako sekuritizačního, je podmínkou, aby aktér navrhoval určitá opatření nebo změny v souvislosti s bezpečnostní hrozbou. V tom se sekuritizační aktér liší od aktéra, který nastoluje téma, neboť tento aktér upozorňuje na bezpečnostní problém, ale jeho snahou není navrhnout *konkrétní mimořádná opatření* [Martinovský, 2016: 70]. Z tohoto důvodu se v praktické části diplomové práce nejdříve budu věnovat aktérům, kteří nastolují téma sucha jako hrozby, a dále pak budu postupně analyzovat sekuritizační kroky jednotlivých sekuritizačních aktérů v jednotlivých podkapitolách.

4.3.5 Publikum

Publikum je „skupina osob, jež mají být sekuritizačním aktem přesvědčeny o specifickém bezpečnostním charakteru určitého tématu, a tudíž o nutnosti akceptovat mimořádné kroky a opatření“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 55].

Proces sekuritizace probíhá od sekuritizačního aktéra směrem k publiku; pokud toto publikum začne chápat prezentované téma jako bezpečnostní problém, a tedy jako

existenční hrozbu pro referenční objekt, dochází tak k úspěšné sekuritizaci a téma je tímto vyjmutu z běžné oblasti politiky [Martinovský, 2016: 50]. Je tak důležité zdůraznit, že podle Kodaňské školy „diskurz, jehož prostřednictvím je něco prezentováno jako existenční hrozba pro referenční objekt, sám o sobě ještě sekuritizaci nevytváří“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 35]. Takovýto diskurz je pouze *sekuritizačním krokem*; pro vytvoření plnohodnotného bezpečnostního problému z prezentace daného tématu jako bezpečnostní hrozby je klíčové právě přijetí cílovým *publikem* [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 36].

Jak uvádí Balzacq v knize *Securitization theory: how security problems emerge*, publikum musí souhlasit s tvrzeními, které prezentuje sekuritizační aktér. Zároveň se musí jednat o takové publikum, které má přímou a kauzální spojitost s daným problémem a zároveň tedy akceptuje aktérův sekuritizační krok [Balzacq, 2011: 8-9].

Řada autorů však upozorňuje na nedostatečnou konceptualizaci publika Kodaňskou školou, které hraje klíčovou roli v sekuritizačním procesu. Autoři Kodaňské školy se detailněji nezabývají touto složkou sekuritizace a není tak úplně jasné, kdo v teorii může pozici publika zastávat; v knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* je pouze jednou zmínka, že publikum můžeme chápat také jako veřejnost [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 55]. Existují tak návrhy, aby se koncept publika skládal z několika odlišných druhů publik, neboť výraz publikum je moc široké a procesy sekuritizace se mohou významně lišit; publikum tak může být v různých případech velmi rozdílné, kdy se v jednom případě může jednat o širokou veřejnost a ve druhém pouze o úzké elitní publikum. Balzacq navrhl diferenciovat publikum podle toho, jestli je schopno poskytnout sekuritizačnímu aktérovi buď *formální podporu*, anebo *morální podporu* pro sekuritizační krok. Morální podporu by v tomto ohledu mohla poskytovat široká veřejnost, ta však není schopná aktérovi poskytnout konkrétní nástroj k mimořádnému opatření. Formální podporu naopak poskytnou političtí aktéři, jako například členové parlamentu, díky níž může aktér přistoupit k *mimořádným opatřením* (například nouzový stav) [Léonard; Kaunert, 2011: 61-62].

Emmers uvádí, že mezi relevantní publikum se může řadit veřejnost (tedy veřejné mínění), politici, vojenští činitelé a další elity [Emmers, 2010: 139]. Martinovský řadí mezi relevantní publikum obecně společenské skupiny, organizace, ale také jedince. Dále uvádí, že publikem jsou nejčastěji míněny entity, které jsou zároveň referenčními objekty existenční hrozby [Martinovský, 2016:50-51]. V případě environmentálního sektoru tomu tak ale mnohdy být nemusí.

Konceptualizace bezpečnosti Kodaňskou školou v díle *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* neposkytuje konkrétnější vodítka k posuzování přijetí bezpečnostního problému jako hrozby publikem. Jak jsem zmínila v podkapitole pojednávající o procesu sekuritizace, Kodaňská škola vnímá prostor, kde se uskutečňuje přijetí bezpečnosti hrozby, jako ten veřejný. Martinovský se ale správně doptává, jak toto schválení vyhodnotit? Stačí pro úspěšnou sekuritizaci přijetí publika, které se sestává z 51% obyvatel zkoumaného území? [Martinovský, 2016: 67]. Martinovský shledává v teorii sekuritizace v tomto ohledu nedostatky a nabízí tak dva typy legitimizace opatření publikem. První typ legitimizace by se dal označit jako *schválení orgány veřejné správy*, kdy tyto orgány přijmou právní akt, ať už se jedná o ústavní zákon anebo obecní vyhlášku. Druhý typ legitimizace se týká zmíněné veřejnosti a můžeme ho označit jako *všeobecné schválení obyvatelstvem* [Martinovský, 2016: 68].

Oba tyto typy legitimizace budu sledovat ve své empirické části diplomové práce, kdy budu zkoumat opatření schválená orgány veřejné správy a zároveň práce bude odkazovat na výzkumy veřejného mínění obyvatelstva České republiky.

4.3.6 Mimořádná opatření

Pro proces úspěšné sekuritizace je nezbytné, aby byla „*existenční hrozba argumentačně obhájena a musí být natolik všeobecně přijímána, aby na jejím základě bylo možné legitimizovat mimořádná opatření*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 36].

Mimořádná opatření se budou v rozdílných sektorech lišit, a je tak nutné je vnímat v kontextu bezpečnostního problému, obecně ale můžeme mimořádná opatření vnímat jako ta opatření, která jsou dramatickou změnou stávajícího systému. Autoři Kodaňské školy uvádí, že mimořádná opatření nemusí být skutečně realizována; existenční hrozba však musí být aktérem argumentačně obhájena, aby případné mimořádné kroky uskutečněné v souvislosti s hrozbou byly legitimní v očích publika [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 36]. Mimořádná opatření se budou lišit na základě vlastností daného bezpečnostního problému; škála opatření se bude jistě lišit, porovnáme-li hrozbu povodní oproti hrozbě vojenského konfliktu, a musíme tedy brát v potaz daný sektor bezpečnosti (vojenský, environmentální a další). [Martinovský, 2016: 67, 103-107]. Odvolávání se na bezpečnost hrálo vždy důležitou roli pro zavedení zvláštních opatření (například mobilizace, užití ozbrojené síly) státem, jejichž cílem bylo zabránit existenčním hrozbám [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 31].

Právě z důvodu velkých odlišností mimořádných opatření a z důvodu vágnosti vymezení těchto opatření v knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*, věnoval Petr Martinovský jednu kapitolu ve své knize *Environmentální bezpečnost v České republice* (která se věnuje sekuritizaci environmentálních hrozeb v ČR) tématu *Mimořádná opatření pro řešení environmentálních hrozeb* [Martinovský, 2016: 103-107]. Jako první a nejdůležitější příklad mimořádných opatření v environmentálním sektoru Martinovský zmiňuje *vyhlášení krizových stavů – „stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu“* [Martinovský, 2016: 103]. Jedná se o stavy, při kterých jsou pravidla demokratického právního státu dočasně nahrazena mimořádnými pravomocemi a povinnostmi. Druhý typ mimořádných opatření v tomto sektoru v ČR Martinovský spatřuje v tzv. *typových plánech*, které představují „*konkrétní rozpracování řešení určité krizové situace a podle problematiky je součástí krizového plánu příslušného ministerstva či ústředního správního úřadu. Typové plány tedy představují výčet možných hrozeb, které jsou pokládány za pravděpodobné a na které je nutné v předstihu vypracovat sadu opatření*“ [Martinovský, 2016: 104]. Martinovský uvádí, že existenci takového plánu pro danou environmentální hrozbu můžeme považovat za konstatování sekuritizace této hrozby. Jako třetí příklad mimořádných opatření Martinovský zmiňuje *zapojení tradičních bezpečnostních institucí* do řešení dané environmentální hrozby. V tomto smyslu je míněna především armáda a policie, které jsou nasazeny v případech krizové situace (jak došlo například během povodní v roce 2013) [Web 2]. Obecně lze tedy říci, že mimořádná opatření jsou změnou stávajícího systému a jedná se především o ty opatření, jejichž součástí je určité omezování práv a svobod občanů ČR [Martinovský, 2016: 67].

4.3.7 Funkcionální aktér

Pro úplnou kompletnost zde musím uvést ještě poslední jednotku bezpečnostní analýzy podle autorů Kodaňské školy, a tou je tzv. *funkcionální aktér*. V knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* definují autoři tuto jednotku jako aktéra, který působí na dynamiku bezpečnostních vztahů v daném sektoru [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 48]. Nejedná se o sekuritizačního aktéra (neupozorňuje na bezpečnostní hrozby) ani o referenční objekt (není ohrožen), ale zároveň významně ovlivňuje politická rozhodnutí. V environmentálním sektoru se jedná především o ekonomické aktéry, jako jsou nadnárodní korporace, zemědělský průmysl, hornictví a jiné, kteří svojí aktivitou

přímo ovlivňují životní prostředí, zároveň však nemají zájem svoji aktivitu veřejně politizovat, natož sekuritizovat [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 96]. Z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce se však nebudu tomuto typu aktérů v souvislosti se sekuritizací sucha věnovat.

4.3.8 Zneužití sekurizitace

Na co Kodaňská škola výslovně upozorňuje, je možnost, kdy se z procesu sekuritizace může stát nástroj manipulace v rukou sekuritizačního aktéra; akt sekuritizace tak může vést ke zneužití moci například autoritářským režimem či ke zneužití ve jménu ochrany občanských svobod [Emmers, 2010: 142]. Sekuritizace tématu dává možnost sekuritizačnímu aktérovi (například vládě státu) využít mimořádná opatření, která by za normálních okolností nemohla být použita. Jako příklad sekuritizace tématu, která vedla k využití mimořádných prostředků, aniž by se jednalo o reálnou bezpečnostní hrozbu (posouzeno ovšem s odstupem času), můžeme uvést tzv. McCarthyho „hon na čarodějnice“. V atmosféře vyhroceného bipolárního světa se v roce 1950 republikánský senátor McCarthy pustil do velké řady obvinění z podvratné činnosti ve prospěch komunistického Sovětského svazu. Publikum, tedy americké veřejné mínění, úspěšně přijalo komunistické nebezpečí na území USA jako bezpečnostní hrozbu, což vedlo k přijetí mimořádných opatření, jako byly extrémní metody výslechů a obvinění bez řádných důkazů. Tento příklad jasně ukazuje, jak může být sekuritizace daného tématu zneužita [Waisová, 2005: 92-93]. Dle mého názoru se může sekuritizace přetavit v nástroj manipulace především v sektorech jako jsou vojenský či politický, avšak nedá se říci, že by se jako nástroj manipulace nemohla vyskytnout i v jiných sektorech bezpečnosti.

4.3.9 Desekuritizace

Při zkoumání sekuritizace environmentálních hrozeb (ale samozřejmě i hrozeb radících se do jiných sektorů) můžeme sledovat i opačný proces, a to proces *desekuritizace*, kdy se z bezpečnostního tématu stává politický, a je tedy tzv. „desekuritizován“. K tomuto procesu dochází v případech, kdy sekuritizační aktér označí dříve sekuritizované téma jako nadále méně významné, nikoli za otázku existence. Tedy referenční objekt, který byl v procesu sekuritizace označen za existenčně ohrožený, již nečelí takovému stavu [Waisová, 2005: 93]. Jako příklad desekuritizace můžeme uvést konec apartheidu v Jižní Africe, kdy byla rasová otázka desekuritizována a znovu

zařazena mezi politizovaná témata [Emmers, 2010: 139]. Tento koncept v odborné literatuře je však v porovnání s procesem sekuritizace teoreticky velmi málo zpracován [Martinovský, 2016: 71].

4.3.10 Limity teorie sekuritizace

Teorie sekuritizace se za posledních 20 let stala prominentní teorií v oblasti bezpečnostních studií a její konstruktivistický přístup vývoj těchto studií značně ovlivnil. Co je však autorům této teorie často vyčítáno je soustředěnost na teoretický rámec a nevěnování dostatečné pozornosti empirickému výzkumu. Empirické studie jsou potřeba pro lepší pochopení procesu, kdy se z politizovaného tématu stává sekuritizované. Emmers také uvádí, že je důležité empiricky zjistit, zda má sekuritizace vliv na úspěšné vyřešení bezpečnostní situace. Druhá výtka směřuje na autory Kodaňské školy z důvodu eurocentričnosti jejich přístupu, kdy primárně reflektují evropské bezpečnostní otázky [Emmers, 2010: 142-143].

Jako další limit bezpečnostní komunita nachází v nejasné hranici mezi politizací a sekuritizací; sekuritizace je Kodaňskou školou definována jako extrémní politizace, což může vést k překrývání těchto procesů. Rozdíl mezi těmito procesy může být nejasný, velkou roli zde hrají okolnosti tématu a politický kontext. V neposlední řadě jako nedostatek teorie sekuritizace můžeme uvést roli vědecké sféry. Kodaňská škola vnímá analytiku a vědce jako aktéry, kteří nezastávají sekuritizační roli. Například se ale po útocích 11. září 2001 vědečtí experti na terorismus často vyjadřovali do médií a dokonce spolupracovali se zpravodajci. Emmers z toho důvodu namítá, že se dá na analytiku nahlížet také jako na jednu z možných skupin sekuritizačních aktérů [Emmers, 2010: 143-144].

4.3.11 Sekuritizace a environmentální hrozby

V kontextu teorie sekuritizace můžeme pracovat s definicí environmentální hrozby popisující tento jev jako takový, „*který je prezentován jako primární, nezávisle existující a vnější fenomén s původem v životním prostředí, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu*“ [Martinovský, 2016: 39]. V této definici musíme věnovat zvláštní pozornost slovu *prezentován*, neboť je v tomto slovu vystihnuta podstata řečového aktu sekuritizace; že je něco takto prezentováno, tedy neznamená, že to tak opravdu je.

Kodaňská škola zdůrazňuje negativní aspekt sekuritizace, kdy zneužití tohoto procesu sekuritizačním aktérem může vést k nežádoucím dopadům, jako je případ politické manipulace či militarizace aj. Autoři dále uvádí, že skrze sekuritizaci, a tedy zdůraznění hrozby jako *existenční* či *bezodkladné*, může docházet k upoutání veřejné pozornosti k tématům životního prostředí [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 41]. Domnívám se, že v environmentálním sektoru, kdy je referenční objekt často životní prostředí samotné, tak může mít proces sekuritizace pozitivní dopad. Martinovský v tomto směru uvádí, že cílem snah o sekuritizaci problému nemusí vůbec být přesunutí tématu do bezpečnostní agendy, ale spíše získání pozornosti v tomto směru a zajištění politizace daného tématu; tento postup volí řada environmentálních hnutí, pokud jde o environmentální problémy [Martinovský, 2016: 50]. Mezi tvůrci bezpečnostní politiky získává environmentální bezpečnost stále větší pozornost, jak ale Barnett uvádí, co se týče referenčního objektu, politici se stále soustředí především na bezpečnost státu [Barnett, 2010: 235].

4.3.12 Kritéria úspěšné sekuritizace

Na závěr této obsáhlé kapitoly je dle mého názoru nutné zopakovat a zdůraznit kritéria, které autoři teorie sekuritizace vytyčili jako klíčové pro *úspěšnou* sekuritizaci bezpečnostního tématu. Všechny tyto aspekty úspěšné sekuritizace byly již zmíněny, k těmto kritériím se však budeme průběžně vracet během samotného výzkumu sekuritizace sucha jako hrozby, a proto je potřeba je jasně zformulovat. Pro úspěšnou sekuritizaci jsou klíčová následující tři kritéria:

1. Řečový akt, kdy „*dané téma je prezentováno jako existenční hrozba*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 35] pro referenční objekt.
2. Akceptace dané hrozby relevantním publikem.
3. Možnost legitimizace mimořádných opatření [Martinovský, 2016: 66-67].

Co se týče bezpečnostního řečového aktu, autoři Kodaňské školy zmiňují tři podmínky, které usnadňují proces sekuritizace; jedná se o dodržení *gramatiky bezpečnosti*, o *autoritu sekuritizačního aktéra* a v neposlední řadě o *vlastnosti hrozby* [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 44-45].

Zajímavé rozdělení nabízí Emmers v knize *Contemporary security studies*, kdy se úspěšná sekuritizace skládá z *diskurzivní* a *nediskurzivní* dimenze. Mezi diskurzivní patří bezpečnostní řečový akt, který přesvědčí relevantní publikum a mezi nediskurzivní

můžeme řadit adopci mimořádných opatření (nebo možnost této adopce) [Emmers, 2010: 140].

4.4 Globální změny klimatu

Dříve než se dostanu k představení fenoménu sucha, je nezbytné tento jev zasadit do kontextu globálních změn klimatu. Období sucha samozřejmě sužovala lidské civilizace dávno předtím, než lidské aktivity v podobě například spalování fosilních paliv začaly ovlivňovat klima na globální úrovni. Environmentální problémy včetně sucha v posledních desetiletích však již nejde vnímat jen na lokální úrovni, ale je potřeba si uvědomit, že jsou to jevy stále častější a mají stále častěji jednu společnou (avšak nemusí se jednat o jedinou) příčinu – *změnu klimatu*.

Lidskou aktivitu a jí způsobené změny můžeme dělit do dvou skupin; jednak se jedná o změny ve využívání krajiny, a především pak o změny ve složení atmosféry posilováním skleníkového efektu atmosféry [Kalvová; Mikšovský; Raidl, 2009: 286]. Lidský vliv na změny klimatu je v podstatě již všeobecně přijímaný fakt, Ministerstvo životního prostředí ČR uvádí, že „*příčinou změny klimatu je s největší pravděpodobností zesilování přirozeného skleníkového efektu atmosféry v důsledku lidské činnosti a nadměrného zvyšování antropogenních emisí skleníkových plynů*“ [Web 3].

Právě tato globální změna dala v roce 1992 za vznik mezinárodní *Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*, ke které se Česká republika přidala v roce 1993. V této úmluvě se změnou klimatu rozumí taková změna, která je „*vyvolaná přímo nebo nepřímo lidskou činností, a sice takovou, která vede ke změnám ve složení atmosféry v globálním měřítku a která představuje přídavek k přirozené proměnlivosti (variabilitě) klimatu ve srovnatelných časových obdobích*“ [Kalvová; Mikšovský; Raidl, 2009: 286].

Globální změny klimatu se projevují *nejvýrazněji* zvyšováním průměrné globální teploty; z toho důvodu bývají změny klimatu také někdy nazývány globálním oteplováním, jedná se však jen o jeden z projevů změn klimatu. Nejpresnější informace o průběhu globálních změn klimatu můžeme nalézt ve zprávách *Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change)*, který byl zřízen v roce 1988. V současné době se připravuje *Šestá hodnotící zpráva IPCC (AR6)*, která má být vydána v roce 2022 [Web 4]. Nejaktuálnější hodnotící zprávou je tedy prozatím *Pátá hodnotící zpráva IPCC (AR5)*, která byla vydána v roce 2014. Mezi nejdůležitější poznatky této zprávy můžeme uvést vysokou jistotu, že příčiny změn klimatu jsou antropogenního původu, kdy „*současné antropogenní emise skleníkových plynů jsou nejvyšší v historii*“. Právě vyšší koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, jako je oxid uhličitý nebo methan, patří mezi nejdůležitější příčiny zvyšování globálních teplot. Toto

oteplování však neprobíhá na zemském povrchu rovnoměrně; ve vyšších zeměpisných šířkách se teploty zvyšují nejrychleji a také na pevninách oteplení probíhá rychleji, než se děje na povrchu oceánů [Moldan, 2015: 270] [IPCC, 2015].

Jednou z nejnovějších zpráv tohoto Panelu je takzvaná *Special Report* z roku 2018 zaměřená na globální oteplování. V této zprávě se uvádí, že lidská činnost způsobila globální oteplení o 1 °C v porovnání s předindustriální dobou a pokud bude toto oteplování pokračovat stejnou rychlostí jako doposud, mezi lety 2030 a 2052 dosáhneme oteplení o 1,5 °C [IPCC, 2018: 4].

Významně je tak ovlivněn hydrologický cyklus Země, a tedy i vodní zdroje a hospodaření s vodou; počet a rozloha oblastí zasažených suchem se tak bude podle předpovědí nadále zvětšovat. Další významnou změnou je stoupaní hladin oceánů, které je zapříčiněno táním mořských i pevninských ledovců. Mezi změny klimatu se kromě zvyšování teplot řadí tedy i další jevy, jako jsou změny srážkového režimu, změny sněhové pokrývky a hladin oceánů či změny výskytu extrémních projevů počasí [Web 5]. Právě změny srážkového režimu společně s nárůstem teplot stojí za zvýšeným počtem extrémních hydrologických situací, jako jsou povodně a sucha. Změny srážkového režimu se projevují rozdílně; co se týče Evropy, na severu můžeme pozorovat nárůst průměrných ročních srážek, naopak na jihu Evropy se jedná o přibližný pokles o 20 %. Změny nejsou jen regionální, ale i sezónní; ve střední Evropě můžeme očekávat zvyšování zimních srážkových úhrnů a naopak klesání letních srážkových úhrnů [MŽP, 2015: 12].

Podle IPCC patří mezi extrémní události spojené s počasím, které představují rizika pro lidské systémy stejně tak jako pro ekosystémy, například vlny veder, silné deště, záplavy a sucha a s ním spojené požáry [IPCC, 2018: 11]. Pokud bychom měli zmínit sucha jako jeden z globálních projevů změny extrémů počasí, již od 70. let byla pozorována intenzivnější sucha, a to především v tropech a subtropích. Vliv na tyto změny měly právě vyšší teploty a také snížení srážek. Dále mohou s výskytem sucha souviset změny teplot na povrchu moří nebo snížení objemu sněhové příkrývky [Kalvová; Mikšovský; Raidl, 2009: 291].

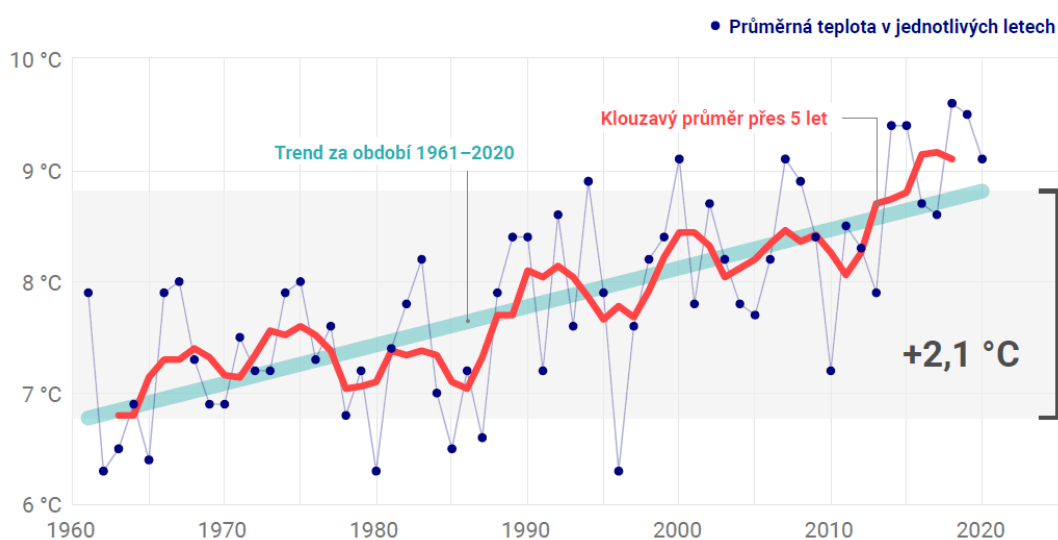
4.4.1 Změny klimatu v České republice

Bedřich Moldan v knize *Podmaněná planeta* uvádí, že v porovnání se severskými oblastmi či oblastmi Středomoří se budou změny klimatu projevovat v oblasti střední

Evropy relativně mírně [Moldan, 2015: 278]. Můžeme však namítat, že v případě období dlouhodobého sucha, které střední Evropa zažila v letech 2015–2020, se pouze o *mírné* projevy změny klimatu nejednalo. Toto období by se dalo ve více směrech označit za extrémní, je ovšem pravda, že zmíněné druhé vydání *Podmaněné planety* vyšlo v roce 2015.

V kontextu změny klimatu můžeme doložit, že růst teplot v České republice je asi o polovinu rychlejší než nárůst teplot globálních; publikace *Adaptace na změny klimatu* z roku 2016 uvádí, že od poloviny 19. století se teploty v ČR zvýšily o 1,3 až 1,5 °C [Metelka; Tolasz, 2016: 20]. Aktuální čísla jsou však ještě více alarmující. Díky historickému měření můžeme doložit, že velké změny v teplotě vzduchu na území České republiky nastaly v druhé polovině 20. století: „porovnáme-li např. desetileté roční průměry denních maximálních teplot vzduchu, pak rozdíly mezi prvním (1961–1970) a posledním (1991–2000) desetiletím činí zhruba 1 °C“ [Kalvová; Mikšovský; Raidl, 2009: 291]. Když ale vezmeme v úvahu nejaktuálnější data z teplotního měření na našem území, můžeme konstatovat, že „průměrná roční teplota v České republice narostla za posledních 60 let o 2,1 °C“ [Web 6] (tedy mezi lety 1961 a 2020). Rozdíly můžeme pozorovat mezi jednotlivými měsíci roku; největší nárůst teplot vidíme v prosinci, lednu, červenci a srpnu, kdy průměrná teplota od roku 1961 vzrostla dokonce o 2,7 °C.

Obrázek 1: Růst průměrných ročních teplot v ČR



Zdroj: Fakta o klimatu, 2021.

Co se týče množství srážek, i přes pokles v posledních letech je jejich množství přibližně stejné. Co se mění, je však jejich intenzita a rozdělení. Z měření vyplývá, že

v posledních letech jsou čím dál častější přívalové deště, které jsou střídány delšími obdobími bez srážek [AV ČR, 2019]. Změnu pozorujeme také v sezónní proměnlivosti srážek; modely dále predikují, že srážkové úhrny poklesnou v budoucnosti především v létě, a naopak na podzim budou srážkové úhrny větší [Kalvová; Mikšovský; Raidl, 2009: 292]. Právě změny v rozdělení a intenzitě srážek společně se zvyšováním teploty vzduchu mohou mít za následek snižování zásob vody v půdě a v souvislosti s tím výrazná sucha na území České republiky. Z hlediska sucha mohou být velkým problémem nejen vysoké teploty v letních měsících, ale také vysoké teploty během zimního období a s tím související absence sněhové pokrývky; podzemní vody tak nejsou dostatečně doplňovány z tajícího sněhu [Cílek; Ač a kol., 2019: 125].

4.5 Sucho

Pro pochopení konstrukce hrozby sucha na území České republiky v posledním desetiletí je důležité popsat, jak se sucho projevovalo v minulosti a také jaké byly projevy sucha v době, na kterou se zaměřuje můj výzkum. Předtím, než přiblížím historický i současný kontext, představím definici sucha a jeho dělení do čtyř typů podle hlavních projevů.

Pravdou je, že termín *sucho* je velmi neurčitý a neexistuje pro něj jednotná definice. Přesto se však jedná o pojem, který je ve veřejném diskurzu bez dalšího přívlastku velmi často používaný, zejména ve sdělovacích prostředcích či v politické sféře. Český hydrometeorologický úřad definuje sucho jako „*nedostatek vody v atmosféře, půdě či rostlinách*“ [Web 7]. Podle *Koncepce ochrany před následky sucha na území České republiky* se jedná v případě sucha „*o dočasnou negativní a výraznou odchylku od průměrné hodnoty srážek, která trvá značné časové období a postihuje velké oblasti*“ [MZe; MŽP, 2017: 6].

Odchylka od průměrné hodnoty srážek pak může vést ke čtyřem druhům sucha v závislosti na velikosti a trvání této odchylky:

1. Meteorologické sucho, které se definuje jako „*záporná odchylka srážek od normálu během určitého časového období*“ [Web 8].
2. Hydrologické sucho, které se projevuje „*jako nedostatek zdrojů povrchových a podzemních vod*“. Nedostatek zdrojů může být však ovlivněn i využíváním vody, jedná se tedy o přírodní fenomén, který může být negativně ovlivněn lidskou aktivitou [MŽP, 2019: 5].
3. Zemědělské sucho (nebo také agronomické či půdní), kdy se jedná o „*nedostatek vody v kořenové vrstvě půdního profilu, který způsobuje poruchy ve vodním režimu zemědělských plodin i volně rostoucích rostlin*“ [Web 7].
4. Socio-ekonomické sucho, při kterém dochází k „*výrazným dopadům na společnost, hospodářství a životní prostředí*“ [MZe; MŽP, 2017: 6]. Zde můžeme mluvit o dopadech na turistický ruch, průmysl, energetiku apod. [Brázdil; Trnka, 2015: 13].

Je důležité si uvědomit, že sucho a nedostatek vody není jedno a to samé. V případě sucha se jedná o *přírodní* jev, kdežto nedostatek vody je jev *umělý*. „*Jedná se o nerovnováhu, která vzniká v souvislosti s užíváním vodních zdrojů ve vyšší míře, než umožňuje jejich přirozená obnovitelnost*“ [MZe; MŽP, 2017: 6]. Z této definice vyplývá,

že nedostatek vody může vzniknout i na základě jiného jevu (či lidské aktivity), než je sucho. Například znečištění vody tak může být také příčinou nedostatku vody [MZe; MŽP, 2017: 6].

Rožnovský uvádí klasifikaci sucha podle charakteru; z tohoto dělení vyplývá, že se v podmínkách České republiky budeme zabývat *nahodilým* suchem, který vzniká v důsledku změny intenzity srážek a dalších faktorů. Dále však existuje sucho *stálé*, které panuje v nejsušších klimatických pásmech, a sucho *sezónní*, které se vyskytuje v některých klimatických pásmech a v monzunových oblastech [Rožnovský a kol., 2012]. Pokud se tedy bavíme o podmínkách panujících v České republice, na základě nepředvídatelnosti meteorologických jevů můžeme říci, že sucho se zde objevuje jako jev *nahodilý*. Svoji nahodilostí a nepředvídatelností tak představuje pro společnost velký problém [Rožnovský, 2014: 3]. Sucho je hodnoceno na základě délky trvání, plošného rozsahu a intenzity měřeného jevu. Za hlavní přímou příčinu sucha se dá považovat nedostatek srážek, nejedná se však o jedinou příčinu; sucho může být dále prohlubováno působením dalších meteorologických jevů, jako je vyšší teplota vzduchu, vyšší úhrn slunečního záření, nízká relativní vlhkost nebo intenzivní proudění vzduchu [MZe; MŽP, 2017: 7]. Mezi sekundární příčiny sucha můžeme uvést lidskou činnost v podobě změny krajiny, jako je ovlivňování toků řek, odvodňování, intenzivní zemědělství, budování nádrží apod. [Mareš; Rektořík; Šelešovský, 2013: 147]. Dále s rozsahem sucha velmi souvisí degradace zemědělské půdy, kdy tyto půdy v posledních desetiletích vykazují zmenšenou schopnost retence. Systematické odvodňování, zemědělská mechanizace a velké půdní bloky se podílejí na zmenšení retenční schopnosti půdy; dnes je podle hydrologických analýz potenciální retenční kapacita půdy o 40 % menší než před rokem 1950 [MZe; MŽP, 2017: 9].

Dopady sucha můžeme rozdělit do tří oblastí – *ekonomické, sociální a environmentální*. Mezi ekonomické dopady sucha můžeme v první řadě uvést dopady na *oblast zemědělství*. Existuje jasná souvislost mezi obdobími sucha a nízkými výnosy obilovin a ostatních plodin, stejně jako zhoršením kvality produkce [Brázdil; Trnka, 2015: 27-28]. Sucho neovlivňuje produkci potravin natolik, abychom mohli mluvit o ohrožení *potravinové bezpečnosti* České republiky, přesto se ve 21. století postupně zvyšuje citlivost produkce potravin v souvislosti s obdobími sucha [MZe; MŽP, 2017: 9]. Další oblastí, kterou sucho v České republice významným způsobem ovlivňuje, je *lesnictví*. „Sucho obecně zhoršuje fyziologický stav dřevin a připravuje vhodné podmínky pro kolonizaci biotickými škůdci“ [Brázdil; Trnka, 2015: 29]. Sucho tak může být přímo

důvodem úmrtnosti dřevin, dále také stojí za zvyšujícím se rizikem lesních požárů [MZe; MŽP, 2017: 9]. Sucho, konkrétně to hydrologické, má velké dopady též ve *vodním hospodářství a hydrologii*. Tento typ sucha dopadá mimo jiné na vodní toky, kde způsobuje pokles vodních stavů nebo přímo jejich vysychání. Též dochází ke zhoršení kvality vody a ke zhoršení podmínek zásobování pitnou vodou [Brázdil; Trnka, 2015: 32]. Sociální dopady pozorujeme při socio-ekonomickém suchu, kdy má sucho dopad na kvalitu života obyvatel a také na ochranu zdraví či veřejnou bezpečnost [Svejkovská, 2016: 21-22].

Environmentální dopady sucha se projevují na životním prostředí, kdy negativně ovlivňují ekosystémy a jejich faunu a floru. Ekosystémy, které jsou narušeny suchem, nejsou schopné plně poskytovat ekosystémové služby⁶. Sucho negativně ovlivňuje růst rostlin, což může vést k úbytku potravin, dále má sucho vliv na úbytek stanovišť organismů i na úhyn populací. Sucho může mít negativní vliv na ekosystémy skrze šíření invazních druhů. V ohrožení je též půda, u které dochází k erozi a desertifikaci. Degradace rozsáhlých území mohou být způsobeny požáry, které jsou také častým důsledkem sucha [Svejkovská, 2016: 21]. Rozsáhlé dopady sucha jsou viditelné především ve vzácných ekosystémech, jako například v rašeliništích a mokřadech [Web 9].

4.5.1 Vnímání sucha v České republice v minulosti

V této podkapitole bych ráda představila historii sucha na území České republiky, vytyčila nejdůležitější epizody a nastínila, jak byla tato sucha vnímána. Pro detailní rozbor historie sucha v českých zemích zde není prostor, proto jen stručně představím suché epizody nejčastěji zmiňované v historických pramenech. Pro detailní a rozsáhlé informace na toto téma doporučuji publikaci *Sucho v Českých zemích: minulost, současnost, budoucnost*.

Sucho mělo za následky především špatnou úrodu a problémy s tím spojené, dále také nedostatek vody, který způsoboval úhyn skotu, nefunkčnost mlýnů a další škody. Před moderní dobou jsou v historických pramenech v souvislosti s českými zeměmi nejčastěji zmiňována léta 1540, 1590, 1616, 1718, 1719, 1726 a 1746, přičemž rok 1540 je označován jako období největšího sucha za posledních 500 let. V dobových pramenech

⁶ Ekosystémové služby jsou přínosy, které poskytují ekosystémy lidem. Jedná se o služby zásobovací, regulační, podpůrné a kulturní.

se jako příčina těchto such uvádí především nedostatek srážek v jarních a letních měsících a také vysoké teploty [Žalud; Trnka; Hlavinka a kol., 2020: 6-9].

Dá se říci, že po staletí bylo vnímání sucha ovlivněno náboženskými představami, kdy lidé považovali extrémní projevy počasí za projevy vůle Boží. Zmínky o suchu jako o Božím trestu můžeme hojně najít v církevní literatuře, například z roku 1616, kdy kněz ve svém kázání píše: „*Bůh podle svého spravedlivého soudu hroznou pokutou nás navštívil, sucho veliké dopustil*“ [Brázdil; Trnka, 2015: 16]. V roce 1620 kněz Žalanský vydal široký spis, který pojednával o sedmi ranách Božích – část pojednávající o suchu měla název „*O suchu, metle Boží smutné a záhubné*“ [Brázdil; Trnka, 2015: 16]. Tento pohled se držel i během 18. století, kdy prameny popisují například v roce 1726 prosebná procesí za déšť, která v zoufalých časech nebyla výjimkou [Brázdil; Trnka, 2015: 172-182].

V 19. století se poprvé objevují písemné záznamy, které neoznačují suchu za trest Boží, ale popisují jej jako přírodní jev, na který se dá jistým způsobem adaptovat. Václav Krolmus v publikaci z roku 1845 popisuje, jak je možné se připravit na následky sucha, a nabízí tak jakýsi recept na adaptaci: „*V suchém létě jezme a sázejme to, co sobě sucho oblibuje, a v suchu lépe roste. [...] Člověče přičiň se, a Bůh ti požehná*“ [Brázdil; Trnka, 2015: 18]. F. X. J. Mašek v roce 1840 vydává článek, ve kterém se věnuje fyzikální podstatě koloběhu vody a snaží se osvětlit vypařování vod. O dva roky později v reakci na velké suchu 1842 publikuje článek, kde se snaží vysvětlit příčiny sucha v atmosférických procesech. V roce 1894 první profesor meteorologie na pražské univerzitě F. Augustin publikoval první vědecké pojednání s názvem „*Sucha v Čechách v době od roku 962-1893*“, také jako reakci na velké suchu roku 1893. V této publikaci profesor Augustin popisuje procesy, které vedou ke vzniku sucha a srážek [Brázdil; Trnka, 2015: 19-20].

Co se týče 20. století, první velké období sucha se událo v letech 1932 až 1935. V této době nabízel zajímavý pohled na suchu Václav Novák, profesor Vysoké školy zemědělské v Brně, který se věnoval suchu, čím je vyvoláváno a možným opatřením. V. Novák dělí suchu na *nezaviněné* a *zaviněné*, kdy nezaviněné suchu je jev meteorologický, kdežto zaviněné je způsobeno lidskou aktivitou. Zde konkrétně uvádí zásahy jako je agrikultura či technické zásahy, které narušují rovnováhu v přírodě [Žalud; Trnka; Hlavinka a kol., 2020: 10].

Suchu roku 1947, které přišlo pouhé dva roky po skončení druhé světové války, bývá v literatuře označováno za *katastrofální*; projevy sucha v tomto roce hrály

nebývalou roli na poli politickém, kdy došlo k odmítnutí Marshallova plánu a následnému přijetí sovětské pomoci v podobě dodávek obilí. Tato pomoc pak byla v letech následujících využívána propagandou československé komunistické strany [Brázdil; Trnka, 2015: 153]. V novém tisíciletí se výrazné sucho objevilo již v roce 2003, kdy postihlo především západní Evropu. Na území České republiky napadlo na některých územích pouhých 60 % množství srážek oproti normálu a snížily se hladiny povrchových i podzemních vod. Proto se v kontextu roku 2003 mluví především o suchu hydrologickém [Řiřicová; Daňhelka; Návojevová; Kourková, 2003]. Když porovnáme největší sucha 20. století až do roku 2004, „*lze vymezit nejsušší vegetační období v ČR v tomto pořadí: 1947, 2003, 1976 a 1935. Sucho v r. 1947 lze považovat za 500-leté a v r. 2003 za 150-leté*“ [Možný, 2004: 5].

Když se tedy podíváme pár set let nazpět, je zřejmé, že sucho nebylo jevem zcela ojedinělým a že se s obdobím sucha mohl jeden zemědělec setkat i několikrát za svůj život. V takových obdobích pak docházelo k nedostatku vody, kdy hynul skot a k velké neúrodě, která často vedla až k hladomorům chudší části populace. Týkalo se to tedy i doby, kdy nemůžeme mluvit o vlivu člověka na globální změny klimatu z důvodu průmyslového rozvoje západní civilizace [Rambousková, 2020].

4.5.2 Sucho v letech 2010 až 2020 na území České republiky

Pro zkoumání konstrukce hrozby sucha v České republice mezi lety 2010 a 2020 je nepochybně velmi důležité shrnout reálné projevy tohoto jevu. Jak jsme již viděli, v minulosti vznikaly publikace a díla o suchu často právě v reakci na velká období sucha. Je tedy zřejmé, že reálné vlastnosti hrozeb mají veliký vliv na vnímání těchto hrozeb a na vznik opatření, výjimkou nebudou ani mimořádná opatření, obvykle navrhnutá sekuritizačními aktéry. Jak bylo již uvedeno v kapitole věnující se sekuritizaci, projevy či vlastnosti hrozby nejsou podmínkou pro úspěšný proces sekuritizace, ale mohou být *usnadňující* podmínkou řečového aktu [Buzan; Waeber; Wilde, 2005: 44].

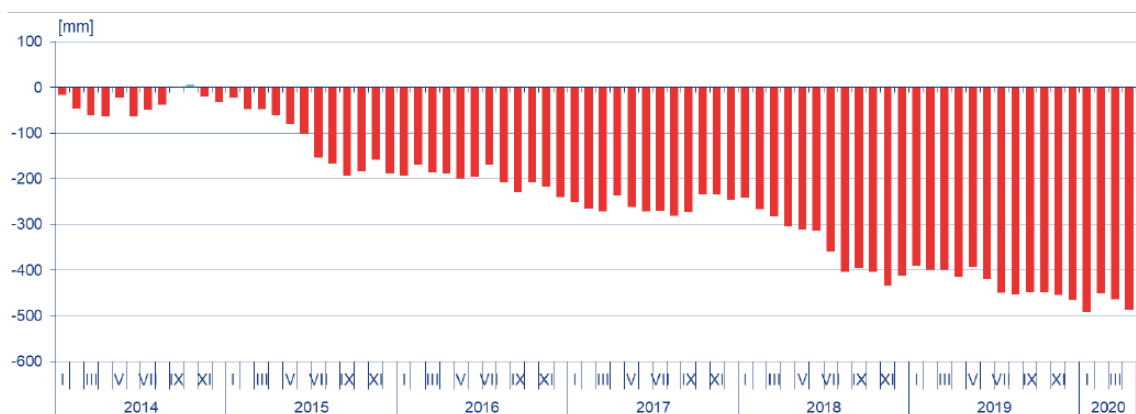
Česká republika se společně s velkou částí Evropy v posledních letech potýkala s největšími suchy od dob Římské říše. Studie, která pracovala s analýzou letokruhů dubů (některé pocházely i z České republiky), zjistila, že sucha v letech 2015 až 2018 byla extrémnější než jiná období sucha za posledních 2000 let. Vedoucí studie Ulf Büntgen uvádí, že „*všichni jsme si vědomi sledu výjimečně horkých a suchých lét, které jsme měli*

v posledních několika rocích. Naše výsledky ukazují, že to, co jsme zažili, je mimořádné. Tato série nemá za posledních 2000 let obdoby“ [ČTK, 2021] [Carrington, 2021].

Tyto výsledky studie jsou tak ještě pesimističtější, než byly odhady webového portálu Intersucho ze začátku roku 2020. Tým vědců z tohoto projektu dospěl v té době ke zjištění, že Česko zažívalo od roku 2015 do roku 2020 nejhorší periodu sucha za posledních 500 let [Web 10].

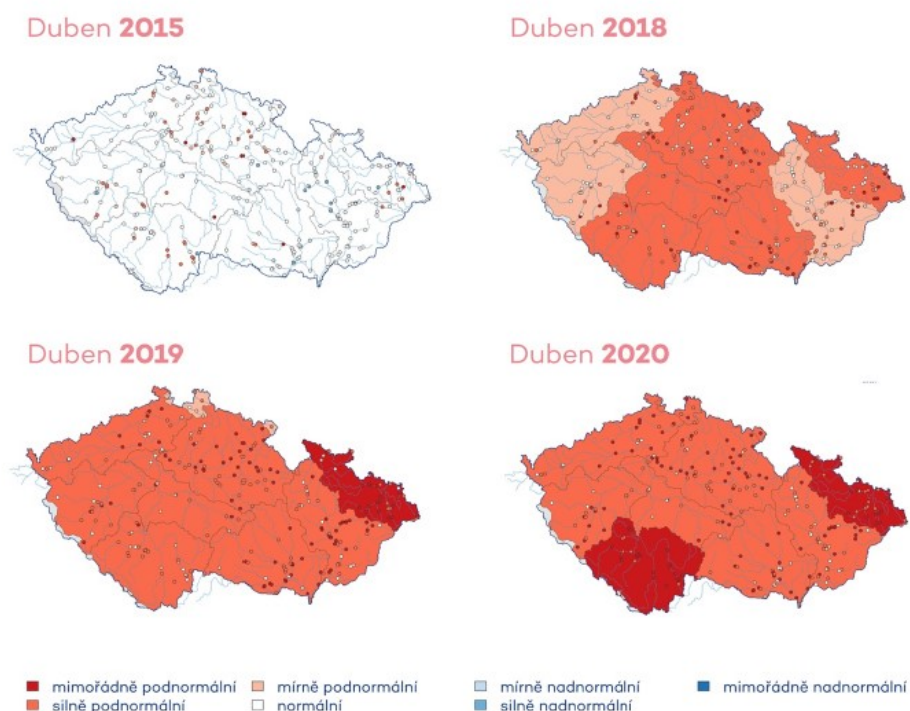
Toto období sucha, u kterého můžeme říct, že skončilo v první polovině roku 2020, pozvolna začalo již v roce 2014. Větší projevy sucha se však začaly objevovat od roku 2015, kdy vznikl významný deficit srážek, který byl doprovázen vysokými teplotami v letních měsících tohoto roku. Srážkový deficit pokračoval v tomto nepříznivém trendu i v letech 2016, 2017 a 2018. Společně s podprůměrnými srážkami a nadprůměrnými hodnotami teplot vzduchu (které vedly ke zvýšenému odparu vod z půd) měl na výskyt sucha negativní vliv mírný průběh zimních období, kdy se netvořily zásoby vod v podobě sněhové pokrývky. Z toho důvodu pak nedošlo k uspokojivému doplnění stavu podzemních vod na našem území. Nebyly to jen podzemní vody, které trpěly nedostatkem zásob, ale i povrchové toky byly často na historických minimech hladin toku.

Obrázek 2: Vývoj územního srážkového deficitu, spočteného z průměrných měsíčních úhrnů srážek na území Česka, v období leden 2014–duben 2020.



Zdroj: ČHMÚ, 2020.

Obrázek 3: Stav hladiny podzemních vod v dubnu v letech 2015, 2018, 2019 a 2020.



Zdroj: ČHMÚ, 2020.

V roce 2019 už nepanovaly tak nepříznivé podmínky jako v letech předešlých, zásoby podzemních vod se však nezvládly doplnit a hluboké půdní sucho tak pokračovalo i nadále. Srážkový deficit na území České republiky se zvyšoval až do jarních měsíců roku 2020; tento jev můžeme sledovat jednak z grafu, který počítá průměrné měsíční úhrny srážek, a také z map, které porovnávají hladiny podzemních vod (viz obrázek 2 a obrázek 3). Zvrat nastal v květnu a červnu 2020, kdy napadlo nadprůměrné množství srážek a teploty se zároveň pohybovaly hluboko pod průměrem uplynulých pěti let. Po pěti letech intenzivního období sucha se tak během pouhých dvou až tří měsíců většina podzemních i povrchových vod vrátila do normálu. I rok 2021 je zatím, co se týče srážek, nadprůměrně bohatý a teploty se pohybují pod průměrem z let 2015 až 2020. Také během zimních měsíců vznikly bohaté zásoby vody v podobě sněhové pokrývky; všechny tyto jevy způsobily dostatek vody v půdě i tocích a současně se sucho vyskytuje maximálně na 1% území České republiky [Web 11] [Web 12] [Šeliga, 2020].

Současné predikce, které se věnují jevu sucha na území České republiky do budoucna, však poukazují na nebezpečí, že sucho bude stále častěji sužovat místní krajinu. Jak bylo zmíněno, na období sucha má výrazný vliv rostoucí teplota vzduchu, a i kdyby srážky byly v budoucnosti v průměrných hodnotách, sucho hrozí právě z důvodu

nárůstu teplot. Predikce naznačují, že teploty budou z důvodu klimatických změn i nadále stoupat [Votruba, 2021]. Tyto negativní projevy klimatických změn jsou ještě násobeny nevhodným hospodařením a změnou krajiny, která tak ztrácí schopnost zadržovat vodu [Žalud; Trnka; Hlavinka a kol., 2020: 111-112].

5. EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 Nastolování tématu sucha

Jak jsem již uvedla v kapitole věnující se teorii sekuritizace, nastolování agendy environmentálního problému může být počáteční fází sekuritizačního procesu a můžeme tedy říci, že může podporovat první sekuritizační kroky. Role nastolování tématu je v rámci témat environmentální bezpečnosti povětšinou přisuzována vědecké sféře; mohou za ní stát jednotliví vědci či výzkumné instituce. Jejich rolí je v procesu sekuritizace upozorňovat na danou hrozbu, což může vést k získání pozornosti sekuritizačního aktéra i samotného publika [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 88]. V této kapitole se tak budu věnovat především vědecké sféře z oblasti meteorologie, klimatologie a dalších oblastí; vědcům z oblasti bezpečnostní sféry zde prostor věnován nebude, neboť ti zastávají podle Kodaňské školy především roli někoho, kdo interpretuje a vyhodnocuje jednání politických aktérů a sami tak do konstrukce bezpečnostních problémů podle autorů teorie nepřispívají [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 46].

Role aktéra nastolujícího téma a role sekuritizačního aktéra nejsou vymezeny jasnou dělicí čarou a aktéři, kteří nastolují téma, mohou tak zároveň být těmi, kdo podnikají sekuritizační kroky. Pro jasnější vymezení jednotlivých fází sekuritizačního procesu tak Martinovský ve své knize definoval rozdíl mezi těmito aktéry, který nebyl autory Kodaňské školy jasně vymezen. Martinovský jako hlavní rozlišující kritérium uvádí „*přítomnost reálného, konkrétního návrhu na přesunutí tématu do bezpečnostní politiky*“ [Martinovský, 2016: 70]. Podle Martinovského tak aktér, který nastoluje téma určité hrozby, nenavrhuje na rozdíl od sekuritizačního aktéra *určitá* konkrétní mimořádná opatření a změny, které mohou být například legislativního či institucionálního charakteru [Martinovský, 2016: 70]. Pro přehlednost jsem se rozhodla využít praktického vymezení podle Martinovského, je však důležité mít na paměti, že se tyto dvě fáze (nastolování tématu a další sekuritizační kroky) mohou u některých aktérů prolínat a toto rozdělení tak nemusí být vždy platné; nebudeme ho tak brát jako dané, pouze jako pomůcku ke zorientování se v dané problematice.

V této kapitole se tak budu věnovat výzkumným institucím a ústavům, popřípadě vědcům a osobám, kteří se věnují v rámci České republiky problematice sucha a pravidelně k této tématice přispívají, a to ať už výročními zprávami, vědeckými studiemi,

či výstupy do médií. Cílem této kapitoly bude tak shrnout, kdo se v nastolování tématu hrozby sucha v České republice v posledním desetiletí angažuje.

Jako první bych v této kapitole ráda představila činnost **Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ)**, který byl zřízen za účelem poskytování objektivních a odborných služeb, především pro státní správu, ale i pro veřejnost, a to v oblastech kvality ovzduší, hydrologie, jakosti vody, klimatologie a meteorologie. Zřizovatelem ČHMÚ je Ministerstvo životního prostředí (MŽP). Mezi hlavní činnosti ČHMÚ patří provozování měřících stanic, zpracovávání výsledků měření a monitorování, spravování databází, poskytování předpovědí a výstrah a také účast na výzkumné činnosti [Web 13]. Na základě monitoringu ČHMÚ pravidelně publikuje stav hydrometeorologického sucha v týdenních, měsíčních a ročních zprávách. Také na webových stránkách můžeme nalézt informace k aktuálnímu stavu sucha na území České republiky [Web 14].

ČHMÚ poskytuje Systém integrované výstražné služby (SIVS), kdy ústav vydává výstražné informace v souvislosti s osmi jevy a nebezpečími s nimi spojenými. Mezi tyto jevy patří například teplota, vítr, dešťové srážky či povodně. Vydávání výstrah můžeme označit jako nástroj na varování veřejnosti před aktuálním nebezpečím přírodního původu. Sucho jako nebezpečný jev v SIVS není uveden, ČHMÚ tedy nevydává výstrahy v době extrémního sucha. Výstrahy jsou ovšem vydávány při nebezpečí požárů, se kterými je nutno podle ČHMÚ počítat v obdobích sucha, které jsou spojeny s vysokými teplotami a nedostatkem srážek [Web 15]. Na samotných stránkách dále ČHMÚ uvádí, že „*nahodilé sucho je velmi nebezpečným přírodním jevem právě svým neočekávaným a nepravidelným výskytem v prostoru a čase*“ [Web 7].

Od roku **2015** vydává ČHMÚ odborné publikace, které shrnují situaci ohledně sucha na území České republiky. Jako první publikaci, která se věnuje čistě problematice sucha, můžeme uvést zprávu *Vyhodnocení sucha na území České republiky v roce 2015*. Zpráva, která je detailním popisem meteorologických a hydrologických aspektů sucha v roce 2015, dospívá k závěru, že za hydrologický rok 2015 napadlo nejméně srážek za zkoumané období posledních 55 let (společně s hydrologickým rokem 1973). Zpráva je čistě informačního charakteru, její ambicí není navrhnout opatření na zmírnění důsledků sucha [ČHMÚ, 2015: 152]. V podobném duchu se nese i zpráva *Vyhodnocení sucha na území České republiky v roce 2018 ze září roku 2019*. V roce **2020** vydal ČHMÚ zprávu *Stav a vývoj sucha v Česku*, která je kratší a k laické veřejnosti přívětivější. Společně pak s Českou vědeckotechnickou vodohospodářskou společností (ČVTVHS) a Výzkumným

ústavem vodohospodářským T. G. Masaryka (VÚV TGM) vydali v letech 2018 a 2019 sborníky abstraktů s názvem *Suché období 2014–2017 a Sucho 2014-2018*. Je tedy patrné, že v posledních pěti letech se problematikou sucha ČHMÚ pravidelně zabývalo a nastolovalo tak téma nejen pro veřejnost, ale především pro veřejnou správu.

Co se týče činnosti veřejné výzkumné organizace **Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka**, můžeme též zaznamenat vysoký počet projektů zaměřených na problematiku sucha. Mezi devět oblastí výzkumu tohoto ústavu, který byl též zřízen MŽP, patří mimo jiné *Hydrologické extrémy – povodně a nedostatek vody* [Web 16]. Ústav upozorňuje, že „*také střední Evropa začíná významně pociťovat tento fenomén*“; spojován je pak s klimatickými změnami [VÚV TGM, 2018: 3]. Projekty v gesci VÚV TGM se této problematice věnují dlouhodobě, jejich výzkumy sloužily jako podklad pro návrh *Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky*, které se budu věnovat později. Z povahy účelu jednotlivých institucí je zřejmé, že ČHMÚ upozorňuje zejména na sucho meteorologické a hydrologické, a VÚV TGM na nedostatek zdrojů vod, tedy též na hydrologické sucho.

Kromě výše zmíněných hraje zásadní roli v nastolování tématu problematiky sucha **Ústav výzkumu globální změny klimatu** spadající pod **Akademii Věd ČR**, neboli **CzechGlobe**. CzechGlobe se věnuje především výzkumu globální změny klimatu skrze nejmodernější metody měření a sleduje tak „*její projevy v atmosféře a dopady na biosféru a lidskou společnost*“ [Web 17]. Jako příklad můžeme uvést výsledky důležitého výzkumu, na kterém se podílel i CzechGlobe, které jsem v mé práci již zmínila; jde o zjištění, že období sucha v letech 2015 až 2018 bylo ve Střední Evropě nejsušší za posledních 2000 let. Výzkum tak mluví především o suchu zemědělském. Spoluautor studie Mirek Trnka z CzechGlobe uvedl, že „*po staletích pomalého vysychání jsme ve 20. století zaznamenali zrychlující se pokles zvoleného indexu sucha, což je obzvláště alarmující pro zemědělství a lesnictví*“ [CzechGlobe, 2021: 2]. V roce 2021 tato studie rezonovala širokou škálou médií a dostala se tak k velké části veřejnosti.

Jedním z hlavních projektů, které dlouhodobě upozorňují na problematiku sucha, je provozování portálu **Intersucho.cz**. Tento portál funguje od roku 2012 a hlavními provozovateli vedle CzechGlobe je Mendelova univerzita v Brně a Státní pozemkový úřad [Web 18]. Hlavním účelem tohoto portálu je monitoring a předpověď půdního sucha, kdy kombinuje více způsobů měření včetně pozemních či dálkových průzkumů Země. Jako hlavní využití předpovědi intenzity sucha portál uvádí „*lepší rozhodování v rostlinné výrobě*“ [Web 19]. Portál nabízí grafy a mapy, které ukazují aktuální stav

sucha a jeho předpovědi, a to jak v oblasti intenzity sucha, tak deficitu, nasycení půdy, dopady na vegetaci, na zemědělství a na lesy. Je tedy patrné, že tento informační portál se zaměřuje především na monitoring a predikci zemědělského neboli půdního sucha.

Co se týče intenzity sucha, portál tento jev zobrazuje pomocí mapy a rozčleněním do sedmi kategorií, od kategorie *bez rizika sucha* po *extrémní sucho* – mapa se tak podle aktuální situace zbarvuje z bílé do rudé barvy. Portál dále rozlišuje intenzitu sucha podle situace v povrchové vrstvě (do 40 cm) a v hlubší vrstvě (40-100 cm). Tyto mapy v obdobích sucha fungují jako hlavní ukazatel pro aktuální situaci sucha. Například Česká televize se o portálu Intersucho.cz vyjádřila v roce 2017 následovně: „Právě tento portál je dnes nejdůležitějším zdrojem praktických informací o suchu. Tento portál dává každý týden zdarma zemědělcům i veřejnosti informace o obsahu půdní vláh, intenzitě sucha, o kondici vegetace ze satelitních snímků a ve spolupráci s Agrární komorou ČR i o dopadech na konkrétní plodiny“ [Web 20]. Vědci, kteří pracují na tomto projektu, se na téma sucho často vyjadřují do médií; v kontextu bezpečnosti můžeme uvést například reportáž pořadu Věda 24 (ve které komentoval stav sucha Miroslav Trnka) z dubna 2020 s názvem *Mnohem větší hrozbou pro stabilitu České republiky, než je koronavirus, se může stát letos sucho* [Web 21].

Portál tak zprostředkovává veřejnosti skrze grafy, a především však skrze názorné mapy (zbarvené až do ruda podle intenzity sucha), *vnější projevy hrozby*. Pro aktuální projevy sucha tak veřejnost nemusí do krajiny, ale může skrze své obrazovky přesně vidět, jak je konkrétní oblast v daný moment sužována suchy.

CzechGlobe spolupracuje i na projektu CzechAdapt, který se pomocí portálu **Klimatická změna.cz** snaží centralizovat relevantní informace ohledně klimatické změny a jejích dopadů na Českou republiku. Portál je zaměřený „na popis dlouhodobého vývoje klimatických podmínek, meteorologických extrémů a jejich dopadů na zemědělství, lesnictví, vodní režim a krajinu“ [Web 17] a informuje o možných adaptačních strategiích. Stránka mimo jiné také nabízí ke stažení *Průvodce změnou klimatu*, kde autoři uvádějí v kapitole *Očekávané dopady změny klimatu* sucho jako jeden z dopadů. V podkapitole *Riziko výskytu sucha* autoři uvádějí, že ve Střední Evropě se do konce 21. století sucho stane déletrvajícím a intenzivnějším [Web 22]. Portál dále nabízí SWOT analýzy podle nadmořské výšky; pro výšku do 400 m. n. m. a pro výšku mezi 400 a 800 m. n. m. je jako první z jevů u kolonky *Hrozba* uvedeno narůstající sucho [Web 23].

Vedle výzkumů z oblasti přírodovědných oborů hraje v nastolování tématu hrozby sucha v posledních letech svoji roli výzkum *Příběhy sucha: Lokální souvislosti*

extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci, za kterým stojí především antropoložka **Markéta Zandlová z Univerzity Karlovy**. Na výzkumu se podílí také další vědci z Fakulty humanitních studií UK, Fakulty sociálních věd UK či z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Dále se projektu účastní Ústav výzkumu globální změny AV ČR, který jsem již představila výše, a Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví [Web 24].

Tento multidisciplinární projekt, který započal v roce 2019, má za úkol porozumět tomu, „*jak česká společnost reaguje na proměny přírodního prostředí v důsledku sucha*“ [Web 25]. Projekt si dává za cíl skrze toto porozumění nabídnout možné nástroje, které umožní zapojení veřejnosti, zemědělců i veřejné správy do adaptačních opatření proti suchu. Projekt je teprve na samém počátku (mimo jiné také kvůli pandemii covidu-19), autorka Martina Zandlová tak zatím především vystupuje v médiích a snaží se projekt a problematiku sucha přiblížit cestou rozhovorů. V roce 2019 poskytla časopisu Forum rozhovor, který nese název *Sucho. Nová hrozba pro lidstvo*, kde Markéta Zandlová mimo jiné uvádí, že co se týče sucha, její osobní pocit je, že „*situace je velmi závažná, alarmující a na razantní změnu nemáme moc času*“ [Kettnerová, 2019: 13]. Projekt bude mít v budoucnosti k tomuto tématu jistě mnoho co nabídnout.

Dlouhodobě se tématu klimatické změny a v souvislosti s ní mimo jiné i nedostatku vody věnuje geolog a klimatolog **Václav Cílek**. Pravidelně vystupuje ve veřejném prostoru, ať už skrze knižní publikace, reportáže, rozhovory anebo články ve sdělovacích prostředcích. Václav Cílek především přistupuje k environmentálním problémům spojeným se změnami klimatu z globální perspektivy a upozorňuje tak na komplexitu tohoto jevu a na dopady, které postihují celou planetu. Vedle klimatických změn pak Václav Cílek upozorňuje na negativní dopady lidské aktivity v souvislosti se špatným zacházením s půdou a zastavováním půd (jako jsou vybetonované plochy) [Web 26] [Web 27]. Nejen kvůli vysokým teplotám a nepravidelným srážkám tak podle Václava Cílka dochází na území České republiky k velkému suchu; na vině je také především špatné hospodaření na polích a v lesích, kde se zásadně zmenšila schopnost půdy zadržovat vodu. Období sucha tak Václav Cílek spojuje s degradací půd a s ním související potravinovou bezpečnost [Hrstková; Čihák, 2020].

Jako poslední bych zde chtěla zmínit činnost ekologa **Jiřího Malíka**, který se dlouhodobě věnuje tématu ochrany přírody a zejména ochrany vodního režimu krajiny. V roce 2005 založil občanské sdružení **Živá voda**, jehož cílem je navrácení vody do krajiny, a to především skrze revitalizaci toků a niv [Web 28]. Tomuto tématu se věnuje

dlouhodobě, již v roce 2004 po sérii povodní upozorňoval na hrozbu sucha z důvodu poškození krajiny a neschopnosti držet vodu [Hradilek, 2019]. O své činnosti a činnosti tohoto sdružení hojně přednáší a je činný i na sociální síti Facebook [Web 29]. Podle Jiřího Malíka by docházelo k vysychání České republiky, i kdyby nebylo klimatických změn, a to především z důvodu poškození vodního režimu v krajině, které vzniklo z důvodů systematického odvodňování (tzv. „meliorace“), erozí, poškozování toků a půd aj. [Web 30]. Na hrozbu sucha je tak upozorňováno skrze problematiku změn v krajině, které zvyšují dopady sucha. V posledním roce vznikla okolo Jiřího Malíka skupina *Společně proti suchu*; ta má za úkol školit zájemce po celém Česku, kteří budou pak upravovat krajinu tak, aby zadržovala více vody [Zabloudilová, 2020].

Aktéry nastolující agendu hrozby sucha můžeme dělit podle typu platformy, skrze kterou vystupují. Hlavní platforma pro nastolování tématu sucha, jak jsme se mohli přesvědčit, je platforma oficiální instituce, mezi které můžeme řadit veřejné výzkumné organizace a vědeckou sféru včetně univerzitních institucí. Aktéři v podobě konkrétních osobností, jako je pan Václav Cílek či Jiří Malík, pak nepůsobí skrze oficiální instituce a platformou pro jejich argumentaci se stává především mediální prostor (především v podobě rozhovorů a článků), publikační činnost či sociální sítě. To však neznamená, že by oficiální instituce přes mediální prostor nevystupovaly; sdělovací prostředky v roli zprostředkovatele hrají i v tomto případě důležitou roli. Potvrdil se tak mimo jiné předpoklad, který představili autoři Kodaňské školy, a to ten, že v nastolování environmentálních témat hraje důležitou roli *vědecká agenda*. Jak autoři uvádějí, „v *diskusích o bezpečnosti životního prostředí hrají vědecké argumenty výjimečně důležitou roli*“ [Buzan; Waever; Wilde, 2005: 89], především porovnáme-li environmentální sektor s ostatními sektory bezpečnosti, jako je vojenský, politický či společenský. Další předpoklad Kodaňské školy byl, že vědecká sféra v této oblasti bezpečnosti spadá pod přírodovědné obory. Většina uvedených aktérů opravdu z přírodovědné sféry pochází, můžeme však vidět v podobě výzkumu *Příběhy sucha*, že i humanitní obory mají k tématu co říci.

Jak jsme viděli, role aktérů nastolujících téma je v případě bezpečnostního diskurzu hrozby sucha dvojitá; jednak tito aktéři zprostředkovávají veřejnosti *vnější projevy hrozby* skrze monitoring a následné zobrazení pomocí grafů a především map, a dále pak tato zjištění *artikulují a interpretují*, a upozorňují tak na problematiku sucha na českém území.

Co se týče sekuritizačních kroků, dá se o aktérech nastolování témat říct, že upozorňují na danou problematiku a zároveň se někteří pohybují v rámci bezpečnostního diskurzu a označují sucho jako *hrozbu* či *nebezpečí* a zároveň zdůrazňují *naléhavost* situace. V tomto směru tak vykonávají bezpečnostní řečový akt. U aktérů nastolujících téma hrozby sucha se pak setkáváme především s návrhy na adaptační opatření, jako je úprava krajiny, šetření s vodou, změna skladby lesů a jiné. Mezi opatření, která by se dala označit jako *mimořádná*, však tyto návrhy řadit nemůžeme.

5.2 Analýza sekuritizačních aktérů

V této části diplomové práce si především kladu za cíl zanalyzovat výstupy možných sekuritizačních aktérů hrozby sucha v České republice a najít odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si zadala na začátku práce. V rámci analýzy se budu soustředit na možné sekuritizační aktéry, jejichž podobu jsem již nastínila v teoretické kapitole a které analyzuji i další práce zaměřené na sekuritizaci environmentálních hrozeb v České republice. Za prvé se bude jednat o nevládní neziskové organizace, kterým se bude věnovat první podkapitola. Dále se zaměřím na politické strany jako na možné sekuritizační aktéry a v poslední řadě věnuji nejobsáhlejší část této kapitoly státním aktérům. V tomto případě půjde zaprvé o Vládu ČR, ale především se zaměřím na resorty státní správy v podobě jednotlivých ministerstev, především tedy na Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství či Ministerstvo vnitra. Jedná se o ta ministerstva, pod která spadá problematika bezpečnosti a ochrany před suchem a stojí tak za bezpečnostními a strategickými koncepcemi a dokumenty.

Pro lepší přehlednost jsem pro analýzu dokumentů či materiálů vydaných možnými sekuritizačními aktéry v některých případech použila tabulky. Následující tabulky tak představují aplikaci teorie sekuritizace na problém sucha v rámci jednotlivých dokumentů. V případech, kdy je možné analyzovaný dokument porovnat v čase (za zkoumané období byl vydán více než jeden konkrétní dokument), sleduji absolutní výskyt počtu slova *sucho* (včetně skloňovaných výrazů *sucha*, *suchem*) v samotném textu (tedy bez obsahu a poznámek pod čarou). Růst absolutního počtu výrazů nám s jistotou neříká, že tento přírodní jev je „více sekuritizován“, ale dává nám představu, s jakou intenzitou se zkoumaný dokument tímto jevem zabývá, a můžeme tak tento údaj porovnat v čase. Dále jsem se zaměřila na řečový akt, kdy v případě sekuritizace je sucho popisováno skrze bezpečnostní diskurz. Jedná se tedy o slova či slovní spojení, která v souvislosti se suchem používají gramatiku bezpečnosti; může se jednat o slova jako *bezpečnost*, *hrozba*, *nebezpečí*, *riziko*, *katastrofa*, *urgentnost*, *naléhavost*, *mimořádnost* a další. Dále se analýza soustředí na navrhovaná opatření proti suchu; ta mohou být vágní i konkrétní, klasická i tzv. *mimořádná*. V poslední řadě se budu snažit vystihnout, koho nebo co možný sekuritizační aktér označuje ve zkoumaném dokumentu jako entitu ohroženou hrozbou sucha, neboli kdo či co je referenčním objektem.

5.2.1 Nestátní neziskové organizace s ekologickým zaměřením

Nestátní (nebo také nevládní) neziskové organizace (NNO) bychom mohli obecně řadit jak mezi aktéry, kteří nastolují témata, tak podle Kodaňské školy mezi ty aktéry, kteří podnikají sekuritizační kroky. Po vzoru knihy *Environmentální bezpečnost v České republice* jsem se rozhodla tuto skupinu analyzovat v rámci kapitoly *Analýza sekuritizačních aktérů*, jak jsem ale již zmiňovala, tyto dvě kapitoly nejde striktně oddělit; nastolování tématu a sekuritizační kroky se v případě některých aktérů prolínají. Pro výběr vzorku, který bude podroben v rámci této podkapitoly analýze, bylo vybráno dělení nestátních neziskových organizací podle Ondřeje Císaře, a to z hlediska pojetí aktivismu na *advokační (transakční)* a *mobilizační* NNO [Císař, 2008]. Analyzovány tak budou možné sekuritizační snahy dvou nevládních organizací z každé této skupiny; vedle těchto organizací se budu věnovat i těm, jejichž hlavní činnost přímo souvisí s problematikou sucha.

Pro analýzu nevládních neziskových organizací ekologického zaměření při výzkumu sekuritizace hrozby sucha jsem se rozhodla analyzovat oficiální webové stránky příslušných organizací. Tyto webové stránky slouží pro představení činnosti organizace, uvedení hlavních témat, kterým se věnují a vyjadřují zde své postoje ke konkrétním problematikám souvisejícím se životním prostředím. Zaměřila jsem se tedy na informace v sekci „O nás“, dále na témata, na které se organizace zaměřují, a především na výroční zprávy či magazíny, které na svých webových stránkách publikují.

První nestátní neziskovou organizací, kterou se budu zabývat, je **Hnutí Duha**, které se dá řadit spíše mezi organizace advokační. Hnutí Duha je jednou z neaktivnějších organizací v nevládním sektoru v oblasti životního prostředí a jedná se o členu mezinárodní federace ekologických organizací Friends of the Earth International, neboli Přátelé Země. Tento spolek byl v České republice (tehdy v Československu) založen již v roce 1989. Hnutí Duha se nejvíce angažuje v oblasti energetiky (obnovitelných zdrojů), ekologického zemědělství, odpadů, ochrany ovzduší a ochrany lesů. Sucho jako téma, kterému by se spolek přímo věnoval, uvedeno není [Web 31].

Hnutí Duha vydává několikrát do roka magazín s názvem **Evergreen**, ve kterém své čtenáře mimo jiné informuje o aktivitách, které Hnutí v daném roce vyvíjí. Zaměřila jsem se tedy na obsah tohoto magazínu, který může v tomto smyslu plnit funkci výroční zprávy. Na webových stránkách jsou k dispozici čísla magazínu od roku 2012 do roku 2020 [Web 32]. Na základě analýzy tohoto magazínu jsem dospěla ke zjištění, že Hnutí

Duha se obecně problematikou sucha nezabývá; to se dá vztáhnout v podstatě na celých osm let, ze kterých je magazín na webových stránkách k dispozici. V posledních letech (2018, 2019, 2020) Hnutí Duha začalo na intenzivní projevy sucha z těchto let reagovat a zmiňovat je, především však ve vztahu k lesům jako k referenčnímu objektu. V posledních letech tak hnutí přišlo se sloganem „Sucho začíná tam, kde končí les“ [Hnutí Duha, 2019: 24]. Sucho je prezentováno jako jev, který ohrožuje české lesy: „*nejviditelněji dopadá na lesy*“ a pro lesy je tak sucho „*fatální*“ [Rexa, 2020: 7].

Sucho je zmiňováno v kontextu otázky existence českých lesů, můžeme tak říci, že jistý sekuritizační řečový akt je v posledních letech přítomen. Sucho je však prezentováno především jako jeden z problémů, který se týká ochrany lesů, a není na něj kladen speciální důraz. Hnutí nenavrhuje konkrétní opatření pro řešení problematiky sucha. Můžeme tedy říci, že Hnutí Duha není sekuritizačním aktérem, ale spíše nastoluje téma problematiky sucha v kontextu ochrany českých lesů, kdy sucho označuje jako zdroj ohrožení.

Arnika je další česká nezisková organizace, která v oblasti životního prostředí působí již delší dobu, konkrétně od roku 2001 a dá se řadit mezi organizace advokační. Jako svá hlavní témata Arnika uvádí biodiverzitu, odpady, ovzduší, vodu, stromy, hlavní město Praha a další [Web 33]. Pro potřeby mého výzkumu jsem zanalyzovala **výroční zprávy** od roku 2010 do roku 2019 (výroční zpráva z roku 2020 zatím není na webových stránkách k dispozici). Téma sucho se ve výročních zprávách objevuje jen v posledních pár letech, a to konkrétně ve výročních zprávách z roku 2018 a 2019. Je zde zmiňováno v souvislosti s Prahou a ochranou obyvatel Prahy před horkem a suchem v letních měsících [Arnika, 2018] [Arnika, 2019]. Sucho tak nepatří k tématům, kterým by se organizace Arnika věnovala; v porovnání s ostatními tématy je zmiňováno minimálně a pokud je, tak pouze v souvislosti s Prahou. Nedá se tak řadit mezi sekuritizační aktéry ani mezi aktéry, kteří nastolují téma sucho.

Greenpeace CZ jako představitel organizace mobilizační, je česká pobočka nezávislé ekologické organizace, která od roku 1971 působí v desítkách zemích po celém světě. Česká pobočka přebírá hlavní témata, kterým se Greenpeace věnuje celosvětově, je to tedy především globální změna klimatu, ochrana oceánů, pralesů, také problém toxických látek a další. Greenpeace CZ teprve od roku 2020 na svých webových stránkách zveřejňuje **Greenpeace magazín** [Web 34]. Třetí číslo tohoto magazínu z léta 2020 má jako hlavní téma sucho a nese název *Strašák jménem sucho*. Hlavní článek tohoto tematického bloku vychází z vědeckého textu publikovaného Agrární komorou

ČR. Jako referenční objekt je zde z důvodu zdroje tak především zemědělská krajina, v další části tohoto čísla se pak téma stáčí k problematice meliorace a na závěr magazín upozorňuje na webový portál intersucho.cz, který byl v této práci již představen [Greenpeace Česká republika, 2020].

Greenpeace CZ nemůžeme řadit mezi sekuritizační aktéry, jelikož řečový akt sekuritizace v podstatě není přítomný a v analyzovaném textu se nenachází ani žádná opatření, se kterými by přišla samotná organizace. Téma sucha se objevilo na stránkách Greenpeace CZ až v posledním roce, můžeme tak říci, že se neřadí ani mezi hlavní aktéry nastolující téma.

Mezi mobilizační organizace, které jsou v České republice v posledních letech velmi aktivní, můžeme řadit **Fridays for Future**. Tato organizace není klasická nestátní nezisková organizace, ale jedná se o hnutí studentů a studentek, kteří upozorňují na globální změny klimatu a žádají především po politicích adekvátní a rychlé řešení problémů. Toto hnutí není specifické pouze pro ČR, ale vyskytuje se po celém světě; hlavní aktivitou jsou pak demonstrace ve městech a upozorňování na globální krizi klimatu [Web 35]. Toto hnutí působí v ČR teprve od roku 2019, za tu dobu se ale dostalo do povědomí širší veřejnosti; webové stránky nemají podobu jako standardních NNO, když se ale podíváme na všechny tiskové zprávy publikované na webových stránkách Fridays for Future, vidíme, že hlavním tématem je boj proti klimatickým změnám, a to především skrze snižování emisí CO₂. V květnu 2020 však i toto hnutí upozorňovalo na „*důležitost boje s extrémním suchem*“, kdy jako jednu z hlavních příčin sucha v ČR studenti uvádí klimatickou krizi [Web 36]. Toto hnutí se suchu v České republice nevěnuje a nedá se říci, že by toto téma nastolovalo či že by vyvíjelo sekuritizační kroky.

Aby byla tato kapitola kompletní, nesmíme opomenout spolek **Živá voda**, který jsem již uvedla v předchozí kapitole v souvislosti s činností Jiřího Malíka. Tento spolek byl založen v roce 2005 a jeho cílem je rozvíjet projekty, které by vedly k celoplošnému zadržování vody v krajině. Tyto plány nejsou důležité jen pro zadržování vody, ale mají posloužit i k omezení sucha v revitalizované oblasti. Konkrétně spolek pracoval na projektu Model Zdoňov, který „*by měl sehrát klíčovou roli při adaptaci ČR na klimatickou změnu, omezení sucha v ČR a zádrž vody v celých plochách povodí na území naší země*“ [Web 37]. Na základě tohoto modelu vznikl model **Živá krajina**, kterému jsou věnovány webové stránky **spolecneprotisuchu.cz** [Web 38]. Spolek Živá voda, který vznikl s cílem podpory zadržování vody v krajině a který se neangažuje v tématech, jež by nesouvisely s vodou a půdou, můžeme řadit mezi aktéry nastolující téma. Řečový

akt sekuritizace nebyl nalezen, adaptační opatření spolek navrhuje, nejedná se však o opatření mimořádná.

Po analýze nejrelevantnějších nevládních neziskových organizací či spolků s environmentálním zaměřením můžeme konstatovat, že ani v jednom z případů nebyl nalezen aktér, který by vyvíjel sekuritizační kroky v souvislosti s hrozbou sucha. Přestože jsou v environmentálním sektoru bezpečnosti nevládní neziskové organizace velmi často v roli sekuritizačního aktéra [Martinovský, 2016: 129], v případě sekuritizace hrozby sucha v České republice se tento předpoklad nepotvrdil. Můžeme tak pouze konstatovat, že některé analyzované NNO mohou být označeny jako aktéři, kteří nastolují téma hrozby sucha.

5.2.2 Politické strany

V této podkapitole se zaměřím na politické strany působící v České republice v posledních deseti letech jako na možné sekuritizační aktéry hrozby sucha, kteří mohou vyvíjet sekuritizační kroky. Politické strany, a především jejich představitelé, se hojně vyjadřují do médií na témata všeho druhu a výjimkou není ani téma sucho. Z důvodu rozsahu diplomové práce jsem se však rozhodla zúžit svůj výzkum pouze na oficiální dokumenty vydané danou stranou, a to konkrétně na volební programy a na dokumenty věnující se přímo problematice sucha.

Pro analýzu byly vybrány volební programy pro volby do Poslanecké sněmovny, které jasně vyjadřují politické postoje, s nimiž se daná strana ztotožňuje. Volby do PS mají také v porovnání s ostatními volbami vysokou volební účast a dostává se jim tak větší pozornosti ze strany veřejnosti. Ve zkoumaném období se volby konaly v roce **2013** a **2017**; volební programy pro volby v říjnu 2021 nebudou součástí analýzy, neboť v současném momentě ne všechny politické strany uveřejnily své volební programy. Součástí analýzy tak bude porovnání programů z let 2013 a 2017, pro přehlednost budou výstupy shrnuty v tabulce. Analyzovány budou programy všech politických stran, které se v daném roce dostaly do Poslanecké sněmovny. Jedinou výjimku bude tvořit Strana zelených, která v posledních osmi letech není v Poslanecké sněmovně, ale jedná se o stranu, která výrazně prosazuje zelenou politiku. Politické strany Starostové a nezávislí (STAN) a Piráti jsou součástí analýzy pouze pro rok 2017. Strana Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury je v tabulce přiřazena ke straně Svoboda a přímá demokracie, kterou též založil Tomio Okamura. Analýze tak budou podrobeny volební programy **Hnutí ANO**,

České strany sociálně demokratické (ČSSD), KDU-ČSL, Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), Občanské demokratické strany (ODS), České Pirátské strany (Piráti), Starostů a nezávislých (STAN), TOP 09, Úsvitu přímé demokracie (Úsvit), Svobody a přímé demokracie (SPD) a Strany zelených (SZ).

V rámci analýzy sekuritizačních kroků politických stran jako možných sekuritizačních aktérů bude zkoumán sekuritizační řečový akt (SŘA) pro konstrukci sucha jako hrozby. Dále se pokusím zjistit, jestli strana navrhuje opatření (NO) v souvislosti s problematikou sucha a o jaké se jedná.

Tabulka 1: Volební programy pro volby do Poslanecké sněmovny

	Volební programy, volby do PS 2013	Volební programy, volby do PS 2017
Hnutí ANO	SŘA: /	SŘA: - Sucho zmíněno v souvislosti s <i>bezpečností</i> a potravinovou soběstačností - <i>Boj se suchem</i>
	NO: - Usilování o vytvoření „Systému hodnocení rozsahu a dopadů sucha na území ČR“	NO: - Podpora projektů vodohospodářské infrastruktury v rámci boje se suchem
ČSSD	SŘA: - V budoucnosti očekávané <i>zvýšené riziko</i> sucha	SŘA: - Sucho znamená pro ČR <i>velké ohrožení</i> , které může zasáhnout město i venkov
	NO: - Rozvoj úsporných závlah	NO: - Pořízení záložních vrtů na podzemní vody
KDU-ČSL	SŘA: /	SŘA: - <i>Boj se suchem</i>
	NO: /	NO: - Podpora akumulace vod v krajině - Zřízení fondu nepojistitelných rizik pro zemědělce
KSČM	SŘA: /	SŘA: - <i>Boj proti suchu</i>
	NO: /	NO: - Zvýšení absorpční schopnosti půdy a retenční schopnosti krajiny
ODS	SŘA: /	SŘA: /
	NO: /	NO: /
Piráti	<i>neanalyzováno</i>	SŘA: /
		NO: /
STAN	<i>neanalyzováno</i>	SŘA: - <i>Boj se suchem</i>

		- Potřeba <i>urgentních</i> opatření, co se týče <i>ochrany</i> před suchem NO: - Kroky k udržení vody v krajině, ochrana před suchem
TOP 09	SŘA: /	SŘA: /
	NO: /	NO: /
Úsvit/SPD	SŘA: /	SŘA: /
	NO: /	NO: /
Strana zelených	SŘA: - Sucho jako <i>extrémní</i> , potřeba <i>ochrany</i>	SŘA: - <i>Nebezpečí</i> sucha - Sucho jako klimatický <i>extrém</i>
	NO: - Podpora takové péče o krajinu, která zmírní škody způsobené suchem - Přijetí celostátní strategie ochrany proti suchu	NO: - Navržení legislativních nástrojů, které budou předcházet nebezpečí sucha - Zadržování vody v krajině

Zdroj: ANO, 2013; ANO, 2017; ČSSD, 2013; ČSSD, 2017; KDU-ČSL, 2013; KDU-ČSL, 2017; KSČM, 2013; KSČM, 2017; ODS, 2013; ODS, 2017; Pirátská strana, 2017; STAN, 2017; TOP 09, 2013; TOP 09, 2017; Úsvit, 2013; SPD, 2017; Strana zelených, 2013; Strana zelených, 2017.

Analýze byly podrobeny volební programy deseti politických stran či hnutí z let 2013 a 2017; jak můžeme vidět, čtyři z těchto deseti stran se problematikou sucha nezabývaly vůbec. U zbylých šesti stran můžeme konstatovat, že se suchu věnují a je zde patrný sekuritizační řečový akt. Obecně můžeme říci, že sekuritizační řečový akt v souvislosti se suchem a důraz na potřebu náležitých opatření se v rámci volebních programů politických stran *zvýšil*, porovnáme-li roky 2013 a 2017; toto je patrné u hnutí ANO, u strany KDU-ČSL a KSČM. Nejvíce se tématu sucha věnují ve svých volebních programech z obou zkoumaných období strany ČSSD a Strana Zelených. Sekuritizační řečový akt tu je nesporný, kdy je sucho označeno za *velké ohrožení* a za *nebezpečí*. Často je sucho popsáno jako jev, proti kterému je potřeba *bojovat*. Referenční objekt v této analýze nebyl identifikován z toho důvodu, že zpravidla omezený rozsah volebních programů nedovoluje se problémem zabývat do detailu.

Z důvodu, že poslední volby do Poslanecké sněmovny byly v roce 2017 a že vnější projevy hrozby sucha byly objektivně nejintenzivnější v období mezi lety 2015 až 2020, jsem se rozhodla zjistit, zda se některá z výše jmenovaných stran nevěnovala problematice sucha v pozdějších letech detailněji, a to skrze publikaci dokumentu, který by se přímo zabýval problémem sucha a který by obsahoval konkrétní strategie a návrhy

opatření. Kritériem bylo zveřejnění takového dokumentu na oficiálních webových stránkách dané politické strany či hnutí. Dále jsem z analýzy vyjmula vládní strany ANO a ČSSD, protože jejich aktivita v oblasti problematiky sucha po volbách do PS v roce 2017 je úzce spojená s aktivitou zodpovědných resortů (jako je MŽP či MZe); Vládě ČR jako sekuritizačnímu aktérovi se budu věnovat v další kapitole.

Výraznou aktivitu v tomto směru můžeme v rámci opozičních stran přiřadit politické straně STAN, která založila speciální webové stránky pro tuto problematiku s názvem **stanprotisuchu.cz**. Na těchto stránkách je zveřejněn dokument s názvem **Balíček proti suchu z roku 2019**, který má celkem 12 stran a pojednává o situaci sucha v České republice, obsahuje výtky proti vládní politice a především vyjmenovává konkrétní návrhy v boji proti suchu. Mezi navrhovaná opatření dokument uvádí novelu vodního zákona, novelu stavebního zákona, zjednodušení dotačního programu Dešťovka či novelu Ústavy. Tato novela Ústavy by měla za cíl „*změnit základní princip nakládání s vodou v České republice*“ [Starostové a nezávislí, 2019: 10]. Novelou by tak bylo stanoveno právo každého občana na pitnou vodu a zároveň by nakládání s vodami bylo omezeno státem danými pravidly. V souvislosti s novelou by pak proběhly podle dokumentu i změny právních předpisů, „*kteřé se týkají předmětné úpravy ochrany zdrojů vody a nakládání s nimi*“ [Starostové a nezávislí, 2019: 10]. Nechybí zde ani řečový akt bezpečnostního diskurzu, kdy dokument hojně využívá slovního spojení *boj se suchem*, dále v kontextu sucha uvádí, že „*nejčernější scénáře se naplňují*“ a že je tzv. „*za minutu dvanáct*“; vidíme zde tedy důraz na *urgentnost* [Starostové a nezávislí, 2019: 2, 11]. Na zmíněných webových stránkách se také dočteme, že to byla strana STAN, která v červnu roku 2020 iniciovala svolání mimořádné schůze Poslanecké sněmovny pro boj se suchem [Web 39].

Před zmiňovanou mimořádnou schůzí v červnu **2020 Pirátská strana** zveřejnila samostatný dokument, tzv. třífázový plán s názvem **Vodu řešíme teď** [Web 40]. Dokument představuje čtyři pilíře pro zvládnutí boje proti suchu, každý pilíř pak obsahuje řadu konkrétních opatření. Jde tak o plán, který „*nabízí soubor opatření pro hospodaření s vodou a klimaticky odolnou krajinu v České republice*“ [Pirátská strana, 2020: 4]. Ve většině případů jde o opatření, která by se nedala označit jako mimořádná; Piráti navrhuji podporu ekologického hospodářství, změny dotací, vzdělávání a osvětu, důraz na vrácení vody do krajiny aj. Mezi mimořádnější opatření v tomto směru můžeme uvést návrh na omezení užívání pitné vody a novelu vodního zákona (zaměřenou na ochranu pitné vody) [Pirátská strana, 2020].

Strana Zelených je obecně velmi aktivní, co se týče upozorňování na problematiku sucha. Již v roce 2016 SZ vydala **Manuál Strany Zelených k boji se suchem a povodněmi** pro krajské samosprávy. Dokument obsahuje návrhy menších opatření, která mohou pomoci snížit dopady sucha v krajích ČR [Strana Zelených, 2016]. Strana Zelených se svojí aktivitou řadí především mezi aktéry nastolování tématu. Co se týče ostatních politických stran, zástupci všech analyzovaných stran v posledních letech vystupovali v médiích a komentovali problematiku sucha, nevydali však konkrétní dokumenty, které by tuto problematiku řešily.

Politické strany jsou tedy v některých případech aktéři, kteří upozorňují na problematiku sucha skrze sekuritizační řečový akt; navrhovaná opatření jsou v některých případech *konkrétní*, nejde je však označit za opatření *mimořádná* podle Kodaňské školy. Výjimkou je politická strana STAN, která v rámci *Balíčku proti suchu* navrhuje konkrétní opatření, jejichž uplatnění by v nějakých případech znamenalo změnu stávajícího systému. Do jisté míry bychom mohli ze stejného důvodu označit za sekuritizačního aktéra i **Pirátskou stranu**.

Můžeme tak obecně konstatovat, že politické strany nastolují téma hrozby sucha a některé podnikají sekuritizační kroky v podobě řečového aktu včetně gramatiky bezpečnosti. Při komparaci volebních programů z let 2013 a 2017 vyšlo najevo, že ČSSD a SZ se nejvíce věnují problematice sucha a v obou letech se uchýlili k použití řečového aktu. Význam těchto kroků je v procesu sekuritizace malý a politické strany na české scéně se tak nedají obecně označit za sekuritizační aktéry. Za sekuritizačního aktéra podle kritérií Kodaňské školy můžeme označit stranu STAN a popřípadě i Piráty, neboť vyvíjí jak sekuritizační řečový akt, tak navrhuje mimořádná opatření v boji proti suchu.

5.2.3 Státní aktéři: Vláda ČR

Dá se obecně říci, že vláda bývá jedním z nejdůležitějších sekuritizačních aktérů v procesu sekuritizace hrozeb. Vláda ČR je orgán výkonné moci a v České republice má pravomoci ve více oblastech; jedná se především o pravomoci legislativní, fiskální, krizové či řídí státní správu. Vláda České republiky se skládá z předsedy vlády neboli premiéra, z místopředsedů vlády (či vicepremiérů) a z ministrů.

V případě vlády se zde potkávají dva koncepty teorie sekuritizace; jednak jde o možného *sekuritizačního aktéra*, zároveň však vláda figuruje též jako *publikum*, neboť „*schvaluje určité návrhy na sekuritizaci určitých problematik*“ [Martinovský, 2016:

140]. K posouzení sekuritizačních kroků Vlády ČR v rámci konstrukce hrozby sucha jsem se rozhodla analyzovat programová prohlášení vlád, která obecně představují záměr dané vlády v rozvoji České republiky. Půjde o programové prohlášení vlády Petra Nečase z roku 2010, vlády Jiřího Rusnoka z roku 2013, vlády Bohuslava Sobotky z roku 2014 a vlády Andreje Babiše z roku 2018. Analýza se bude soustředit na sekuritizační řečový akt, tedy jestli je sucho zmiňováno v rámci bezpečnostního narativu, kdo je označen za referenční objekt a zda prohlášení navrhuje nějaká opatření proti suchu. Pro přehlednost jsou v tabulce uvedeny i koaliční partneři, kteří v daném období sestavili vládu.

Tabulka 2: Programová prohlášení Vlády ČR

Název dokumentu + rok	Koalice	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
Programové prohlášení Vlády ČR 2010	ODS, TOP 09, Věci veřejné	- Sucho jako <i>environmentální riziko</i>	- Technická a přírodě blízká opatření	- Obyvatelstvo ČR
Programové prohlášení vlády ČR 2013	<i>úřednická vláda</i>	/	/	/
Programové prohlášení Vlády ČR (s přílohou Koaliční smlouvy) 2014	ČSSD, ANO, KDU-ČSL	- <i>Zvýšené riziko sucha</i>	- Rozvoj úsporných závlah - Příprava komplexních programů pro zlepšení vodního režimu u ohrožených oblastí	/
Programové prohlášení vlády ČR 2018	ANO, ČSSD	- Sucho jako <i>riziko</i>	- Podpora přírodě blízkých vodohospodářských opatření - V souvislosti se suchem vytvoření Fondu obtížně pojistitelných rizik pro zemědělce - Zajištění lepší ochrany vodních zdrojů	- Obyvatelstvo ČR, zemědělství

Zdroj: Úřad vlády ČR, 2010; Úřad vlády ČR, 2013; Úřad vlády ČR, 2014; Úřad vlády ČR, 2018. (kráceno)

Obecně můžeme říci, že Programová prohlášení se problematice sucha věnují jen velmi okrajově. Řečový akt sekuritizace v souvislosti se suchem je zde patrný; sucho jako riziko bylo označeno už v prohlášení z roku 2010, v dalších prohlášeních (kromě prohlášení úřednické vlády) bylo sucho označeno stejným pojmem, posun v řečovém aktu tak nebyl nalezen. Jako referenční objekt je v tomto typu dokumentu považováno především obyvatelstvo České republiky. Co se týče navrhovaných opatření, jsou zde uvedena jen velmi obecně, nejvíce navrhovaných opatření představilo prohlášení vlády Andreje Babiše z roku 2018. O žádném z textů ale nemůžeme říci, že by uváděl opatření *mimořádná*. Samotná přítomnost této problematiky v programových prohlášeních společně s přítomným řečovým aktem může značit, že se Vláda ČR účastní sekuritizačních kroků. Jak uvidíme v dalších podkapitolách, Vláda ČR dává podnět ke zpracování koncepcí a dokumentů, její role spočívá však především v roli publika, které zpracované dokumenty schvaluje.

5.2.4 Státní aktéři: Ústřední orgány státní správy

V této kapitole se zaměřím na klíčové aktéry sekuritizačního procesu, a to na orgány státní správy, mezi které spadá v kontextu hrozby sucha především Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo vnitra. Analýze budou podrobeny nejdůležitější bezpečnostní a strategické dokumenty a koncepce, které jsou navrhovány jednotlivými ministerstvy; v tomto případě Vláda ČR zastává onu roli publika, neboť schvaluje usnesení a návrhy zákonů předložené státní správou.

Co se týče strategicko-koncepčních dokumentů jako primárních zdrojů analýzy této kapitoly, je na prvním místě potřeba zmínit **Bezpečnostní strategii ČR (BS ČR)**, která je základním dokumentem v oblasti této politiky. Bezpečnostní strategie ČR je dokument vydávaný **Ministerstvem zahraničních věcí** a schvalovaný Vládou ČR. BS ČR je nepravidelně aktualizovaný a co se týče výzkumem vymezeného období, BS ČR byla vydána v roce **2011** a **2015**. Jedná se o dokument, který má za cíl „hledat nadstranícké přístupy k otázkám bezpečnosti“ [MZV, 2011: 4]. „Bezpečnostní strategie ČR představuje základní hodnoty, zájmy, přístupy, ambice a nástroje ČR při zajišťování své bezpečnosti“ [MZV, 2011: 4]. Martinovský uvádí, že BS ČR tak představuje „vhodné kritérium úspěšnosti sekuritizace environmentálních problémů“. Jinými slovy výskyt environmentálního problému v této strategii tak můžeme brát jako úspěšnou sekuritizaci daného tématu.

Co se týče oblasti mého výzkumu, hrozba sucha není explicitně zmíněna ani v BS ČR 2011, ani v BS ČR 2015. Po porovnání obou textů se dá konstatovat, že oba texty jsou v oblasti environmentální bezpečnosti takřka identické a během čtyř let neprošla strategie ve zkoumané oblasti v podstatě žádnou změnou. V obou strategiích jsou zde zmíněny *dopady klimatických změn*, zdůrazněna je zde jejich nepředvídatelnost. Mezi bezpečnostní hrozby jsou řazeny *pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události* a v obou strategiích je zdůrazněna jejich *vyšší četnost*. V obou dokumentech je shodně uveden jako referenční objekt hrozby extrémních projevů počasí obyvatelstvo, jejich majetek, životní prostředí a stát v podobě ekonomiky ČR a surovinové bezpečnosti ČR [MZV, 2011: 10] [MZV, 2015: 12]. Důraz je zde kladen na zásoby podzemní a povrchové vody z důvodu zásobování pitnou vodou. Konkrétní podoby pohrom ve strategiích nejsou zmíněny, jedinou výjimku nacházíme v BS ČR 2015, kde jsou zmíněny sesuvy a poklesy půdy, záplavy a povodně (ne však sucho) [MZV, 2015: 19]. Tento dokument tak pro výzkum sekuritizace sucha není podstatný.

Pro zkoumanou oblast bezpečnosti v rámci environmentálního sektoru je v českém kontextu naprosto klíčový strategický text nesoucí název **Koncepce environmentální bezpečnosti ČR (KEB ČR)**, jehož garantem je odbor bezpečnosti a krizového řízení **MŽP**. Poprvé byla tato koncepce schválena Bezpečnostní radou státu teprve v roce **2012**. Od té doby byla vydána v roce **2015** a letos, tedy v roce **2021**. Cílem tohoto dokumentu je omezit vznik rizik a závažných dopadů krizových situací, popřípadě snížit dopady katastrof, a tím celkově zvýšit environmentální bezpečnost České republiky [MŽP, 2020a: 48]. Máme zde tak jedinečnou možnost porovnat sekuritizační kroky MŽP v oblasti sucha pomocí konceptualizace Kodaňské školy skrze tři klíčové dokumenty pro environmentální bezpečnost.

Tabulka 3: Koncepce environmentální bezpečnosti 2012-2015 s výhledem do roku 2020

Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2012	19	- Sucho jako <i>hrozba</i> vzniku <i>krizových stavů</i> - <i>Mimořádná</i> důležitost	- Zpracování návrhu systému indikátorů a navazujících opatření pro řešení sucha	- Jednotlivé složky ŽP, zejména celé ekosystémy

		<i>bezodkladné</i> přípravy adaptační strategie - Je <i>nezbytné</i> přijmout odpovídající opatření	a ochrany ekosystémů před jeho důsledky - Zpracování návrhu typového plánu pro krizovou situaci „Dlouhodobé sucho“.	- Kvalita lidského života, ochrana člověka
--	--	--	--	--

Zdroj: MŽP, 2012a. (kráceno)

Tabulka 4: Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030

Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2016	39	- Sucho může vyústit v <i>závažnou krizovou situaci</i> - Dlouhodobé sucho spadá do kategorie <i>kombinovaných rizik s multiplikativním efektem</i>	- Zpracování problematiky sucha do příslušných právních předpisů - Zavedení postupů s jednotným formátem pro vyhlášení stavů a jednotlivých stupňů sucha - Zavedení pravidelného monitoringu sucha	- Jednotlivé složky ŽP, zejména celé ekosystémy - Kvalita lidského života, ochrana člověka - Základní funkce státu - Hospodářská produkce

Zdroj: MŽP, 2016. (kráceno)

Tabulka 5: Koncepce environmentální bezpečnosti 2021-2030 s výhledem do roku 2050

Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2021	61	- Sucho jako fenomén, který vede ke <i>krizovým situacím a mimořádným událostem</i> - Sucho jako <i>vícečetné riziko</i> - <i>Katastrofální</i> následky hydrologického a půdního sucha	- Zpracování studie opatření pro jednotlivé regiony, jejichž cílem by bylo vzdorovat deficitu vody a omezit	- Životní prostředí - Zdraví a život obyvatel - Hospodářská produkce - Kritická infrastruktura - Zemědělské plodiny a lesní porosty

			zranitelnost území	- Biologická rozmanitost, vodní toky, mokřady, vzácné druhy
--	--	--	--------------------	---

Zdroj: MŽP, 2020a. (kráceno)

Analýza KEB ČR ukázala, že sucho bylo od počátku vzniku tohoto typu dokumentu řazeno pod otázky environmentální bezpečnosti. Už v první KEB ČR je sucho označováno jako *hrozba* a je zde patrný důraz na *bezodkladnost*; z toho důvodu můžeme říci, že sekuritizační řečový akt včetně gramatiky bezpečnosti je přítomen ve všech třech koncepcích. Při obsahové analýze bylo zjištěno, že výskyt slova sucho během let výrazně roste a je tak patrné, že každá nová koncepce věnuje fenoménu sucha větší pozornost než ta předchozí. Co se týče referenčního objektu, všechny tři koncepce odkazují jak k *lidskému společenství*, tak k *životnímu prostředí*, kdy poslední z analyzovaných koncepcí detailněji vyjmenovává *součásti ekosystémů*.

Samotná přítomnost problematiky sucha v dokumentu, který se věnuje environmentální bezpečnosti ČR, poukazuje na sekuritizační pohyb v rámci konstrukce hrozby sucha; i vzhledem k přítomnosti řečového aktu můžeme říci, že se jedná o sekuritizační krok ze strany Ministerstva životního prostředí ve smyslu sekuritizace hrozby sucha.

V roce 2013 byla vydána **Koncepce ochrany obyvatelstva ČR do roku 2020 s výhledem do roku 2030**; jedná se o strategický dokument, který byl zpracován **Ministerstvem vnitra** (konkrétně GŘ HZS ČR) a přijat Vládou ČR. Tento dokument se nezabývá konkrétními hrozbami, jako tomu je například u KEB ČR, pouze uvádí, že ochranou obyvatelstva je míněno plnění úkolů civilní obrany, pod kterou spadá i ochrana „*životního prostředí při mimořádných událostech a krizových situacích*“ [MV, 2013: 35]. Pro nás je především důležité, že mezi základními úkoly pro realizaci stanovených priorit koncepce uvádí, že je potřeba zpracovat Analýzu hrozeb pro ČR, jejíž závěry se promítnou „*do metodických a strategických materiálů v oblasti bezpečnosti státu*“ [MV, 2013: 51].

V roce **2015** tak vznikla první (a zatím jediná) **Analýza hrozeb pro Českou republiku**, jejíž provedení spadalo pod **Ministerstvo vnitra** a výsledný dokument byl schválen Vládou ČR. Dokument se skládá z širší analýzy včetně identifikace hrozeb, hodnocení a určení úrovně rizika. Zároveň pak Analýza řeší problematiku implementace analytických výstupů do bezpečnostní politiky ČR [MV, 2015: 2]. Expertní skupina

v rámci této analýzy identifikovala 22 typů nebezpečí (hrozeb) s *nepřijatelným rizikem*, které dělí na naturogenní a antropogenní. Naturogenní hrozby text dělí na biotické a abiotické; jako první nebezpečí pod abiotickými hrozbami je uvedeno *Dlouhodobé sucho*. Analýza také mimo jiné uvádí, že za problematiku nebezpečí dlouhodobého sucha odpovídá především MŽP, dále pak MZe a MV [MV, 2015: 8]. V následující tabulce jsou tak shrnuty složky sekuritizační teorie použité při analýze tohoto dokumentu.

Tabulka 6: Analýza hrozeb pro Českou republiku

Rok vydání	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2015	<ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé sucho jako <i>nebezpečí s nepřijatelným rizikem</i> - Nepřijatelným rizikům je nutno dát <i>nejvyšší prioritu</i> - Lze očekávat vyhlášení <i>krizového stavu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Nutné přijímat opatření k eliminaci rizik - Vypracování nové generace typových plánů 	- Česká republika

Zdroj: MV, 2015. (kráceno)

Tento dokument si kladl za cíl identifikovat nejvážnější hrozby, které ohrožují bezpečnost České republiky; přítomnost sucha jako jedné z uvedených hrozeb dokládá, že Analýza může být vnímána jako součást sekuritizačních kroků sekuritizace hrozby sucha ze strany MV. Nejen, že zde nechybí jasný řečový akt s gramatikou bezpečnosti, ale dokument také zmiňuje mimořádná opatření v podobě vytvoření typových plánů a vyhlášení krizového stavu podle zákona o krizovém řízení.

V návaznosti na Analýzu hrozeb z roku 2015 byl tak vypracován v roce **2017 Ministerstvem životního prostředí Typový plán (TP) Dlouhodobé sucho**. MŽP tento typový plán sepsalo na základě metodiky, kterou připravilo MV-GŘ HZS ČR [Tejkalová, 2018]. „*Typový plán představuje konkrétní rozpracování řešení určité krizové situace a podle problematiky je součástí krizového plánu příslušného ministerstva či ústředního správního úřadu*“ [Martinovský, 2016: 104]. TP Dlouhodobé sucho se skládá ze tří částí; základní část, kde jsou uvedeny charakteristiky a následky krizové situace, dále operativní části, kde jsou zásady pro řešení krizové situace, a pak pomocné části [Tejkalová, 2018]. Podle Martinovského samotná existence typového plánu pro konkrétní hrozbu může pro určité situace znamenat sekuritizaci dané hrozby [Martinovský, 2016: 104].

Když se zaměříme přímo na jednotlivé ústřední orgány, Ministerstvo životního prostředí hraje při řešení problematiky sucha zásadní roli. Klíčový dokument, který má v gesci MŽP, je **Státní politika životního prostředí ČR (SPŽP ČR)**. Tento dokument je tradičně zpracován Ministerstvem životního prostředí, následně je pak schvalován Vládou ČR. Aktuálně platná je pátá SPŽP ČR, první takováto politika byla přijata již v roce 1995. Ve zkoumaném období byly přijaty celkem dva dokumenty, které podrobím analýze. Za prvé půjde o **Státní politiku životního prostředí 2012–2020**, v roce 2020 pak byl vypracován dokument s názvem **Státní politika životního prostředí ČR 2030 s výhledem do 2050**.

Tabulka 7: Státní politika životního prostředí 2012–2020

Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2012	15	- Dlouhodobé sucho jako <i>přírodní nebezpečí</i> - Předcházením následků <i>nebezpečí</i> jako je sucho vzniká <i>bezpečné</i> prostředí - Sucho jako <i>rizikový</i> jev, jako <i>hrozba</i> - Sucho jako <i>neodkladný</i> problém	- Stabilizace vodního režimu v krajině - Efektivní využívání vodních zdrojů - Monitoring ohrožených oblastí - Zpracování návrhu regulace činnosti v ohrožených oblastech	- Životní prostředí - Lidské životy, zdraví obyvatel, majetek

Zdroj: MŽP, 2012b. (kráceno)

Tabulka 8: Státní politika životního prostředí ČR 2030 s výhledem do 2050

Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2020	68	- Sucho jako <i>přírodní riziko</i>	- Adaptace lidských sídel: zvýšení retenční plochy ve městech	- Životní prostředí, ekosystémy - Biodiverzita

		<ul style="list-style-type: none"> - Sucho jako <i>hrozba s nepříjemným rizikem</i> - Sucho jako živelní <i>katastrofa</i> - Sucho jako příčina <i>rekordních</i> škod v zemědělství a lesnictví 	<ul style="list-style-type: none"> - Zachování dostatečné kapacity vodních zdrojů - Realizace a obnova krajinných prvků - Vzdělávání a osvěta - Zajistit dodávky pitné vody 	<ul style="list-style-type: none"> - Obyvatelstvo, hospodářství - Lidská sídla
--	--	---	---	--

Zdroj: MŽP, 2020b. (kráceno)

Dokument SPŽP ČR je zásadní, neboť „zastřešuje problematiku životního prostředí v celém rozsahu“ [MŽP, 2020b: 8]. Zajímavým závěrem analýzy tohoto dokumentu je silný sekuritizační řečový akt již v prvním zkoumaném textu z roku 2012. Můžeme říci, že MŽP již v roce 2012 prezentovalo sucho jako *hrozbu* či *nebezpečí*. Porovnáme-li oba dokumenty, které od sebe dělí osm let, vidíme dramatický nárůst důrazu na tento přírodní fenomén; slovo *sucho* se v dokumentu z roku 2020 objevuje více než čtyřikrát častěji než v SPŽP ČR z roku 2012. Vidíme tedy, že tomuto přírodnímu jevu je v souvislosti s jeho intenzivními vnějšími projevy věnována v SPŽP ČR mnohem větší pozornost. Co se týče opatření, Státní politika nemá za cíl navrhnout konkrétní opatření, nenajdeme mezi nimi ani žádná mimořádná. Referenční objekt je pro oba dokumenty podobný, především je kladen důraz na *životní prostředí*, texty ale zdůrazňují i ohrožení *obyvatelstva, jeho sídel, zdraví, majetku* či obecně *hospodářství*.

Dalším podstatným dokumentem, který se dotýká problematiky sucha, je Strategický rámec udržitelného rozvoje (SRUR): v roce **2010** byl vydán rámec s názvem **Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR** a v roce **2017** na něj navázal **Strategický rámec Česká republika 2030**. Tento dokument je schvalován Vládou ČR, odpovědným orgánem je Ministerstvo životního prostředí a Rada vlády pro udržitelný rozvoj. Úkolem SRUR je plnění závazků, které ČR přijala v rámci členství v EU, OSN a OECD. Cílem SRUR je pak vymezit problémy udržitelného rozvoje ČR a v návaznosti ustanovit možná řešení [MŽP, 2010: 5-6]. Pro uplatnění sekuritizační teorie na hrozbu sucha byla vytvořena tabulka porovnávající tyto dva dokumenty ve vymezeném období.

Tabulka 9: Strategické rámce udržitelného rozvoje ČR

Název SRUR	Rok vydání	Výskyt výrazu sucho (absolutní počet opakování)	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
<i>Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR</i>	2010	3	/	- Zemědělství: podpora závlahových systémů - Zásobování vodou: budování nových vodních zdrojů	- Zemědělství
<i>Strategický rámec Česká republika 2030</i>	2017	9	- Sucho jako zdroj <i>ohrožení</i> především pro jižní Moravu - Dlouhodobá sucha jako <i>krizové situace</i> přírodního původu - Dlouhodobé hydrologické sucho jako <i>hrozba (threat)</i> pro hospodářství	- Potřeba adaptační opatření na očekávané změny ve vodním režimu krajiny - Rozvíjení systému předvídání krizových situací	- Obyvatelstvo, majetek, infrastruktura - Zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství

Zdroj: MŽP, 2010; MŽP, 2017a. (kráceno)

Co se týče problematiky sucha, dokumenty SRUR se této problematice dotýkají pouze okrajově, i přesto je zde však vidět posun v rámci zkoumaného období. Výskyt výrazu sucho v dokumentech vzrostl, vzrostl také výčet referenčních objektů, které jsou suchem podle dokumentu ohroženy. Sekuritizační řečový akt nebyl v prvním dokumentu nalezen, ve strategickém rámci z roku 2017 je již sucho popisováno jako *hrozba* či *ohrožení*. Navrhovaná opatření jsou v obou rámcích spíše obecná a nejedná se o opatření mimořádná.

Důležitým dokumentem z bezpečnostního hlediska pro problematiku sucha je **Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR** neboli také **Adaptační strategie ČR**, která byla schválena Vládou ČR v roce 2015. Adaptační strategie ČR byla zpracována MŽP a jejím cílem je zhodnotit dopady změny klimatu a uvést návrhy konkrétních adaptačních strategií [MŽP, 2015].

Tabulka 10: Adaptační strategie ČR

Rok vydání	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2015	- Lesní ekosystémy: sucho jako <i>nejvýznamnější rizikový faktor</i> - Biodiverzita: sucho jako <i>přírodní katastrofa</i> , která je umocněna ZK - Cestovní ruch: sucho jako <i>extrémní meteorologický jev</i> , který zvyšuje <i>nebezpečí</i> pro návštěvníky	Široká škála návrhů adaptačních opatření včetně: - Existence systému včasné predikce, vyrozumění obyvatelstva a varování a jeho rozvoj - Vymezení rizikových obydlených oblastí - Podpora výzkumu problematiky sucha - Vypracování ucelené koncepce pro zvládnání sucha a nedostatku vody	- Lidský život, obyvatelstvo - Zdraví - Životní prostředí - Majetek

Zdroj: MŽP, 2015. (kráceno)

Na základě analýzy můžeme stanovit, že Adaptační strategie ČR obsahuje sekuritizační řečový akt, který nepostrádá gramatiku bezpečnosti. Opatření uvedená v tomto dokumentu jsou rozsáhlá a v některých případech i velmi konkrétní, podle Kodaňské školy by se ale nedala označit jako mimořádná. AS ČR zmiňuje větší počet ohrožených entit, především *lidského původu*, ale také *životní prostředí*.

Na základě Adaptační strategie byl pod gescí **MŽP** sepsán **Národní akční plán adaptace na změnu klimatu**, a jedná se tak o implementační dokument. Byl Vládou ČR schválen v roce **2017** a projevy změny klimatu jsou zde rozděleny do pěti kapitol, z nichž první se věnuje právě dlouhodobému suchu [MŽP, 2017b]. Tento dokument podrobně popisuje jednotlivé projevy změny klimatu a uvádí zde možná řešení jejich negativních dopadů, adaptační opatření, ke kterým by Česká republika měla směřovat, ale například také uvádí indikátory zranitelnosti.

Tabulka 11: Národní akční plán adaptace na změnu klimatu

Rok vydání	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2017	- Sucho jako <i>kombinované riziko s multiplikativním efektem</i> - Sucho jako <i>přírodní katastrofa</i>	- Zlepšit hospodaření se srážkovými vodami (sídla, výrobní sféra) - Zvýšení přirozené retenční schopnosti vodních toků a niv - Navrhnoutí úpravy legislativy pro krizovou situaci Dlouhodobé sucho	- Lidská společnost - Zemědělství, lesnictví - Ekosystémy, Biodiverzita - Lidské zdraví

	- Dlouhodobé sucho přímo zařazeno pod problematiku <i>environmentální bezpečnosti</i>	- Investice do zavlažovacích systémů - Podpora malých vodních nádrží pro účely závlah a retence v zemědělské krajině	- Průmysl a energetika - Doprava
--	---	---	-------------------------------------

Zdroj: MŽP, 2017b. (kráceno)

Národní akční plán adaptace na změnu klimatu vyniká v tom smyslu, že nabízí velmi podrobné rozpracování adaptačních opatření a úkolů, které má státní správa v tomto směru splnit. Řečový akt sekuritizace je i v tomto dokumentu patrný, opět se zde objevuje odkaz na *katastrofu* či *bezpečnost*. Co se týče entit, které jsou ohroženy zkoumanou hrozbou, dokument jich zmínil velký počet; za referenční objekt podle Kodaňské školy tak dokument označuje *lidské společenství* včetně jeho mnoha složek (*zemědělství, průmysl...*), ale také *životní prostředí* skrze výrazy jako *ekosystém* či *biodiverzita*.

Dříve než se dostanu ke zcela zásadnímu dokumentu, který se věnuje problematice sucha, a to ke Koncepti ochrany před následky sucha pro území České republiky, je potřeba představit **Meziresortní komisi VODA-SUCHO**. Počátky této skupiny sahají do roku 2014, kdy **ministr životního prostředí** Richard Brabec navrhl vytvoření pracovní skupiny SUCHO. Po dohodě s **ministrem zemědělství** Marianem Jurečkou se pak tato skupina spojila s již existující pracovní skupinou VODA; tímto vznikla Meziresortní komise VODA-SUCHO. Cílem této komise bylo „*připravit návrh koncepce ochrany před negativními dopady sucha pro území České republiky, která by v blízké až střednědobé budoucnosti zajistila obdobnou komplexní připravenost z hlediska problematiky sucha*“ [Web 41]. V souvislosti s aktivitami Komise VODA-SUCHO byl vytvořen informační webový portál **suchovkrajine.cz**. Tato webová stránka má sloužit především pro informování veřejnosti o problematice sucha.

Mezi členy Komise najdeme experty z různých institucí; patří mezi ně MŽP, MZe, ČHMÚ, VÚV TGM, AOPK ČR, či také experti z akademické sféry z AV ČR, UK a další [VODA-SUCHO, 2018]. Právě tato komise sestavila odborné podklady, na jejichž základě byl připraven strategický dokument **Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky**. Vypracování této koncepce bylo uloženo resortům **Ministerstva životního prostředí** a **Ministerstva zemědělství** v roce 2015; schválena pak byla Vládou ČR v roce 2017.

Koncepce na ochranu před následky sucha pro území ČR je postavena na několika tematických pilířích, které jsou rozvedeny do konkrétních opatření. Jedná se o zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny, o úpravu zemědělství pro ochranu množství a kvality vody, o rozvoj vodních zdrojů, o zásady zodpovědného hospodaření s vodou a o vytvoření informační a komunikační platformy o suchu. MZe popisuje tuto koncepci jako strategický dokument, který se zaměřuje na „*cíle pro ochranu před suchem a navrhuje komplex opatření, kterými je možné nepříznivé důsledky sucha a nedostatku vody zmírnit či zcela eliminovat*“ [Web 42]. Jedná se o opatření jak legislativní, tak organizační, technická a ekonomická. Koncepce tak rozvádí opatření, která byla navrhována v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu analyzovaném na předchozí straně [MZe; MŽP, 2017: 3-4].

Tabulka 12: Koncepce na ochranu před následky sucha pro území ČR

Rok vydání	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2017	- Problematika sucha se stává <i>naléhavou</i> - Sucho jako <i>riziko</i>	- Opatření v oblasti informovanosti skrze monitoring a predikce výskytu sucha - Udržení rovnováhy mezi potřebou vody a vodními zdroji - Obnovování přirozeného vodního režimu krajiny - Legislativní opatření včetně návrhu nové hlavy zákona o vodách zaměřené na zvládnutí sucha	- Život a zdraví obyvatel - Hospodářství - Životní prostředí - Kvalita života v ČR

Zdroj: MZe; MŽP, 2017. (kráceno)

Nejprve jsem se zaměřila na řečový akt sekuritizace v rámci této koncepce; sucho je zde sice označováno jako riziko a je zde zdůrazněna naléhavost problému, jde však pouze o jednotky výrazů. Vzhledem k tomu, že celá tato koncepce je zaměřena pouze na problematiku sucha, lze v porovnání s ostatními dokumenty říci, že tato koncepce je velmi málo zatížena bezpečnostní terminologií v souvislosti s hrozbou sucha. Referenční objekt je v koncepci představen především jako obyvatelstvo ČR, kdy sucho ohrožuje jejich *životy, zdraví, kvalitu života a hospodaření*; nechybí zde však také zmínka o ohrožení *životního prostředí*. Samotný vznik této koncepce, která je zaměřená pouze na problematiku sucha, může být vnímán jako sekuritizační krok, jelikož se tato koncepce zaměřuje na ochranná opatření před suchem.

Tato koncepce, která vzešla z práce expertní komise VODA-SUCHO složené z velké části z vědecké komunity, se soustředí především na opatření, která pomohou zmírnit dopady sucha na území České republiky. Koncepce tak obsahuje rozsáhlý výčet opatření z oblasti zemědělství, vodních zdrojů, úpravy krajiny či informovanosti o suchu. Tato opatření se podle Kodaňské školy mezi opatření mimořádná řadit nedají. Pozornost musíme věnovat návrhu legislativního opatření v podobě novely vodního zákony zaměřené na sucho, kdy koncepce mimo jiné navrhuje, aby součástí novely vodního zákona bylo nastavení procesů, které by zavedly plánování pro zvládání sucha. Nástrojem pro tento cíl by se měl podle koncepce stát Plán pro zvládání sucha (PZS), jehož hlavním cílem by bylo předcházet vzniku krizové situace. Zároveň by v obdobích, kdy hrozí nedostatek vody, byly svolávány Komise pro zvládání sucha [MZe; MŽP, 2017: 51-52].

V neposlední řadě je důležité na tomto místě zmínit také založení **Národní koalice na boj proti suchu**, která vznikla na konci srpna roku **2018**. Tuto koalici založil **ministr životního prostředí** Richard Brabec a součástí této koalice vedle zástupců MŽP, MZe a MMR jsou také zástupci vědecké sféry z Univerzity Karlovy, CzechGlobe, či České zemědělské univerzity. V koalici také nechybí zástupci odborných organizací jako jsou ČHMÚ, VÚV TGM či Česká geologická služba, ani zástupci Svazu měst a obcí ČR a další instituce. Tato koalice byla založena, aby sloužila především jako nezávislý odborný orgán, který poskytne platformu pro zástupce jak státní, tak vědecké sféry. Primárním úkolem koalice je tak snaha co nejúčinněji čelit a předcházet problémům se suchem. Koalice měla původně fungovat jako orgán, který se pravidelně schází a konzultuje či popřípadě dohlíží na přístup státu k problematice sucha [Stanová, 2018]. Původní úmysl byl setkávat se v rámci této koalice jednou za dva měsíce, za necelé tři roky od jejího založení se však setkala teprve pětkrát a naposledy to bylo v květnu roku 2020 [Web 43]. Otázkou zůstává, proč je tato koalice poslední rok nečinná, může to být z důvodu absence akutních projevů sucha či z důvodu implementace nových opatření a investic. Vytvoření takovéto koalice nemusí nutně znamenat sekuritizační krok, jedná se však o velmi zajímavý jev; státní správa v tomto případě přímo sahá po spolupráci s vědeckou komunitou, což dle mého názoru značí, že aspoň v roce založení zde byla velká poptávka po odborném řešení.

V problematice sucha hraje vedle Ministerstva životního prostředí důležitou roli **Ministerstvo zemědělství**; právě u činnosti Národní koalice pro boj se suchem, či komise VODA-SUCHO nebo u vypracování Koncepce na ochranu před následky sucha pro území ČR, vidíme spolupráci mezi těmito dvěma rezorty, a proto je důležité se zaměřit i

na toto ministerstvo jako na důležitého sekuritizačního aktéra hrozby sucha. Co se týče koncepce a strategie vydávaných v gesci Ministerstva zemědělství ve zkoumaném období, nejdříve se zaměřím na dokument s názvem **Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství do roku 2015**, která byla vytvořena roku 2011. Obecný cíl této koncepce je vytvořit v České republice takové podmínky, aby byly uspokojeny požadavky na užívání vod a zároveň aby vody a vodní ekosystémy byly dostatečně chráněny. Mezi dlouhodobé cíle pak dokument řadí ochranu vod jako složky životního prostředí, vodohospodářské služby a ochranu před povodněmi [MZe, 2011: 15-16]. Tento dokument se tedy mimo jiné věnuje „prevenci škodlivých účinků vod“, mezi které řadí povodně i sucho. Suchu je zde však věnována minimální pozornost, většina navrhovaných opatření míří na ochranu před povodněmi. Dokument pokrývá opatření na ochranu před negativními účinky sucha vágní větou „*postupně se přizpůsobit předpokládané změně klimatu*“ [MZe, 2011: 16]. Pokud jsou navržena konkrétní opatření, je to v souvislosti s řešením problematiky povodní, například v kontextu snahy zadržetí vody v krajině. Jinak je ovšem tato problematika v dokumentu popsána následovně: „*Zatímco výskyt povodní vedl k zásadním systémovým krokům ke zlepšení ochrany před jejich účinky, občasný výskyt sucha a nedostatku vody v některých regionech dosud není vnímán jako vážný a aktuální problém*“ [MZe, 2011: 8]. Po analýze tohoto dokumentu skrze sekuritizační teorii můžeme konstatovat, že tento dokument není součástí sekuritizačních kroků MZe, co se týče hrozby sucha. Chybí zde sekuritizační řečový akt, stejně tak dokument neobsahuje pro tuto oblast žádná konkrétní opatření, natož mimořádná.

V roce 2016 Ministerstvo zemědělství vydalo **Strategii resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030**. Tento dokument se s ohledem na klimatické změny věnuje rozvoji agrárního sektoru včetně lesnictví a vodního hospodářství [MZe, 2016: 3].

Tabulka 13: Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030

Rok vydání	Řečový akt sekuritizace	Navrhovaná opatření	Referenční objekt
2016	- Sucho jako <i>hrozba</i> - Sucho jako <i>riziko</i> spojené se změnou klimatu	- Obnova a budování krajinných prvků a malých vodních nádrží - Vytvoření informačního systému monitorujícího zemědělské sucho - Zvýšení retenční schopnosti krajiny	- Životní prostředí, vodní režim krajiny - Zemědělství: kvalita úrody - Společnost - Lesy

- Sucho jako těžko pojistitelné riziko	- Legislativní změny: využívání srážkových vod, uplatnit principy „uživatel a znečišťovatel platí“, zařadit oddíl k podpoře na ochranu před suchem do legislativy - Rekonstrukce a rozvoj závlahových systémů v oblastech historicky nejpostihovanějších suchem	- Rekreační a produkční rybníkářství
--	--	--------------------------------------

Zdroj: MZe, 2016. (kráceno)

Tuto strategii dělí od koncepce vodohospodářské politiky pět let a za tu dobu vidíme značný posun ve vnímání problematiky sucha. Ve strategii z roku 2016 nacházíme jasný sekuritizační řečový akt, kdy je sucho označováno za *riziko* pro velký počet referenčních objektů. Strategie obsahuje dlouhý výčet opatření na podporu rozvoje zemědělství včetně dalších odvětví jako je lesnictví, včelařství, rybníkářství, myslivectví a vodohospodářství. Opatření, která se konkrétně týkají sucha, jsou poměrně obsáhlá, strategie mimo jiné i zmiňuje změny v legislativě za účelem ochrany před suchem.

5.2.5 Státní aktéři: Legislativní ukotvení ochrany před suchem na celostátní úrovni

V České republice má zákonodárnou moc (tedy moc přijímat ústavní zákony a zákony ostatní) Parlament České republiky, který se skládá z Poslanecké sněmovny a Senátu. Jedná se především o odborné orgány Vlády ČR, které navrhnou zákony nové či změny v zákonech stávajících; návrh zákona však kromě Vlády ČR může být navrhnut i poslancem, skupinou poslanců, Senátem či krajskými zastupitelstvy. Co se týče změn Ústavy, ta může nastat pouze schválením ústavních zákonů. Součástí procesu schvalování zákonů je tedy nejdříve Poslanecká sněmovna, která po případném schválení postupuje navrhaný zákon Senátu, který dále putuje k prezidentu ČR pro podpis; Senát i prezident mohou návrh zákona vrátit do Poslanecké sněmovny. [Web 44].

Jak již víme, proces sekuritizace probíhá od aktéra sekuritizace směrem k publiku, které musí pro úspěšnou sekuritizaci daného tématu ono téma přijmout jako hrozbu. Koncept publika jsem již podrobně probrala v teoretické části, kde jsem zdůraznila, že pro cíl mého výzkumu využiji diferenciaci publika, které představil Martinovský a do jisté míry i Balzacq. Pro tento výzkum tak v první řadě publikum představuje veřejnost, která poskytuje morální podporu pro sekuritizační krok, v druhé řadě se pak jedná o schválení orgány veřejné správy neboli o formální podporu sekuritizačního kroku. Když zasadíme proces přijímání zákonů do teorie sekuritizace, subjekt, který vykonává

sekuritizační krok skrze navrhnutí zákona, je sekuritizační aktér. Naopak pak subjekt, který přijímá tento zákon, je formální publikum. V tomto případě tak můžeme za sekuritizačního aktéra označit orgány Vlády ČR (jako je MŽP či MZe) a další aktéry, kteří navrhnou zákony; za publikum pak můžeme označit Parlament České republiky, neboť přijetí navrhovaného zákona, který se dá označit jako mimořádné opatření ve směru řešení hrozby sucha, může být označeno jako akceptace dané hrozby relevantním publikem.

Audit národní bezpečnosti z roku **2016** uvádí, že „*stávající legislativa není v oblasti ochrany před suchem dostatečná*“ [MV, 2016: 79] a Audit tak navrhuje změnu stávajících předpisů. Právě na tyto změny, které jsou klíčové pro výzkum procesu sekuritizace hrozby sucha v České republice, se tato kapitola zaměřuje.

5.2.5.1 Možná změna Ústavního zákona o bezpečnosti České republiky č. 110/1998 Sb.

„*Patrně nejlepším příkladem mimořádných opatření v ČR je vyhlášení krizových stavů – stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu – kdy běžné fungování společnosti je nahrazeno udělením mimořádných pravomocí či mimořádných povinností*“ [Martinovský, 2016: 103].

Ústavní zákon o bezpečnosti ČR představuje základní rámec bezpečnostní politiky České republiky. Mimo jiné ukotvuje možnost vyhlášení *krizového stavu*, a to konkrétně *stavu nouzového, ohrožení státu a válečného stavu*. Na základě tohoto ústavního zákona je to Vláda ČR, kdo může vyhlásit stav nouze, a to pokud dojde k živelné pohromě, ekologické či průmyslové havárii a nehodě či k jiným nebezpečím, které „*ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost*“ [Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.].

Vláda při vyhlášení nouzového stavu může použít *mimořádná opatření* ke zvládnutí tohoto stavu podle krizového zákona č. 240/2000 Sb. Stav nouze byl vyhlášen před rokem 2020 (kdy propukla pandemie koronaviru a nouzový stav byl vyhlášen opakovaně) celkem ve čtyřech případech; v roce 2002, 2006 a 2013 z důvodů rozsáhlých povodní, v roce 2007 pak byl tento stav vyhlášen z důvodu orkánu [Web 45].

Článek 2 tohoto ústavního zákona zní: „*Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně, může se vyhlásit podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace nouzový stav, stav ohrožení státu*

nebo válečný stav“ [Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.]. Vidíme tedy, že za možnou ohroženou entitu neboli referenční objekt je pro vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu či válečného stavu považován nejen *stát ČR* a jeho *bezpečnost a suverenita*, ale také *člověk, jeho majetek* či *životní prostředí*.

Čtvrtý typ krizového stavu je tzv. *stav nebezpečí*, který je ukotven v krizovém zákoně č. 240/2000 Sb. Tento stav je vyhlášován hejtmanem kraje (nebo primátorem Prahy), „*jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu [jako je tomu v případě nouzového stavu], a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek integrovaného záchranného systému nebo subjektů kritické infrastruktury*“ [Zákon č. 240/2000 Sb.]. V tomto přesném znění nacházíme referenční objekty možného nebezpečí, a to *životy občanů ČR, jejich majetek*, ale také *životní prostředí*.

Pro tuto práci je podstatná možnost novely ústavního zákona o bezpečnosti ČR, kterou představil **ministr vnitra** Jan Hamáček v červnu **2020**. Jedná se především o reakci na pandemii koronaviru; v současné podobě není možné vyhlásit stav nebezpečí plošně pro celé území České republiky, mohou tak činit pouze hejtmani konkrétního kraje. Novela ústavního zákona by toto měla změnit a byla by to tak i Vláda ČR, která by mohla vyhlásit stav nebezpečí, a to nejen pro část, ale i pro celé území České republiky. Jednalo by se tak o „mezistupeň“ mezi stavem běžným a stavem nouzovým. K této novele ministr vnitra prohlásil, že „*nám mnohem lépe umožní reagovat na situaci, kdy ohrožení života, zdraví, majetku, životního prostředí nebo bezpečnosti nedosahuje značného rozsahu, a není tak nutné vyhlásit stav nouze*“ [Web 46].

I když je příprava této novely primárně spojována se zkušeností s pandemií koronaviru, stav nebezpečí by se nevztahoval jen na ochranu zdraví a života; za referenční objekt daného nebezpečí je kromě *člověka* považován i *majetek* nebo *životní prostředí*. Toto potvrdil ministr vnitra svým vyjádřením: „*Musíme aktuální zkušenosti využít a co nejrychleji je promítnout do zákonů, aby nám do budoucna umožnily pružněji reagovat na pandemii nebo riziko velkého rozsahu, jako je sucho nebo kyberútok*“ [Web 47]. V únoru **2021** pak Vláda ČR schválila návrh předpisu, který v budoucnu umožní ukotvit stav nebezpečí do tohoto ústavního zákona [Web 48].

Návrh novely zákona o bezpečnosti České republiky s odkazem na riziko sucha může být podle Kodaňské školy pokládán jako jasný sekuritizační krok v procesu sekuritizace hrozby sucha, a to i přes to, že návrh této novely ještě není schválen a byl pouze představen. Vyhlášení stavu nebezpečí je možné označit za *mimořádné opatření*,

protože bude možné „omezit vlastnické právo, svobodu pohybu a pobytu, právo pokojně se shromažďovat, podnikat či právo na nedotknutelnost osoby a obydlí. Na rozdíl od stavu nouze však nebude možné omezit právo na stávku“ [Web 46].

V souvislosti se změnou ústavního zákona o bezpečnosti a ukotvení vyhlášení stavu nebezpečí v tomto zákoně bude potřeba nové právní úpravy krizového zákona č. 240/2000 Sb., kde budou upraveny podrobnosti k vyhlášení stavu nebezpečí [Návrh zákona]. Krizový zákon, neboli zákon o krizovém řízení č. 240/2000 Sb., „stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace [...] a při jejich řešení a při ochraně infrastruktury“ [Zákon č. 240/2000 Sb.]. Krizový zákon je pro tuto problematiku důležitý, neboť jak již bylo zmíněno, tzv. stav nebezpečí je ukotven právě v tomto zákoně. Dále je důležité uvést, že byl tento zákon novelizován skrze novelu vodního zákona, které se budu věnovat v následující kapitole. Nově tak zákon stanovuje jasné rozdělení kompetencí orgánů pro sucho a krizových orgánů v situacích, kdy dojde k vyhlášení krizové situace právě z důvodu nedostatku vody [Web 49].

5.2.5.2 Novela vodního zákona

Nová část vodního zákona (zákon č. 254/2001), která nese název **Zvládání sucha a stavu nedostatku vody**, byla v roce **2019** schválena vládou a posléze v roce **2020** schválena Parlamentem ČR; účinnosti nabyla 1. února 2021. Schválený návrh novely zákona byl vytvořen **Ministerstvem životního prostředí** a **Ministerstvem zemědělství** [Web 50].

Tato novela pro své účely definuje stav sucha jako hydrologické sucho a stav nedostatku vod jako stav, „kdy v důsledku sucha požadavky na užívání vod převyšují dostupné zdroje vod, a je nezbytné omezovat hospodaření s vodou a provádět další opatření“ [Zákon č. 254/2001 Sb.]. Cílem této „suché hlavy“ vodního zákona je především nastavit operativní řízení v období, kdy panuje sucho či nedostatek vody. Novela tak legislativně vymezuje vytvoření Plánů pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody (dále jen Plány), jejichž cílem je „přispět k zvládnutí mimořádné situace, aniž by musel být vyhlášen stav podle krizového zákona“ [Glogar, 2021].

Z novely vodního zákona dále vyplývá, že budou vytvořeny krajské komise pro zvládání sucha a nedostatku vody, které na základě Plánů „budou moci vyhlášovat „stav nedostatku vody“ a uplatnit určitá omezení pro užívání vody, např. pro zalévání nebo napouštění bazénů“ [Web 50]. Vedle krajských komisí pro sucho bude také působit

ústřední komise. Krajská komise může vyhlásit stav nedostatku vody a při tomto stavu může jak krajská komise, tak ústřední, vydat na dobu nezbytně nutnou opatření, která jsou vypsána v následující tabulce. V tabulce je zanesen i referenční objekt stavu nedostatku vody z důsledku sucha podle této novely.

Tabulka 14: Novela vodního zákona: Zvládání sucha a stavu nedostatku vody

Rok schválení Vládou ČR/ Parlamentem ČR	Opatření, která mohou vydat krajské či ústřední komise pro sucho na základě zákona 254/2001 Sb.	Referenční objekt
2019/2020	<p>„a) obecné nakládání s povrchovými vodami bez náhrady upraví, omezí nebo zakáže, b) povolená nakládání s vodami bez náhrady upraví, omezí nebo zakáže, c) omezí užívání pitné vody z vodovodu pro veřejnou potřebu, d) uloží vlastníkovu vodního díla mimořádnou manipulaci na vodním díle nad rámec schváleného manipulačního řádu, e) nařídí vlastníkovu technického zařízení, které slouží pro odběr ze záložního zdroje vody, jeho zprovoznění, pokud je to technicky možné tak, aby bylo možné tento záložní zdroj vody využít, f) upraví minimální zůstatkový průtok nebo minimální hladinu podzemních vod stanovené v povolení k nakládání s vodami, nebo stanoví minimální zůstatkový průtok nebo minimální hladinu podzemních vod, g) nařídí vlastníkovu potřebného vodohospodářského zařízení jeho zprovoznění a poskytnutí k řešení stavu nedostatku vody, pokud je to technicky možné, nebo h) nařídí mimořádné sledování množství a jakosti vod.“ [Zákon č. 254/2001 Sb.]</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Základní lidské potřeby - Hospodářská činnost - Životní prostředí

Zdroj: Zákon č. 254/2001 Sb., Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

Podle konceptů sekuritizační teorie můžeme tuto novelu označit jako ustanovení *mimořádných opatření*, neboť novela zahrnuje taková opatření, která obsahují jisté omezování práv a svobod občanů ČR a obsahují tedy možnost donucení ze strany státu [Martinovský, 2016: 67]. Jedná se například o omezení či zákaz nakládání s vodami, omezení užívání pitné vody, nařízení vlastníkovu technického či vodohospodářského

zařízení a další. Jako referenční objekt hrozby sucha je v tomto zákoně uveden *člověk a jeho potřeby, hospodářství a životní prostředí*.

Podle **Metodiky k přípravě plánů pro zvládnutí sucha a nedostatku vody**, která byla vydána v červnu 2021 (jedná se tedy o velmi aktuální dokument), MŽP a MZe uvádí základní východiska pro vytvoření Plánů pro zvládnutí sucha a nedostatku vody. V rámci této Metodiky můžeme nalézt kapitolu *Krizová situace dlouhodobé sucho*, kde metodika zadává, jak dále postupovat, pokud opatření, která jsou zavedena Komisí pro sucho, nejsou dostačující. Taková situace může nastat, když je ohrožena kritická infrastruktura, nelze zajistit náhradní dodávky pitné vody, průběh sucha a nedostatku vody se nedaří zvrátit a předpověď na další týdny vypadá nepříznivě. Také dále pokud hrozí z důvodu špatných hygienických podmínek epidemie či když kraj nedisponuje hmotnými a finančními prostředky na zvládnutí situace, může hejtman kraje vyhlásit krizový stav podle krizového zákona. V takové situaci pak zasedá krizový štáb společně s krajskou komisí pro sucho, kdy tato komise nadále vykonává svoji činnost [MZe; MŽP, 2021: 34].

5.3 Vnímání sucha jako hrozby veřejností

Součástí sekuritizační teorie je důležitý koncept *publika*, které má být přesvědčeno o dané hrozbě skrze sekuritizační kroky a v návaznosti má akceptovat mimořádné opatření s hrozbou spojené. Kodaňská škola přímo uvádí *veřejnost* jako publikum pro sekuritizační akt, a proto se v této kapitole zaměřím na to, jak česká veřejnost vnímá sucho a zda ho považuje za hrozbu.

Pro analýzu veřejného mínění o suchu jako o možné hrozbě jsem se rozhodla zanalyzovat dostupná šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) ze zkoumaného období. Dále se tato kapitola opírá o reprezentativní studii veřejného mínění z roku 2018 s názvem *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí*. Pro nejaktuálnější představu o vnímání sucha byly vybrány výzkumy od agentury Median z roku 2020, které se obecně zaměřují na nejpálčivější hrozby pro českou společnost.

Co se týče průzkumů CVVM, první dostupné šetření, které se zabývá vnímáním hrozeb českou veřejností a klade otevřené otázky na toto téma, je šetření z roku **2015** s názvem *Obavy veřejnosti, pocit bezpečí a spokojenost s činností policie*. Průzkum kladl dotazovaným (kteří v předchozí otázce uvedli, že z něčeho mají obavy) otázku „Z čeho máte obavy?“. Ve výčtu odpovědí respondentů není sucho zmíněno a nejednalo se tedy o častou odpověď [CVVM, 2016]. Stejný výsledek mělo i šetření z roku **2016** s názvem *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku* [CVVM, 2017].

Stejná otázka s otevřenou odpovědí byla položena v šetření s názvem *Veřejnost o svých obavách, pocitu bezpečí a spokojenosti s policií* z roku **2018**; na dotaz, z čeho mají obavy, mohli odpovědět až dvěma otevřenými odpověďmi. Zde poprvé objevujeme jako odpověď sucho, kdy 5 % respondentů tuto obavu uvedlo jako první, dalších 6 % respondentů pak jako druhou. Šetření tak dospívá k závěru, že v porovnání s výzkumem z roku 2016 se „*podstatně zvýšily obavy spojené se změnami životního prostředí, kde lidé často uváděli sucho, případně globální oteplování*“ [CVVM, 2019a: 3]. Ve stejném šetření o rok později, tedy v roce 2019, autoři uvádějí, že došlo k „*nárůstu obav o zhoršování životního prostředí (o 8 procentních bodů)*“ [CVVM, 2019b: 1]; sucho zde však explicitně na rozdíl od roku 2018 opět není zmíněno.

K zajímavým výsledkům došlo CVVM v červenci **2019**, kdy uspořádalo šetření na téma *Celospoolečenské hrozby podle veřejnosti*. Šetření si v první řadě dalo za cíl vyzkoumat, jakou hrozbu vnímá česká veřejnost jako nejpálčivější. Dotazník dal

respondentům na výběr z 26 hrozeb (nebyla to tedy forma otevřené odpovědi). Výsledek ukázal, že z předložených hrozeb respondenti vidí jako nejvíce ohrožující „*Dlouhodobé výkyvy počasí, např. dlouhodobé sucho, dlouhodobě extrémně vysoké nebo nízké teploty apod.*“ [CVVM, 2019c: 2]. Zároveň byla tato hrozba dotazovanými vybrána v další otázce jako ta, na kterou jsme v České republice velmi málo připraveni (nízká míra připravenosti); hůře na tom jsme podle dotazovaných pouze u válečného konfliktu. Šetření na základě sebraných dat dospělo k závěru, že „*pokud budeme chápat vnímané riziko jako vysokou míru ohrožení a zároveň malou připravenost, můžeme konstatovat, že jako nejrizikovější skutečnosti jsou vnímány dlouhodobé výkyvy počasí, stárnutí populace a prohlubování ekonomických rozdílů mezi skupinami obyvatel*“ [CVVM, 2019c: 4].

Studie z roku **2018** s názvem *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí*, která bude sloužit jako hlavní zdroj pro tuto kapitolu, obsahuje i konkrétní výzkum na téma sucho. Jako důvod výběru tohoto tématu je zde uvedena aktualita tohoto tématu, kdy víme, že v roce 2018 ČR trpělo již třetím rokem obdobím dlouhodobého sucha. V první části výzkumu, kdy se studie zaměřuje na problémy životního prostředí obecně, výzkum došel ke zjištění, že česká veřejnost považuje sucho za závažný problém. **79 %** respondentů na otázku, zda sucho představuje závažný problém, odpovědělo *rozhodně ano, spíše ano a ano* [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 177]. Samotný výzkum *Česká veřejnost a sucho 2018* se podrobně zabýval problematikou sucha a respondentům je na toto téma kladen větší počet otázek. Autoři výzkumu tak zjistili, že „*přibližně tři čtvrtiny české veřejnosti se shodují, že pokud by se český stát aktivně nevěnoval problémům se suchem, situace v této oblasti se v příštích dvaceti letech zhorší*“ [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 224].

V další otázce autoři studie poskytli seznam možných dopadů sucha a položili respondentům otázku, „*Jak je podle Vašeho názoru pravděpodobné či nepravděpodobné, že Českou republiku do 20 let postihnou následující dopady sucha?*“. Výzkum pak dochází k závěru, že Češi si sucho spojují s celou řadou závažných dopadů. „*Když sečteme procenta lidí, kteří vnímají uvedené problémy se suchem už nyní, s těmi, kteří považují za velmi či spíše pravděpodobné zhoršení během příštích dvaceti let, vnímá jednotlivá uvedená rizika jako reálnou hrozbu 73,6 % až 91,7 %*“ [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 225-226] obyvatel ČR. Mezi největší rizika spojená se suchem respondenti řadí úbytek povrchových vod, zvýšení cen jak potravin, tak vody, dále neúrodu, požáry a odumírání českých lesů. Z tohoto průzkumu tak vyplývá, že většina

české veřejnosti v roce 2018 považovala sucho za závažný problém a vývoj do budoucnosti viděla negativně.

Zajímavé výsledky ukázaly také odpovědi respondentů na otázku „*V jaké oblasti svého života si všímáte či nevšímáte v posledních letech dopadů sucha?*“. Nejčastěji si obyvatelé ČR všímají sucha na procházkách přírodou, a to celkem 62,7 % dotazovaných (velmi často nebo často). Velmi často nebo často vnímají obyvatelé ČR sucho také na svých zahradách, a to konkrétně 63,1 % z těch, co zahradu vlastní. Z vlastníků studen vnímá nedostatek vody ve své studni 39,8 % dotazovaných. Výzkum na závěr uvádí, že obecně má *zkušenost se suchem* velmi často nebo často necelých **80 %** české veřejnosti [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 223-224]. Pro můj výzkum relevantní výsledek přináší i otázka, kdo by měl být podle respondentů zodpovědný za aktivity proti suchu. První dvě příčky zodpovědných subjektů za boj proti suchu obsadilo Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství. Dále respondenti vybrali nejčastěji za zodpovědný subjekt správy povodí a českou vládu, nejméně pak naopak ekologická sdružení. Výzkum tak dochází k závěrům, že je zřejmé, „*že řešení sucha očekávají především na celostátní systémové úrovni*“ [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 227].

K zajímavému závěru došel také exkluzivní průzkum společnosti Median pro Český rozhlas, který byl zveřejněn na konci **dubna 2020**, tedy necelé dva měsíce po vypuknutí pandemie koronaviru v ČR. Průzkum došel k závěrům, že „*koronavirové nákaze i ekonomickým dopadům navzdory lidé v následujících měsících považují za největší hrozbu sucho a další projevy klimatických změn*“ [Štefan, 2020]. Konkrétně **85 %** dotázaných uvedlo, že se bojí sucha a dalších projevů klimatických změn; z toho 54 % uvedlo *rozhodně ano*, 31 % respondentů pak *spíše ano*. Sucho a další projevy klimatických změn tak před rokem představovalo větší hrozbu pro obyvatele ČR než ekonomická krize, další vlna virové nákazy, ozbrojený konflikt, společenská izolace či oslabení demokracie [Štefan, 2020].

Když se podíváme na stejný výzkum agentury Median pro Český rozhlas zhruba o půl roku později, tedy z **listopadu 2020**, výsledky jsou už poněkud odlišné. Na otázku „*Považujete následující jevy za závažné hrozby pro společnost v následujících měsících?*“ nejvíce respondentů odpovědělo ekonomickou recesí, dále další vlnu virové nákazy, společenskou izolaci a kybernetické útoky. Sucho a další projevy klimatických změn se tedy po pouhém půl roce dostaly z prvního na páté místo. V listopadu sucho považovalo za závažnou hrozbu **58 %** respondentů [Součková; Navrátilová, 2020]. Důvodů pro tuto rychlou změnu může být několik; dle mého názoru to bylo z důvodu,

že byl rok 2020 velmi dynamický co se týče koronavirové pandemie a v dubnu společnost ještě netušila, o jak dlouhodobý problém se bude jednat. V listopadu se česká společnost nacházela uprostřed druhé velké vlny a jen za listopad se zdvojnásobil počet obyvatel ČR, kteří v důsledku koronaviru zemřeli [Zlámal; ČTK, 2020]. Druhým důvodem je podle mého názoru změna v projevech sucha, kdy v dubnu byla v České republice situace kritická a sucho nepanovalo pouze na 6 % území ČR [Žák, 2020]. Naopak v říjnu po srážkově bohatých letních a podzimních měsících nebylo pozorováno půdní sucho a dokonce na 98 % území ČR bylo více půdní vláh, než je obvyklý stav [Jechová, 2020]. Tento názor vychází z domněnky, že vnější projevy hrozby, které jsou snadno viditelné či citelné, ve velké míře ovlivňují mínění společnosti; k tomuto problému se ještě vrátím v rámci vnější diskuse.

Na základě zmíněných výzkumů však můžeme říci, že především v posledních letech (tedy od roku 2018) je česká veřejnost velmi vnímavá co se týče hrozby sucha a uvědomuje si negativní dopady tohoto jevu. Podle teorie sekuritizace tak můžeme konstatovat, že **publikum v podobě české veřejnosti ve zkoumaném období přijalo sucho jako bezpečnostní hrozbu** pro území České republiky.

5.4 Zhodnocení sekuritizace hrozby sucha v České republice

Pokud bychom se vrátili do teoretické části této diplomové práce, najdeme zde zdůrazněna tři kritéria úspěšné sekuritizace zkoumané hrozby podle teorie Kodaňské školy. V této kapitole se ke všem třem postupně vrátím a shrnu výsledky, ke kterým jsem došla skrze analýzu relevantních sekuritizačních aktérů a jejich výstupů.

Co se týče prvního kritéria, jedná se o *bezpečnostní řečový akt*, kdy je daná problematika prezentována jako hrozba pro referenční objekt. Zde můžeme konstatovat, že **za posledních deset let bylo sucho větším počtem sekuritizačních aktérů prezentováno jako hrozba** při dodržení gramatiky bezpečnosti, kdy se ve výstupech objevuje bezpečnostní terminologie včetně výrazů *nebezpečí*, *katastrofa*, *krize*, *urgentnost* a další. Tento sekuritizační krok splňují jak státní aktéři, tak další zkoumané subjekty včetně politických stran a některých neziskových organizací. Jako usnadňující podmínka procesu sekuritizace při řečovém aktu je vedle gramatiky bezpečnosti uváděna podle Kodaňské školy také autorita sekuritizačního aktéra. Jak jsme se dozvěděli v kapitole věnující se veřejnému mínění, česká veřejnost očekává, že bude problém sucha řešen na celostátní úrovni státními aktéry; zde lze tedy říci, že především státní aktéři jako aktéři, kteří vykonávají řečový akt, autoritu v této oblasti mají. Jako třetí usnadňující okolnost pro úspěšný řečový akt jsou vlastnosti hrozby, které můžeme chápat jako vnější projevy samotné hrozby, tedy sucha [Buzan; Waeber; Wilde, 2005: 44-45]. Zde můžeme konstatovat, že od roku 2015 do roku 2020 byly viditelné a citelné projevy hrozby sucha v podstatě na celém území České republiky; tyto vnější projevy sucha tak podle sekuritizační teorie usnadnily tento proces. Na základě výzkumu tak můžeme říci, že během zkoumaného období 2010 až do současnosti bylo sucho popisováno sekuritizačními aktéry skrze bezpečnostní diskurz jako hrozba pro referenční objekty a první kritérium tak bylo splněno.

Druhé kritérium úspěšné sekuritizace zkoumané hrozby bylo definováno jako *akceptace hrozby relevantním publikem*. Za prvé se jedná o veřejnost, která poskytuje sekuritizačnímu aktérovi *morální podporu*. Z kapitoly *Vnímání sucha jako hrozby veřejností* vyplynulo, že **česká veřejnost považuje sucho za relevantní hrozbu a požaduje její řešení**. K tomuto závěru došlo několik rozdílných studií, především se však jedná o poslední léta zkoumaného období, a to především o roky 2018 až 2020. Dále jako publikum můžeme vnímat subjekty, které poskytují formální podporu; tedy vládu ČR či Parlament ČR, který schvaluje navrhované zákony. Sekuritizační kroky v tomto ohledu

byly popsány v kapitole *Legislativní ukotvení ochrany před suchem na celostátní úrovni*; zde můžeme konstatovat, že dané publikum poskytlo *formální podporu* a schválilo zákony, které se zabývají problematikou sucha. Obecně tak můžeme říci, že **k roku 2021 byla hrozba sucha akceptována relevantním publikem.**

Třetí kritérium můžeme popsat jako *legitimizaci mimořádných opatření*. Návrhy mimořádných opatření byly spatřeny především ve výstupech státních aktérů, dále však nacházíme tuto legitimizaci v rámci české legislativy ve schválené novele vodního zákona, ale také v návrhu na změnu ústavního zákona o bezpečnosti. **Mimořádná opatření pro řešení hrozby sucha byla v České republice ve zkoumaném období legitimizována.** Na základě výzkumu tak lze konstatovat, že podle teorie Kodaňské školy je sekuritizační proces hrozby sucha **úspěšný**. Pokud využijeme dělení, které popsal Emmers, sekuritizace sucha je úspěšná jak v *diskurzivní* dimenzi (bezpečnostní řečový akt), tak v *nediskurzivní* dimenzi (přijetí mimořádných opatření) [Emmers, 2010: 140].

6. DISKUSE

V této kapitole bych se nejprve ráda zaměřila na vnější diskusi, kdy zhodnotím některé fenomény konceptů sekuritizace, se kterými jsem se setkala během svého výzkumu, a porovnáám je s teoretickými východisky sekuritizační teorie představené Kodaňskou školou. Nejdříve bych se chtěla pozastavit nad rolí médií v teorii sekuritizace. Během výzkumu sekuritizace sucha v České republice jsem narazila na zajímavý jev, a to jistou aktivistickou roli některých českých médií v problematice životního prostředí, či dokonce přímo v problematice sucha. Kodaňská škola přistupuje ke sdělovacím prostředkům jako k aktérům, kteří zprostředkovávají informace vyřčené sekuritizačními aktéry a nepřístupuje tak k médiím jako k relevantnímu aktérovi, který by mohl být součástí sekuritizačních kroků zkoumané hrozby [Martinovský, 2016: 75]. V rámci výzkumu sekuritizace sucha jsem ale narazila na sdělovací prostředky, které se věnují tématu sucha nad rámec „tradičních“ novin. Jako příklad zde můžu uvést online deník A2larm, který se prezentuje jako „*protiváha konzervativním webům a médiím ovládaným oligarchy*“ [Web 51]. Tento deník dává velký prostor tématům souvisejícím s životním prostředím nejen v České republice a konkrétně sucho uvádí jako „téma“; na stránkách online deníku tak můžeme najít články související s tématem sucha již od roku 2016 [Web 51]. Možná ještě vhodnějším příkladem média, který se výrazně věnuje tématu sucha, je český digitální Deník N. Od roku 2019 na svých stránkách publikoval přes 30 článků, rozhovorů či komentářů na téma sucho v ČR. Sucho patří mezi jeden z tzv. „tagů“; ten nese název *Sucho mění Česko* [Web 53]. V souvislosti s aktivitou těchto deníků stojí za zamyšlení, zda i tito aktéři nemohou hrát roli v sekuritizačních procesech (ať už jako aktéři nastolování tématu nebo jako sekuritizační aktéři), a nemusí tak jít pouze o „zprostředkovatele“, jak média popisuje přístup Kodaňské školy. V tomto ohledu se zde tak otevírá prostor pro výzkum médií jako možných sekuritizačních aktérů, na který však v této diplomové práci již nezbyl prostor.

V této části práce bych chtěla také dát prostor úvaze o vnějších projevech hrozeb a jejich roli v procesu sekuritizace. Kodaňská škola vnímá vnější projevy hrozby jako něco, co tento proces může usnadnit, nejedná se však o podmínku procesu sekuritizace. V tomto pojetí tak může být úspěšně sekuritizována i hrozba, která nemá žádné vnější projevy (teorie tímto připouští také sekuritizaci reálně neexistující hrozby). V rámci výzkumu sekuritizace sucha jsem narazila na zajímavý aspekt tohoto jevu. Sucho, které panovalo v období, na které se můj výzkum zaměřil, bylo velmi rozsáhlé a dlouhodobé;

postihlo v podstatě území celé České republiky a zároveň zde panovalo celých pět let. Můžeme tak říci, že vnější projevy zkoumané hrozby byly velmi viditelné a citelné. Jak ale můžeme posoudit, že samotné tyto projevy nepřispěly k sekuritizaci sucha více než bezpečnostní řečový akt sekuritizačních aktérů? V mé práci často citovaná studie z roku 2018 dospěla k závěru, že co se týče environmentálních problémů, „nejvíce obyvatel České republiky se obává hrozeb, které jsou viditelné a snadno představitelné, tedy těch, jež si umí představit na základě své běžné životní zkušenosti“ [Krajhanzl; Chabada; Svobodová, 2018: 128]. Mezi běžnou životní zkušenost se suchem tak můžeme řadit setkání české veřejnosti se suchem na procházkách přírodou či na svých zahradách, jak uvedl tento výzkum. V tomto směru tak nacházím jisté nedostatky v teorii sekuritizace představené Kodaňskou školou, neboť neklade na vnější projevy hrozby velký důraz a pouze je vnímá jako usnadňující okolnost při sekuritizačním procesu; v případě sucha v ČR bych však mohla namítat, že se jednalo o více než pouze „usnadňující“ okolnost. Co se týče výzkumu sekuritizace environmentálních hrozeb v České republice, v posledním desetiletí byly vypracovány práce na téma sekuritizace znečištění ovzduší, klimatické změny či degradace půd. Dle mého názoru česká veřejnost nemá běžnou životní zkušenost s těmito hrozbami, anebo nejsou tak snadno viditelné či představitelné. Naopak hrozba sucha je lehce představitelná a viditelná, a zároveň se týká podstatné většiny České republiky, kdy se s tímto jevem může „na procházce“ setkat každý.

Na závěr bych chtěla ještě dát prostor diskusi vnitřní, a to tedy jistě reflexi mého výzkumu sekuritizace sucha v České republice. Oproti původnímu záměru jsem byla nucena z důvodu omezeného rozsahu práce snížit počet zkoumaných sekuritizačních aktérů. Již na začátku jsem si byla vědoma, že na komplexní pokrytí této problematiky nemůže má práce zcela aspirovat a byla tak z výzkumu vynechána Evropská unie a její výstupy, co by možného sekuritizačního aktéra (popřípadě aktéra nastolujícího téma) při procesu sekuritizace sucha v České republice. Během výzkumu jsem však zjistila, že i v rámci České republiky nemohu pojmout všechny aktéry, které jsem původně zamýšlela. Byla jsem tak nucena omezit zkoumaný vzorek sekuritizačních aktérů a jejich výstupů, a to především v kapitole politické strany a nevládní neziskové organizace. Oproti původnímu záměru byl tak vzorek zkoumaných sekuritizačních aktérů menší, myslím ale, že i přesto se mi podařilo vystihnout podstatu sekuritizačních pohybů v rámci zkoumané skupiny aktérů. Naopak se domnívám, že výběr menší skupiny aktérů a následná podrobnější analýza jejich výstupů je užitečnější pro aplikaci sekuritizační teorie a tato práce tak umožnila zodpovězení výzkumných otázek vytyčených v této diplomové práci.

7. ZÁVĚR

Tato práce si kladla za cíl porozumět konstrukci hrozby sucha skrze teorii sekuritizace představené autory Kodaňské školy v díle *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Tato teorie vnímá možnou hrozbu ne jako objektivní jev, ale jako sociální konstrukci; pro účely výzkumu bezpečnosti tak autoři představili teorii sekuritizace spolu s konkrétními koncepty, jako je sekuritizační aktér, publikum či referenční objekt. Na základě událostí posledních let v České republice jsem se rozhodla analyzovat hrozbu sucha při použití teorie sekuritizace; cílem práce tak nebylo zjistit, zda se v případě sucha jedná o reálnou hrozbu pro Českou republiku (a referenční objekty), ale cílem bylo především porozumět konstrukci hrozby, která se dá řadit do oblasti environmentální bezpečnosti, a to konkrétně hrozby sucha na českém území.

První část mého výzkumu se týkala aktérů, kteří nastolují téma hrozby sucha; podle autorů Kodaňské školy se tato role v environmentálním sektoru bezpečnosti týká především vědecké sféry z přírodovědných oborů. Na případě sucha jsme se přesvědčili, že tento předpoklad se potvrdil; vědecké argumenty v této oblasti hrají velmi důležitou roli, kdy informují o hrozbě sucha na území ČR nejen širší veřejnost, ale také možné sekuritizační aktéry. Můžeme také konstatovat, že bezpečnostní řečový akt není specifický pouze pro aktéry sekuritizační a je tak možné jej nalézt i ve výstupech aktérů nastolujících téma sucha.

První výzkumná otázka, kterou jsem si na začátku výzkumu položila, zněla: „*Kdo jsou hlavní sekuritizační aktéři hrozby sucha v České republice?*“. Abych mohla zodpovědět tuto otázku, vybrala jsem podle teorie sekuritizace možné sekuritizační aktéry, kteří se běžně angažují v sekuritizačním procesu konstrukce hrozby; za prvé se tak jednalo o nestátní neziskové organizace, dále o politické strany a především o státní aktéry v podobě vlády a orgánů státní správy. V rámci analýzy sekuritizačních kroků **NNO** jsem dospěla k zajímavému zjištění, a to že v českém prostředí nestátní neziskové organizace nejsou součástí sekuritizačních pohybů při konstrukci hrozby sucha; předpoklad, že se nestátní sektor v podobě NNO v této oblasti angažuje, nebyl pro oblast problematiky sucha v České republice potvrzen. **Politické strany** na problematiku sucha upozorňují, ale ve většině případů se jedná o aktivity, které spíše nastolují téma; jako výjimku bychom mohli uvést stranu Starostové a nezávislí či Pirátskou stranu, které vykazaly jisté sekuritizační kroky.

Jako hlavními sekuritizačními aktéry hrozby sucha v České republice se tak ukázali být státní aktéři, především **orgány státní správy** v podobě **Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství** či **Ministerstva vnitra**. Pro analýzu sekuritizačních kroků těchto aktérů byly vybrány hlavní bezpečnostní a strategické dokumenty či koncepce vydané státní správou v posledních deseti letech. Zkoumané koncepce a strategie jasně využívaly gramatiku bezpečnosti v popisování hrozby sucha, sekuritizační řečový akt zde byl přítomen a zároveň zde byly patrné jasné návrhy mimořádných opatření v boji proti hrozbě sucha, které byly dokonce v posledních dvou letech ukotveny do české legislativy. V tomto ohledu je naprosto zásadní novela vodního zákona, která nabyla účinnosti na začátku tohoto roku, tedy roku 2021. Důležitá je v této oblasti také diskuse ohledně změny ústavního zákona o bezpečnosti.

Jak jsme se mohli přesvědčit, **Ministerstvo životního prostředí** hraje zásadní roli v procesu sekuritizace sucha na území České republiky. Toto ministerstvo stojí za velkou většinou strategií, plánů, koncepcí a politik, které se věnují hrozbě sucha a ve kterých je jasný bezpečnostní řečový akt. Jedním z nejdůležitějších dokumentů je v tomto ohledu *Koncepce environmentální bezpečnosti*, jejíž samotná povaha a přítomnost problematiky sucha na jejích stránkách jasně ukazuje sekuritizační pohyby. Neméně důležitou pro výzkumný problém je *Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR*; jedná se o první koncepci, která se věnuje pouze problematice sucha. Na této koncepci vedle MŽP pracovalo také **Ministerstvo zemědělství**, které můžeme označit za dalšího důležitého sekuritizačního aktéra. Mimo to stojí společně s MŽP také za novelou vodního zákona, jasným mimořádným opatřením proti hrozbě sucha. Nesmíme ale opomenout ani **Ministerstvo vnitra**, které stojí mimo jiné za důležitým dokumentem *Analýza hrozeb pro ČR* a z jehož řad také vzešel návrh na změnu ústavního zákona o bezpečnosti.

Důležitou roli zde také hrají **zástupci vědecké sféry**, kteří bývají podle teorie sekuritizace řazeni mezi aktéry, kteří nastolují téma. V této práci bylo zjištěno, že činnost vědecké sféry částečně zasahuje do sekuritizačních pohybů, které vykonávají státní aktéři. Toto prolínání je jasně vidět na vzniku *Mezirezortní komise VODA-SUCHO* či na vzniku *Národní koalice pro boj se suchem*, kde zástupci vědecké sféry plní roli odborných poradců v přípravě opatření v boji proti suchu.

Analýza výstupů sekuritizačních aktérů nám umožní zodpovědět i druhou výzkumnou otázku, a to „*Kdo nebo co je v procesu sekuritizace hrozby sucha referenčním objektem?*“. Jako první referenční objekt můžeme označit **životní prostředí** v České republice, které je často prezentováno jako entita ohrožovaná suchem; ve stejném

kontextu byly takto označovány jednotlivě i **ekosystémy** či **biodiverzita**; tuto oblast tak můžeme nazvat *environmentální*. Druhou důležitou oblastí referenčních objektů je *společenská* oblast, kdy je za ohroženou entitu hrozby sucha označována **společnost** jako celek, **obyvatelstvo České republiky**, jejich **zdraví a životy** či také **kvalita lidského života**. Objevuje se zde také zdůraznění samotného **státu České republiky** jako referenčního objektu. Jako třetí oblast ohrožených entit můžeme uvést oblast *ekonomickou*, kdy jako referenční objekt je v kontextu České republiky označováno především **hospodářství**, **zemědělství**, **lesy** (ve smyslu hospodářských) a **vodní hospodářství**, ale také **majetek** obyvatel ČR. Můžeme tak konstatovat, že sekuritizační aktéři skrze řečový akt označují jako ohrožené entity objekty, které spadají do všech tří oblastí, a tedy do environmentální, společenské a ekonomické. Vidíme tak, že podle Kodaňské školy můžeme sucho vnímat jako hrozbu, která podle sekuritizačních aktérů ohrožuje jak životní prostředí jako takové, tak objekty, které vychází ze vztahu životního prostředí a lidské civilizace.

Třetí výzkumná otázka, „*Byla hrozba sucha v České republice úspěšně sekuritizována?*“, byla zodpovězena na závěr páté kapitoly, kde jsem prošla jednotlivá kritéria úspěšné sekuritizace a porovnala je s výsledky výzkumu. Můžeme tak konstatovat, že **hrozba sucha byla na českém území úspěšně sekuritizována**. Sekuritizační kroky v podobě řečového aktu ze strany státních aktérů můžeme pozorovat například již od roku 2012 vznikem *Koncepce environmentální bezpečnosti*; jedná se však především až o několik posledních let, kdy byla navrhována konkrétní mimořádná opatření v boji proti suchu. Tento vývoj v legitimizaci mimořádných opatření můžeme dát do přímé souvislosti s vnějšími projevy hrozby sucha, kdy aktéři podnikali sekuritizační kroky v reakci na aktuální situaci sucha v České republice.

Obecně tak můžeme říci, že téma sekuritizace sucha v České republice je velmi aktuální a některá konkrétní mimořádná opatření byla zatím navržena či schválena, ještě však nebyla zrealizována, jako například Plány pro zvládnání sucha a nedostatku vody či novela ústavního zákona o bezpečnosti. Tato práce tak vznikla v momentě, kdy můžeme říci, že může nastat ještě další posun v dané problematice. Je možné, že hrozba sucha v České republice se v budoucnosti posune od sekuritizovaného tématu k politizovanému a nastane tzv. desekuritizace, jak již ale bylo zmíněno, tomuto opačnému procesu se odborná literatura prozatím věnuje jen málo.

Dle mého názoru je důležité nadále rozvíjet a zkoumat proces sekuritizace, a popřípadě desekuritizace v bezpečnostních otázkách, a to především v environmentálním

sektoru, kdy se tyto hrozby stále častěji stávají hlavním tématem a objektivně stále častěji ohrožují obyvatelstvo nejen v České republice, ale například i v sousedních zemích. Letos tak neplní titulní strany novin projevy sucha, ale jiné environmentální katastrofy; nejdříve jsme byli svědky zničujícího tornáda na Moravě, v posledním týdnu udeřily v Západní Evropě jedny z nejničivějších povodní za novodobou historii. Tyto přírodní katastrofy, jako jsou současné povodně v Německu či Belgii, jen dále připomínají, jak globální změny klimatu zasahují a budou dále s větší četností zasahovat do našich životů včetně naší bezpečnosti. V případě České republiky tak můžeme uvažovat nad tím, zda pětileté intenzivní projevy sucha a následná sekuritizace hrozby sucha sekuritizačními aktéry nepřispěla k většímu povědomí o globálních změnách klimatu. Projevy sucha a související proces sekuritizace však nemusí upozornit jen na globální změny klimatu, ale také na problematiku antropogenních změn české krajiny, které vedou například k erozím a snížení retenční schopnosti krajiny. Jak jsem již uvedla v kapitole o sekuritizaci, samotní autoři Kodaňské školy uvádí, že díky sekuritizaci v rámci environmentální bezpečnosti může docházet k upoutání veřejné pozornosti k tématům životního prostředí. V tomto ohledu tak proces sekuritizace může hrát důležitou roli, a i z toho důvodu je dle mého názoru důležité věnovat ze strany akademické komunity větší pozornost procesu sekuritizace.

8. SEZNAM LITERATURY

8.1 Primární zdroje

ANO - POLITICKÉ HNUTÍ ANO. 2013. *Resortní program* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.anobudelib.cz/cs/o-nas/program/volby-2013/resortni-program/>.

ANO - POLITICKÉ HNUTÍ ANO. 2017. *Ted' nebo nikdy. Ten jediný program, který potřebujete* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.anobudelib.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>.

ARNIKA. 2018. *Výroční zpráva 2018* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://arnika.org/soubory/dokumenty/arnika/vyrocnizpravy/VZ-2018.pdf>.

ARNIKA. 2019. *Výroční zpráva 2019* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://arnika.org/soubory/dokumenty/arnika/vyrocnizpravy/VZ-2019.pdf>.

ČSSD – ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ. 2013. *Volební program ČSSD* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf.

ČSSD – ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ. 2017. *Dobrá země pro život. Volební program ČSSD pro volby 2017* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>.

KDU-ČSL. 2013. *Volební program KDU-ČSL 2013-2017* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/6089d21c-eba3-4e8e-b390-1b922500af73/program.aspx>.

KDU-ČSL. 2017. *ZODPOVĚDNĚ pro společný domov* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx>.

KSČM – KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY. 2013. *Program pro budoucnost* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <http://old.kscm.cz/uvodni-stranka/nas-program/volebni-program>.

KSČM – KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY. 2017. *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf.

MV – MINISTERSTVO VNITRA. 2013. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. [cit. 3.6.2021]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf.

MV – MINISTERSTVO VNITRA. 2015. *Analýza hrozeb pro Českou republiku* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mv/strategie/aanlyza-hrozeb-pro-ceskou-republiku-2015?typ=download>.

MV – MINISTERSTVO VNITRA. 2016. *Audit národní bezpečnosti* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

MZe – MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2011. *Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství do roku 2015* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/141438/Koncepce_VHP_MZE_2015_vc._uv927_11.pdf.

MZe – MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2016. *Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/538509/Strategie_MZe_final_s_grafikou.pdf.

MZe - MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ; MŽP - MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2017. *Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_170724_sucho/\\$FILE/koncepce_sucho_material.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_170724_sucho/$FILE/koncepce_sucho_material.pdf).

MZe - MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ; MŽP - MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2021. *Metodika k přípravě plánů pro zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/679559/metodika_plan_sucho.pdf.

MZV – MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. 2011. *Bezpečnostní strategie České republiky 2011* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>.

MZV – MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. 2015. *Bezpečnostní strategie České republiky 2015* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2010. *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR (2010)* [online]. [cit. 1.6.2021] Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzp/strategie/strategicky-ramec-udrzitelneho-rozvoje-cr-2010>.

MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2012a. *Koncepce environmentální bezpečnosti ČR 2012-2015 s výhledem do roku 2020* [online]. [cit. 1.6.2021] Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzp/strategie/koncepce?typ=download>.

MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2012b. *Státní politika životního prostředí 2012–2020* [online]. [cit. 3.6.2021] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi.

MŽP - MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2015. *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie.

- MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2016. *Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030* [online]. [cit. 1.6.2021] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/environmentalni_bezpecnost.
- MŽP - MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2017a. *Strategický rámeček Česká republika 2030* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzp/strategie/strategicky-ramec-udrzitelneho-rozvoje-cr-2010>.
- MŽP - MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2017b. *Národní akční plán adaptace na změnu klimatu* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_akcni_plan_zmena_klimatu.
- MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2020a. *Koncepce environmentální bezpečnosti 2021-2030 s výhledem do roku 2050* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzp/strategie/koncepce-environmentalni-bezpecnosti-2021-2030-s-vyhledem-do-roku-2050?typ=download>.
- MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2020b. *Státní politika životního prostředí ČR 2030 s výhledem do 2050* [online]. [cit. 3.6.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi.
- ODS – OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA. 2013. *Volební program* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf>.
- ODS – OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA. 2017. *Silný program pro silné Česko* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/volby2017/Program-ODS-2017-web.pdf>.
- PIRÁTSKÁ STRANA. 2017. *Volební program černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf.
- PIRÁTSKÁ STRANA. 2020. *Vodu řešíme teď* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/assets/pdf/e-book-vodu-resime-ted.pdf>.
- SPD – SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. 2017. *Volební program 2017* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/tomio-okamura-volebni-program-hnuti-spd-2017/>.
- STAN – STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ. 2017. *Program STAN 2017* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf.
- STAN – STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ. 2019. *Balíček proti suchu* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/2019/STAN_A4_suchy%20balik_pages_view_lowres.pdf.
- STRANA ZELENÝCH. 2013. *Volební program Strany zelených* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.zeleni.cz/web/wp-content/uploads/2013/10/program_Strana_zelenych_2013.pdf.

STRANA ZELENÝCH. 2016. *Manuál Strany zelených k boji se suchem a povodněmi* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zeleni.cz/web/wp-content/uploads/2016/06/Sucho.pdf>.

STRANA ZELENÝCH. 2017. *Volební program Zelených* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf.

TOP 09. 2013. *Víme, kam jdeme* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-do-poslanecke-snemovny_894.pdf.

TOP 09. 2017. *Volební program* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf.

ÚŘAD VLÁDY ČR. 2010. *Programové prohlášení Vlády České republiky* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf.

ÚŘAD VLÁDY ČR. 2013. *Programové prohlášení Vlády České republiky* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sd.sqw?cd=7802&o=6>.

ÚŘAD VLÁDY ČR. 2014. *Programové prohlášení Vlády České republiky. Příloha: Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 - 2017* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove_prohlaseni_unor_2014.pdf.

ÚŘAD VLÁDY ČR. 2018. *Programové prohlášení Vlády České republiky* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Programove-prohlaseni-vlady-cerven-2018.pdf>.

ÚSVIT. 2013. *Program hnutí* [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130825024318/http://www.hnutiusvit.cz/program-hnuti/>.

VODA-SUCHO – MEZIREZORTNÍ KOMISE. 2018. *Personální obsazení meziresortní komise „VODA–SUCHO” ustavené ministry zemědělství a životního prostředí* [online]. [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: http://www.suchovkrajine.cz/sites/default/files/podklad/seznam_clenu_komise.pdf.

8.2 Legislativní normy

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), a některé další zákony. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/monitor/6881933.htm>.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>.

Zákon č. 240/2000 Sb., Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>.

Zákon č. 254/2001 Sb., Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>.

8.3 Knižní, časopisecké a další odborné zdroje

ALLENBY, Braden R. 2000. Environmental Security: Concept and Implementation. *International Political Science Review / Revue internationale de science politique* [online]. 21(1), 5-21. [cit. 21.4.2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1601426>.

AUSTIN, L. John. 1975. *How To Do Things With Words: The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955* [online]. Oxford: Clarendon. [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=cat04374a&AN=kup.002393286&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

AV ČR – AKADEMIE VĚD ČR. 2019. *Současný problém sucha v ČR*. AVex [online]. [cit. 5.5.2021]. Dostupné z: <https://www.avcr.cz/export/sites/avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/avex/files/03-2019-AVEX-SUCHO-def.pdf>.

BALZACQ, Thierry (ed.). 2011. *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. London: Routledge. 258 s. ISBN 978-0-415-55628. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=336655>.

BARNETT, Jon. 2010. Environmental Security. In: COLLINS, Alan (ed.). 2010. *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press. 542 s. ISBN 978-0-19-954885-9.

BECK, Ulrich. 2011. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 431 s. ISBN 978-80-7419-047-6.

BENEŠ, Vít. 2008. Diskurzivní analýza. In: DRULÁK, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

BRANIŠ, Martin; HŮNOVÁ, Iva (ed.). 2009. *Atmosféra a klima: aktuální otázky ochrany ovzduší*. Praha: Karolinum. 351 s. ISBN 978-80-246-1598-1.

BRÁZDIL, Rudolf; TRNKA Miroslav. 2015. *Sucho v českých zemích: minulost, současnost, budoucnost*. Brno: Centrum výzkumu globální změny, Akademie věd České republiky. 400 s. ISBN 978-80-87902-11-0.

BROWN, Lester. 1977. Redefining National Security. *Worldwatch Paper 14* [online]. 4-46. [cit. 2.4.2021]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=eric&AN=ED147229&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

BUZAN, Barry; WAEVER Ole; de WILDE Jaap. 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií. 267 s. ISBN 80-903333-6-2.

CÍLEK, Václav; AČ Alexander a kol. 2019. *Věk nerovnováhy: klimatická změna, bezpečnost a cesty k národní resilienci*. Praha: Academia. 346 s. ISBN 978-80-200-2930-0.

CÍSAŘ, Ondřej. 2008. *Politický aktivismus v České republice: Sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 187 s. ISBN 978-80-7325-168-0.

COLLINS, Alan (ed.). 2010. *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press. 542 s. ISBN 978-0-19-954885-9.

CVVM – CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. 2016. *Obavy veřejnosti, pocit bezpečí a spokojenost s činností policie 2015* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1990/f9/ob160112.pdf

CVVM – CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. 2017. *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku – prosinec 2016* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2159/f9/ov170209.pdf

CVVM – CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. 2019a. *Veřejnost o svých obavách, pocitu bezpečí a spokojenosti s policií - listopad 2018* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4799/f9/ob190123a.pdf

CVVM – CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. 2019b. *Veřejnost o svých obavách, pocitu bezpečnosti a spokojenosti s policií – listopad 2019* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5075/f9/ob191223-2.pdf

CVVM – CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. 2019c. *Celospolečenské hrozby podle veřejnosti* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5077/f9/po191223.pdf

CZECHGLOBE – ÚSTAV VÝZKUMU GLOBÁLNÍ ZMĚNY AV ČR. 2021. *Zemědělské sucho překonalo mezi léty 2015-2018 všechny suché periody v posledních dvou tisíciletích* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.czechglobe.cz/cs/zemedelske-sucho-prekonalo-mezi-lety-2015-2018-vsechny-suche-periody-v-poslednich-dvou-tisiciletich/?fbclid=IwAR2H0eCvdOqqnPLf3N3s2r1w_RbvfBIdMgg8aXHj-3oQvuMZwi9oYLbRZ8

ČERNÝ, Jiří. 1998. *Úvod do studia jazyka*. 1. vyd. Olomouc: Rubico. 137 s. ISBN: 80-85839-24-5.

ČHMÚ – ČESKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚŘAD. 2015. *Vyhodnocení sucha na území České republiky v roce 2015* [online]. [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/SUCHO/zpravy/Sucho_2015_CHMU_prosinec.pdf.

ČHMÚ – ČESKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚŘAD. 2020. *Stav a vývoj sucha v Česku. Hodnotící zpráva k jednání Národní koalice pro boj se suchem* [online]. [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/tiskove_zpravy/2020/Stav_a_vyvoj_sucha-kveten_2020.pdf.

DRULÁK, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

EICHLER, Jan. 2002. Bezpečnostní studia. In: ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

EICHLER, Jan. 2002. Sekuritizace. In: ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

EMMERS, Ralf. 2010. Securitization. In: COLLINS, Alan (ed.). 2010. *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press. 542 s. ISBN 978-0-19-954885-9.

FAKTA O KLIMATU. 2021. *Průměrná roční teplota v ČR* [online]. [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/teplota-cr>.

FLOYD, Rita. 2008. The Environmental Security Debate and its Significance for Climate Change. *The International Spectator* [online]. 43(3), 51-65. [cit. 2.4.2021]. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/03932720802280602>.

GREENPEACE ČESKÁ REPUBLIKA. 2020. *Magazín Greenpeace Česká republika* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/static/planet4-czech-republic-stateless/2021/03/0f1bbe4d-gp-mag-leto-2020.pdf>.

HÁK, Tomáš; OULEHOVÁ, Alena; JANOUŠKOVÁ, Svatava. 2015. *Environmentální bezpečnost*. Praha: Ekopress. 155 s. ISBN 978-80-87865-19-4.

HLAVÁČ, Ivo. 2002. Krize. In: ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

HNUTÍ DUHA. 2019. *Evergreen – magazín Hnutí Duha* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: https://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/prilohy/2019/11/evergreen2019_2_hd_ww_2.pdf#overlay-context=publikace/magazin-hnuti-duha-evergreen.

HORÁK, Petr. 2017. Diskurs. *Sociologická encyklopedie, Sociologický ústav AV ČR* [online]. ed. 11. 12. 2017 [cit. 13.7.2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Diskurs>.

IPCC – INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. 2015. *Climate Change 2014 Synthesis Report, Summary for Policymakers* [online]. [cit. 5.5.2021]. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/AR5_SYR_FINAL_SPM.pdf.

IPCC – INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. 2018. Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [online]. [cit. 5.5.2021]. Dostupné z: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf.

KALVOVÁ, Jaroslava; MIKŠOVSKÝ, Jiří; RAIDL, Aleš. 2009. Klima a jeho změny. In: BRANIŠ, Martin; HŮNOVÁ, Iva (ed.). 2009. *Atmosféra a klima: aktuální otázky ochrany ovzduší*. Praha: Karolinum. 351 s. ISBN 978-80-246-1598-1.

KETTNEROVÁ, Lucie. 2019. Sucho. Nová hrozba pro lidstvo. *Forum, Časopis Univerzity Karlovy* [online]. 2, 12-3. [cit. 15.4.2021]. Dostupné z: https://issuu.com/ukforum/docs/forum_cz_46_2019_web.

KHOL, Radek. 2002. Environmentální (ekologická) bezpečnost. In: ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

KOŘAN, Michal. 2008. Jednopřípadová studie. In: DRULÁK, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

KRAJHANZL, Jan; CHABADA, Tomáš; SVOBODOVÁ Renata. 2018. *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: reprezentativní studie veřejného mínění*. Brno: Masarykova univerzita. 349 s. ISBN 978-80-210-8966-2.

LÉONARD, Sarah; KAUNERT, Christian. 2011. Reconceptualizing the audience in the securitization theory. In: BALZACQ, Thierry (ed.). 2011. *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. London: Routledge. 258 s. ISBN 978-0-415-55628. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=336655>.

MAREŠ, Miroslav; REKTOŘÍK, Jaroslav; ŠELEŠOVSKÝ, Jan. 2013. *Krizový management: případové bezpečnostní studie*. Praha: Ekopress. 237 s. ISBN 978-80-86929-92-7.

MAREŠ, Miroslav. 2002. Bezpečnost. In: ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

MARTINOVSKÝ, Petr. 2016. *Environmentální bezpečnost v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. 215 s. ISBN 978-80-210-8191-8.

- METELKA, Ladislav; TOLASZ, Radim. 2016. Klimatický systém Země. In: PONDĚLÍČEK, Michal; BÍZEK, Vladislav (ed.). 2016. *Adaptace na změny klimatu* [online]. Hradec Králové: Civitas per Populi. 174 s. ISBN 978-80-87756-09-6. Dostupné z: http://www.adaptacesidel.cz/data/upload/2016/09/Adaptace_kniha_ISBN-978-80-87756-09-6.pdf.
- MOLDAN, Bedřich. 2015. *Podmaněná planeta*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 511 s. ISBN 978-80-246-2999-5.
- MOŽNÝ, Martin. 2004. *Hodnocení sucha na území ČR v letech 1891-2003* [online]. [cit. 4.5.2021]. Dostupné z: <http://www.cbks.cz/sbornik04/prispevky/MOZNY.pdf>.
- PONDĚLÍČEK, Michal; BÍZEK, Vladislav (ed.). 2016. *Adaptace na změny klimatu* [online]. Hradec Králové: Civitas per Populi. 174 s. ISBN 978-80-87756-09-6. Dostupné z: http://www.adaptacesidel.cz/data/upload/2016/09/Adaptace_kniha_ISBN-978-80-87756-09-6.pdf.
- REXA, Martin. 2020. Zdravá krajina a živá půda – velká výzva před námi. *Evergreen* [online]. 6-9 [cit. 3.6.2021]. Dostupné z: https://hnutiduha.cz/sites/default/files/prilohy/2020/11/evergreen2020_2_hd_web.pdf#overlay-context=publikace/magazin-hnuti-duha-evergreen.
- ROŽNOVSKÝ, Jaroslav a kol. 2012. *Sucho na území ČR a jeho dopady* [online]. [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/katastrofy/26zasedani/Roznovsky_sucho_230412.pdf.
- ROŽNOVSKÝ, Jaroslav. 2014. Sucho na území České republiky, *Časopis Živa* [online]. 1, 2-3. [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/sucho-na-uzemi-ceske-republiky.pdf>.
- ŘIČICOVÁ, Pavla; DAŇHELKA, Jan; NÁVOJOVÁ, Hana; KOURKOVÁ, Hana. 2003. Sucho v českých povodích [online]. [cit. 5.5.2021]. Dostupné z: http://voda.chmi.cz/ohv/publication/W2003_SUCHO.pdf.
- SONNETT, John; MOREHOUSE, Barbara J.; FINGER, Thomas D.; GARFIN, Gregg; RATTRAY Nicholas. 2006. Drought and declining reservoirs: Comparing media discourse in Arizona and New Mexico, 2002–2004. *Global Environmental Change Part A: Human & Policy Dimensions* [online]. 16(1), 95-113. [cit. 2.5.2021]. Dostupné z: doi:10.1016/j.gloenvcha.2005.11.004.
- SEDLÁKOVÁ, Markéta. 2018. Potenciál diskurzivní analýzy a vizuální metodologie v postmoderním paradigmatu vědy. *Pedagogická orientace* [online]. 28(1), 163-180 [cit. 13.7.2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325339317_Potencial_diskurzivni_analyzy_a_vizualni_metodologie_v_postmodernim_paradigmatu_vedy.
- STOJANOV, Robert. 2018. Stane se Česko suchou zemí?. *Institut pro politiku a společnost* [online]. [cit. 3.4.2021]. Dostupné z: <https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2018/11/Stane-se-%C4%8Cesk%C3%A1-republika-suchou-zem%C3%AD-IPPS.pdf>.

- TEJKALOVÁ, Jana. 2018. *Typový plán pro řešení krizové situace Dlouhodobé sucho* [online]. [cit. 2.6.2021]. Dostupné z: http://www.cvtvhs.cz/files/aktualne/sucho2014-2017/006_tejkalova_Typovy_plan_Dlouhodobé_sucho.pdf.
- ULLMAN, Richard H. 1983. Redefining Security. *International Security* [online]. 8(1), 129-153. [cit. 2. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2538489>.
- URBANOVSÁ, Jana. 2013. *Jednopřípadová studie* [online]. [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fss/jaro2013/MVZ453/um/Jednopripadova_studie_Urbanovska.pdf.
- URQUIJO, Julia; DE STEFANO Lucia; LA CALLE Abel. 2015. Drought and exceptional laws in Spain: the official water discourse. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* [online]. 15(3), 273-292 [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10784-015-9275-8>.
- VÚV TGM – VÝZKUMNÝ ÚSTAV VODOHOSPODÁŘSKÝ T. G. MASARYKA. 2018. *Hydrologické extrémy – povodně a nedostatek vody* [online]. [cit. 20.4.2021]. Dostupné z: https://www.vuv.cz/files/pdf/vyzkumne_odbory/skladacka_hydrologicke_extremy.pdf.
- WAISOVÁ, Šárka. 2005. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 159 s. ISBN 80-86898-21-0.
- ZEMAN, Petr (ed.). 2002. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita. 186 s. ISBN 80-210-3037-2.
- ŽALUD, Zdeněk; TRNKA, Miroslav; HLAVINKA, Petr a kol. 2020. *Zemědělské sucho v České republice – vývoj, dopady a adaptace*. Praha: Agrární komora České republiky. 120 s. ISBN 978-80-88351-02-3. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/userfiles/file/ZemedelskeSucho.pdf>.

8.4 Absolventské práce

- HÁJEK, Petr. 2013. *Komparace Habermasova a Foucaultova pojetí diskursu a jejich využití ve výuce OV*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- KAUZALOVÁ, Natália. 2014. *Sekuritizace negativních důsledků zemědělské výroby v České republice*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- MARTINOVSKÝ, Petr. 2008. *Sekuritizace nedostatku vody v České republice*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- NEČAS, Vlastimil. 2013. *Koncept nastolování agendy v kontextu českých mediálních studií*. Praha. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd.
- PETRŽILKOVÁ, Daniela. 2018. *Sekuritizace hrozby znečištění ovzduší v České republice*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

PULCHARTOVÁ, Pavlína. 2018. *Sekuritizace vlivu klimatických změn v České republice: environmentální perspektiva*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

SVEJKOVSKÁ, Adéla. 2016. *Sucho z pohledu ohrožení cenných ekosystémů*. Brno. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Agronomická fakulta.

8.5 Internetové články

CARRINGTON, Damian. 2021. *Climate crisis: recent European droughts 'worst in 2,000 years'*. The Guardian [online]. 15. 3. 2021 [cit. 10.4.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2021/mar/15/climate-crisis-recent-european-droughts-worst-in-2000-years>.

ČTK. 2021. *Sucha v Evropě jsou nejhorší od dob Římské říše, prozradily to letokruhy stromů*. Krkonošský deník [online]. 16. 3. 2021 [cit. 1.5.2021]. Dostupné z: <https://krkonosky.denik.cz/veda-a-technika/sucho-vedro-rimska-rise-vyzkum-20210316.html>.

GLOGAR, Martin. 2021. *Novela vodního zákona*. Právní prostor [online]. 18. 1. 2021 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-vodniho-zakona2>.

HRADILEK, Ludvík. 2019. *Obrazem: Živá voda pro vyprahlou zem. Jak udržet vodu v krajině*. Deník N [online]. 1. 6. 2019 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: <https://denikn.cz/128401/obrazem-ziva-voda-pro-vyprahlou-zem-jak-udrzet-vodu-v-krajine/>.

HRSTKOVÁ, Tereza; ČIHÁK, Ondřej. 2020. *Václav Cílek: Když mluvíme o vodě, myslíme si, že jedno velké opatření zabere. Ne, ukazuje historie*. Irozhlas [online]. 25. 10. 2020 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/veda/vaclav-cilek-eroze-voda_2010251340_pj.

JECHOVÁ, Zuzana. 2020. *Napřed sucho, teď zas mokro. Půda se přesýtila, Česku hrozí nové povodně*. iDNES.cz [online]. 23. 10. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nasyceni-pudy-povodne-pocasi.A201021_090726_domaci_jech.

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. 2020. *Prvně v historii čelíme suchu, při němž se musíme bát povodní*. Seznam Zprávy [online]. 24. 5. 2020 [cit. 5.5.2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prvne-v-historii-celime-suchu-pri-nemz-se-musime-bat-povodni-106587>.

SOUČKOVÁ, Kateřina; NAVRÁTILOVÁ, Barbora. 2020. *Průzkum: Lidé se od jara víc obávají sociálního odloučení. Vzrostl strach z ekonomické recese*. Irozhlas [online]. 28.11.2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z:

STANOVÁ, Natalia. 2018. *Vznikla Národní koalice na boj proti suchu*. Magazín ČR 2030 [online]. 5. 9. 2018 [4.6.2021]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/magazin/nezarazene/verejna-sprava-veda-i-prumysl-se-spojiproti-suchu/>.

ŠELIGA, Vojtěch. 2020. *Zvláštní rok 2020. Česko je takřka bez sucha, naplnila se i většina podzemních vod.* Echo24.cz [online]. 20. 7. 2020 [cit. 14.5.2021]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SadPx/zvlastni-rok-2020-cesko-je-takrka-bez-sucha-naplnila-se-i-vetsina-podzemnich-vod>.

ŠTEFAN, Václav. 2020. *Více než polovina Čechů se i během koronaviru nejvíc bojí sucha. Obavy mají také z ekonomické krize.* Irozhlas [online]. 26. 4. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pruzkum-median-koronavirus-sucho-ekonomicka-krize_2004260702_dok?_ga=2.144652413.913897134.1623876608-90937414.1539268864.

VOTRUBA, Viktor. 2021. *Chladné jaro neznamená, že skončilo období horka a sucha. Sledovat musíme dlouhodobý trend, varují experti.* Hospodářská Noviny [online]. 21. 5. 2021 [cit. 22.5.2021]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c7-66925100-12fpk7-fbc47d962ab9118>.

ZABLOUDILOVÁ, Táňa. 2020. *Vrátit vodu tam, kde byla. V Česku vzniká síť lidí, kteří se učí tvořit tůně a mokřady.* A2larm [online]. 24. 12. 2020 [cit. 15.5.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2020/12/vratit-vodu-tam-kde-byla-v-cesku-vznika-sit-lidi-kteri-se-uci-tvorit-tune-a-mokrady/>.

ZLÁMAL, Ondřej; ČTK. 2020. *V listopadu se v Česku zdvojnásobil počet úmrtí s koronavirem. Zemřelo již přes 7000 lidí.* Irozhlas [online]. 21.11.2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-epidemie-covid-19-ministerstvo-zdravotnictvi_2011210623_onz.

ŽÁK, Michal. 2020. *Jen na šesti procentech Česka není sucho. Nedostatek vody sužuje celou střední Evropu.* ČT24 [online]. 25. 4. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3083828-jen-na-vesti-procentech-ceska-neni-sucho-nedostatek-vody-suzuje-celou-stredni-evropu-2020>.

8.6 Internetové stránky

Web 1: Aktuálně.cz. *Země skrývá tajemství civilizace, vědci jsou blízko* [online]. 16. 12. 2013 [cit. 26.4.2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/zeme-skrывa-tajemstvi-civilizace-vedci-jsou-blizko/r~a420af12664711e39b9b002590604f2e/>.

Web 2: Ministerstvo obrany ČR. *Nasazení armády v ČR* [online]. 2019 [cit. 10.5.2021]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/vycvik-a-nasazeni/nasazeni-armady-v-cr-15819/>.

Web 3: Ministerstvo životního prostředí. *Změna klimatu* [online]. [cit. 10.5.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu.

Web 4: IPCC. *Sixth Assessment Report* [online]. [cit. 10.5.2021]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/>.

Web 5: Český hydrometeorologický ústav. *Změna klimatu* [online]. [cit. 13.5.2021]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/historicka-data/pocasi/zmena-klimatu/zakladni-informace#>.

- Web 6: Fakta o klimatu. *Průměrná roční teplota v ČR* [online]. [cit. 13.5.2021]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/teplota-cr>.
- Web 7: Český hydrometeorologický ústav. *SUCHO* [online]. [cit. 15.5.2021]. Dostupné z: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/SUCHO/Definice_sucha.html.
- Web 8: Intersucho. *Co je sucho* [online]. [cit. 16.5.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/o-suchu/co-je-sucho/>.
- Web 9: Aktuálně.cz. *Sucho v Krkonoších ohrožuje vzácné ekosystémy. Je to alarmující, tvrdí správa parku* [online]. 6. 8. 2019 [cit. 16.5.2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/sucho-v-krkonosich-ohrozuje-vzacne-ekosystemy-je-to-alarmuji/r~9e8130c6b80411e9a305ac1f6b220ee8/>.
- Web 10: Intersucho. *Současná epizoda sucha v ČR od roku 2015 je nejhorší za 500 let.* [online]. [cit. 16.5.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/o-suchu/aktuality/soucasna-epizoda-sucha-v-cr-od-roku-2015-je-nejhors-i-za-500-let/>.
- Web 11: Intersucho. *Intenzita sucha* [online]. [cit. 16.5.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/?from=2021-04-25&to=2021-05-23¤t=2021-05-16>.
- Web 12: Idnes.cz – Počasí. *Sucho v České republice* [online]. [cit. 20.5.2021]. Dostupné z: <https://pocasi.idnes.cz/sucho.aspx>.
- Web 13: Český hydrometeorologický ústav. *Historie ústavu* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/o-nas/historie-ustavu>.
- Web 14: Český hydrometeorologický ústav. *Monitoring sucha* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/aktualni-situace/sucho>.
- Web 15: Český hydrometeorologický ústav. *Nový systém integrované výstražné služby* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/informace-pro-vas/prezentace-a-vyuka/SIVS>.
- Web 16: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka. *Oblasti výzkumu* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.vuv.cz/index.php/cz/oblasti-vyzkumu>.
- Web 17: Ústav výzkumu globální změny AV ČR. *CzechGlobe* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.czechglobe.cz/cs/>.
- Web 18: Intersucho. *O projektu* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/o-nas/o-projektu/>.
- Web 19: Intersucho. *Využití předpovědi sucha* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/o-suchu/vyuziti-predpovedi-sucha/>.
- Web 20: Česká televize. *Velká mapa sucha odhaluje zásadní problém České republiky* [online]. 20. 6. 2017 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2157864-velka-mapa-sucha-odhaluje-zasadni-problem-ceske-republiky>.

- Web 21: Intersucho. *Mnohem větší hrozbou pro stabilitu České republiky, než je koronavirus, se může stát sucho* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/cz/o-suchu/aktuality/mnohem-vetsi-hrozbou-pro-stabilitu-ceske-republiky-nez-je-koronavirus-se-muze-stat-letos-sucho/>.
- Web 22: CzechGlobe. *Průvodce změnou klimatu* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.klimatickazmena.cz/cs/vse-o-klimaticke-zmene/pruvodce-zmenou-klimatu/>.
- Web 23: CzechGlobe. *SWOT analýzy podle nadmořské výšky* [online]. [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.klimatickazmena.cz/cs/adaptace/swot-analyzy/>.
- Web 24: FHS UK. *Příběhy sucha, výzkumný tým* [online]. [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.pribehysucha.cuni.cz/PS-18.html>.
- Web 25: FHS UK. *Příběhy sucha, o projektu* [online]. [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.pribehysucha.cuni.cz/PS-10.html>.
- Web 26: Český rozhlas. *Sucho bude, varují odborníci. Otázkou však zůstává, jestli umíme zareagovat* [online]. 9. 1. 2017 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/sucho-bude-varuji-odbornici-otazkou-vsak-zustava-jestli-umime-zareagovat-7481891>.
- Web 27: Česká televize. *Geolog Čilek: Naše krajina neudrží dost vody. Může za to smrk i chemie* [online]. 23. 6. 2018 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2517070-geolog-cilek-nase-krajina-neudrzi-dost-vody-muze-za-smrk-i-chemie>.
- Web 28: Živá voda. *O nás* [online]. [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://zivavoda.biz/o-nas/>.
- Web 29: Facebook. *Jiří Malík* [online]. [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/jiri.malik.351>.
- Web 30: Skautský institut. *Jiří Malík: Živá voda v České krajině* [online]. 2. 12. 2020. [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6lld8GVq8VI&ab_channel=Skautsk%C3%BDinstitut.
- Web 31: Hnutí Duha. *Aktuální témata* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.hnutiduha.cz/aktualni-temata>.
- Web 32: Hnutí Duha. *Magazín Hnutí Duha: Evergreen* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.hnutiduha.cz/publikace/magazin-hnuti-duha-evergreen>.
- Web 33: Arnika. *Naše témata* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://arnika.org/strana-2>.
- Web 34: Greenpeace. *Magazín – archiv* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/magazin-archiv/>.

Web 35: Fridays for Future. *O nás* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://fridaysforfuture.cz/o-nas/>.

Web 36: Fridays for Future. *Studenti a studentky se vracejí do ulic. S rozvolňujícími se opatřeními proti koronaviru startují štafetu za klima* [online]. 22. 5. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://fridaysforfuture.cz/studenti-a-studentky-se-vraceji-do-ulic-s-rozvolnujicimi-se-opatrenimi-proti-koronaviru-startuji-stafetu-za-klima/>.

Web 37: Živá voda. *Naše cíle* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://zivavoda.biz/nase-cile/>.

Web 38: Živá krajina. *Společně proti suchu* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://spolecneprotisuchu.cz/>.

Web 39: Starostové a nezávislí. *STAN proti suchu* [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.stanprotisuchu.cz/>.

Web 40: Pirátská strana. *Vodu řešíme teď: Piráti představili plán na boj s extrémními projevy změny klimatu* [online]. 18. 6. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/boj-se-suchem-vodu-resime-ted.html>.

Web 41: Ministerstvo životního prostředí; Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka; Ministerstvo zemědělství. *Mezirezortní komise VODA-SUCHO* [online]. [cit. 16.6.2021]. Dostupné z: <http://www.suchovkrajine.cz/komise-voda-sucho>.

Web 42: Ministerstvo zemědělství. *Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky* [online]. 28. 4. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha.html>.

Web 43: Ministerstvo životního prostředí. *Odborníci i politici stvrdili nová opatření pro boj se suchem, klíčové je zadržovat vodu – v nádržích, půdě i v urbanizovaném prostředí* [online]. 12. 5. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20200512-odbornici-i-politici-stvrdili-nova-opatreni-pro-boj-se-suchem-klicove-je-zadrzovat-vodu.

Web 44: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Přijímání zákonů* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173>.

Web 45: Hasičský záchranný sbor České republiky. *Krizové stavy* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

Web 46: Ministerstvo vnitra. *Ministerstvo vnitra po zkušenostech s epidemií koronaviru představilo revizi ústavního zákona o bezpečnosti* [online]. [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitra-po-zkusenostech-s-epidemii-koronaviru-predstavilo-revizi-ustavniho-zakona-o-bezpecnosti.aspx>.

Web 47: Česká televize. *Hamáček chce novelizovat ústavní zákon o bezpečnosti. Opozice požaduje kontrolu sněmovnou* [online]. 8. 6. 2020 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3114506-zive-ministr-vnitra-hamacek-o-novele-ustavniho-zakona-o-bezpecnosti>.

Web 48: Lidovky. *Pravomoc vyhlášovat stav nebezpečí na celostátní úrovni? Vláda schválila nový předpis, který to umožní* [online]. 15. 2. 2021 [cit. 20.6.2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/stav-nebezpeci-na-celostatni-urovni-vlada-schvalila-novy-predpis-ktery-to-umozni.A210215_161122_ln_domov_rkj.

Web 49: Ministerstvo zemědělství. *Nový právní předpis účinný od 1. 2. 2021, část od 1. 1. 2022* [online]. 28. 12. 2020 [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/legislativa/novinky-v-legislative/novy-pravni-predpis-ucinny-od-1-2-2021-1.html>.

Web 50: Ministerstvo životního prostředí. *Sucho pod zákonem. Parlament schválil novelu vodního zákona* [online]. 1. 12. 2020 [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20201201-sucho-pod-zakonem-Parlament-schvalil-novelu-vodniho-zakona.

Web 51: A2larm. *O nás* [online]. [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/o-nas/>.

Web 52: A2larm. *Sucho* [online]. [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/tema/sucho/>.

Web 53: Deník N. *Sucho mění Česko* [online]. [cit. 1.7.2021]. Dostupné z: <https://denikn.cz/tag/sucho/>.

9. SEZNAM ZKRATEK

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AV ČR	Akademie věd České republiky
BS ČR	Bezpečnostní strategie České republiky
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
EU	Evropská unie
IPCC	Mezivládní panel pro změny klimatu
KEB ČR	Koncepce environmentální bezpečnosti České republiky
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MV	Ministerstvo vnitra
GŘ HZS ČR	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	Nestátní nezisková organizace
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SPŽP ČR	Státní politika životního prostředí České republiky
SRUR	Strategický rámec udržitelného rozvoje
UK	Univerzita Karlova
VÚV TGM	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka

10. SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka 1: Volební programy pro volby do Poslanecké sněmovny.....	70
Tabulka 2: Programová prohlášení Vlády ČR.....	74
Tabulka 3: Koncepce environmentální bezpečnosti 2012-2015 s výhledem do roku 2020	76
Tabulka 4: Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030	77
Tabulka 5: Koncepce environmentální bezpečnosti 2021-2030 s výhledem do roku 2050	77
Tabulka 6: Analýza hrozeb pro Českou republiku	79
Tabulka 7: Státní politika životního prostředí 2012–2020	80
Tabulka 8: Státní politika životního prostředí ČR 2030 s výhledem do 2050.....	80
Tabulka 9: Strategické rámce udržitelného rozvoje ČR	82
Tabulka 10: Adaptační strategie ČR.....	83
Tabulka 11: Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.....	83
Tabulka 12: Koncepce na ochranu před následky sucha pro území ČR.....	85
Tabulka 13: Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030	87
Tabulka 14: Novela vodního zákona: Zvládání sucha a stavu nedostatku vody	92
Obrázek 1: Růst průměrných ročních teplot v ČR.....	48
Obrázek 2: Vývoj územního srážkového deficitu, spočteného z průměrných měsíčních úhrnů srážek na území Česka, v období leden 2014–duben 2020.....	55
Obrázek 3: Stav hladiny podzemních vod v dubnu v letech 2015, 2018, 2019 a 2020..	56



Fakulta humanitních studií UK

magisterský obor

sociální a kulturní ekologie

Pátkova 5/2137, 182 00 Praha 8 – Libeň



Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Mgr. Tereza Chábová
2. Osobní číslo (UKČO): 38391590
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2019
4. Datum zápisu na obor sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): září 2019
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny:

Vliv vstupu Kypru do Evropské unie na možnost sjednocení ostrova, bakalářská práce, FSV UK, Mezinárodní teritoriální studia, 2015/2016. Obhájeno: Praha, 13.06.2016

Greek Civil War: Greek Immigrants from Anatolia and Their Involvement in the Communist Insurgency (1946-1949), diplomová práce, FSV UK, Bezpečnostní studia, 2018/2019. Obhájeno: Praha, 12.09.2019

6. Předběžný název DP (česky): Sekuritizace sucha v České republice
7. Předběžný název DP (anglicky): Securitization of drought in the Czech Republic
8. Klíčová slova (česky): sekuritizace, sucho, environmentální bezpečnost, Česká republika
9. Klíčová slova (anglicky): securitization, drought, environmental security, Czech Republic
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):

Ke konci 20. století se zásadně mění bezpečnostní studia, která se po skončení studené války přestávají soustředit především jen na vojenské hrozby a věnují pozornost dalším čtyřem sektorům, ze kterých mohou plynout potenciální hrozby: politickému, společenskému, ekonomickému a environmentálnímu. A právě environmentální bezpečnost, která se dotýká mnoha aspektů vztahu lidské bezpečnosti a životního prostředí, získává v posledních desetiletích velkou pozornost. Se zvýšenou intenzitou, se kterou se projevují hrozby týkající se environmentálního sektoru, jako jsou globální změny klimatu, sucha, záplavy, pokles biodiverzity a další, vlády demokratických států postupně naléhavost těchto hrozeb uznávají. I v České republice jsou v tomto směru patrné zásadní změny v bezpečnostní politice. Česká republika se nejprve potýkala s řadou ničivých povodní, od roku 2014 česká krajina zažila nejdelsí období sucha za svoji historii, které vedlo k poklesu hladin řek i podzemních vod, k úhynu ryb, ke škodám v zemědělství, ke zvýšenému počtu požárů i k rozšíření kůrovcové kalamity.

11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Práce bude pracovat s konceptem bezpečnosti představeným Kodaňskou školou, především Barry Buzanem a Olem Weaverem, s takzvanou sekuritizací. Sekuritizací je

chápan proces, během kterého se určité téma či jev stává bezpečnostní hrozbou. Jde o takzvaný intersubjektivní proces, kdy je hrozba konstruována sekuritizačními aktéry, nezáleží zde však na objektivních vlastnostech dané hrozby. Pro aplikaci tohoto teoretického konceptu v rámci environmentální bezpečnosti bylo pro analýzu vybráno vnímání sucha (jakožto jednoho z nejnaléhavějších problémů českého stavu životního prostředí) jako bezpečnostní hrozby v České republice.

12. Hlavní vstupní výzkumný problém – výzkumná otázka (výzkumné otázky) – ev. hypotéza (hypotézy):

Výzkumné otázky:

- 1) Byla hrozba sucha v České republice úspěšně sekuritizována?
- 2) Kdo jsou hlavní sekuritizační aktéři této hrozby v České republice?
- 3) Jakým způsobem byla sekuritizace této hrozby uskutečňována?

13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

Pro analýzu vnímání hrozby sucha v České republice při využití existující teorie Kod'aňské škody, tzv. sekuritizace, použiji kvalitativní metody interpretativní případové studie. Pro pochopení a popsání zkoumaného jevu využiji diskurzivní obsahovou analýzu, která bude mít za úkol zanalyzovat výstupy sekuritizačních aktérů v rámci konstrukce hrozby sucha v českém prostředí. Typickými sekuritizačními aktéry obvykle bývají nevládní neziskové organizace, politické strany, profesní a zájmové organizace, a především vláda a ústřední orgány státní správy. Jejich výstupy, včetně strategicko-koncepčních dokumentů, volebních programů, rozhovorů, prohlášení aj. poslouží jako v rámci této práce hlavní zdroj dat pro výzkum sekuritizace sucha v ČR.

14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. *praktický* přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.):

Cílem diplomové práce bude vysvětlení a porozumění případu sekuritizace hrozby sucha v České republice při aplikování kodaňského analytického rámce sekuritizace. Cílem tak bude lepší pochopení procesu konstrukce hrozeb v rámci environmentální bezpečnosti v českém prostředí.

15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“):

Obecně se dá říci, že oproti zahraničí je v českém prostředí malý počet vědeckých prací, které by se zabývaly vnímáním environmentálních hrozeb, a to i přes to, že těmto hrozbám je věnována v české bezpečnostní politice čím dál větší pozornost. Z tohoto důvodu je důležité rozvíjet výzkum vnímání environmentálních problémů, a to právě skrze teoretický rámec sekuritizace. V této práci bude teorie aplikována pro jeden z nejpálčivějších environmentálních problémů dnešní doby v České republice, tedy hrozby sucha. Sekuritizační koncept byl v roce 2009 použit v bakalářské práci Petra Martinovského pro sekuritizaci hrozby nedostatku vody; v tomto směru však došlo za posledních 11 let k dramatickým událostem a změnám (vzhledem k dlouhému období sucha od roku 2014) a proto se domnívám, že má diplomová práce dojde k novým závěrům, které se mohou lišit od závěrů zmiňované práce z roku 2009.

16. Jaké bude (bude-li) jejich *teoretické* zobecnění a přínos: práce může být malým příspěvkem k teorii sekuritizace.

17. Struktura DP (*předběžný* obsah – názvy oddílů a kapitol):

1. Úvod
2. Cíl práce a výzkumné otázky

3. Metodologie
 4. Teoretická část
 - 4.1. Environmentální bezpečnost
 - 4.2 Sekuritizace a související koncepty
 - 4.3 Globální změny klimatu
 - 4.4 Sucho
 - 4.5 Historické vnímání sucha v ČR v minulosti
 - 4.6 Současná situace sucha v České republice
 5. Praktická část – Sekuritizace sucha v České republice
 - 5.1 Nastolování tématu hrozby sucha v ČR
 - 5.2 Sekuritizační aktéři sucha v České republice
 - 5.2.1 Nevládní neziskové organizace
 - 5.2.2 Státní správa
 - 5.2.3 Politické strany
 - 5.2.4 Profesní a zájmové organizace
 6. Diskuse
 7. Závěr
18. Předběžná bibliografie k tématu:
- BRÁZDIL, Rudolf; TRNKA, Miroslav. 2015. *Sucho v českých zemích: minulost, současnost, budoucnost*. Brno: Centrum výzkumu globální změny, Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-87902-11-0.
- BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2.
- DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.
- FABOZZI, Frank J. – KOTHARI, Vinod. *Introduction to Securitization*. Ho-boken, N.J.: John Wiley & Sons, c2008, xvii. 366 p. ISBN 04-703-7190-0.
- HÁK, Tomáš, Alena OULEHLOVÁ a Svatava JANOUŠKOVÁ. *Environmentální bezpečnost*. Praha: Ekopress, 2015. ISBN 978-80-87865-19-4.
- MARTINOVSKÝ, Petr. *Environmentální bezpečnost v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8191-8.
- MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2999-5.
- ŽALUD, Zdeněk, Miroslav TRNKA a Petr HLAVINKA. *Zemědělské sucho v České republice: vývoj, dopady a adaptace*. Praha: Agrární komora České republiky, 2019. ISBN 978-80-88351-02-3.
- MV – MINISTERSTVO VNITRA. 2016. *Audit národní bezpečnosti*.

MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2015. *Koncepce environmentální bezpečnosti.*

MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2017. *Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky.*


MŽP – MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2017. *Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.*

19. Předpokládaný vedoucí DP: PhDr. Ivan Rynda


20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zájem, praxe a zájem studenta):¹

Téma diplomové práce bylo zvoleno na základě přesvědčení, že jako absolventka magisterského oboru Bezpečnostní studia a jako studentka magisterského oboru Sociální a kulturní ekologie využiji znalostí získaných z obou oblastí a diplomová práce tak bude přínosem pro oba zmíněné obory.

Praha 17. prosince 2020


diplomant


vedoucí DP


vedoucí oboru SKE

¹ nepovinné